

DELAVSKA ENOTNOST

P R O L E T A R C I V S E H D E Ž E L — Z D R U Ž I T E S E !

Danes na
7. strani:

ZDAJ GRE
ZA
KVALITETO

Sobota, 30. junija 1962
Štev. 25, leto XX

V GOSPODARSKIH ORGANIZACIJAH SE ŽE PRIPRAVLJAJO
NA OBRAČUNAVANJE IN DELITEV DOHODKA PO PLAČANI REALIZACIJI

TRAJNE ALI ZAČASNE REŠITVE?

Do konca letošnjega leta se morajo v gospodarskih organizacijah pripraviti na obračun po dejanski, to je po plačani realizaciji. Po domače povedano: razdeljevali bodo lahko le tisti čisti dohodek, ki se bo oblikoval od prodanih in plačanih izdelkov in uslug. Doslej je bilo drugače, saj so v gospodarskih organizacijah (po dosedanjih predpisih) šteli za prodano tudi tisto blago, ki je bilo sicer poslano kupcu, zaračunano, ne pa plačano. Prehod na omenjeni obračun naj spodbudi predvsem tako proizvodnjo, ki jo zahteva tržišče. Samo tako bo lahko gospodarska organizacija hitreje ustvarjala dohodek in tudi lahko razpolagala z njim. Proizvodnji »zaradi proizvodnje« bo torej prav kmalu in za vselej odzvonilo.

Seveda pa prehod na novi način obračunavanja in delitve čistega dohodka ne bo lahek. Dovolj je, če opozorimo na nekatere probleme, ki se že pojavljajo v praksi in ki jih bodo morali samoupravni organi in podjetji in drugih organizacijah, ki delijo dohodek, čimprej upoštevati. Gre predvsem za to, medsebojno kreditiranje v gospodarstvu še vedno predstavlja velike probleme, ki se za posamezne gospodarske organizacije kažejo v tem, da zelo pozno prejmejo plačilo za svoje izdelke; v večini primerov ne prej kot v 35 do 45 dneh po tistem, ko je bilo blago odposlano in izstavljen račun. Iz tega sledi, da bo dohodek mnogih gospodarskih organizacij ob koncu leta precej manjši, kot pa so predvidevali, saj bo ob zaključnem računu za letošnje leto manjkala realizacija za to obdobje. Ta sredstva bodo sicer vplivala na normalno, oziroma večjo realizacijo in s tem čisti dohodek v naslednjem letu. Navzlic temu pa bodo nastopile težave, kako zagotoviti sredstva za izplačilo osebnih dohodkov v tem obdobju.

Se posebej težaven pa bo položaj tistih gospodarskih organizacij, kjer imajo dolg proizvodni cikel (na primer strojegradnja) ter tistih podjetij, ki imajo nenormalno visoke zaloge; na primer čevljarska industrija, proizvajalci gradbenih materialov itd. Res je, da nekateri proizvajalci teh strokov dobivajo predujme (avanse) za proizvodnjo; da si bodo drugi poskušili pomagati s tem, da bodo znižali cene in tako morda prodali svoje izdelke. Ne glede na to je jasno, da se bodo morali v omenjenih gospodarskih organizacijah še bolj kot drugod

pogovoriti o gospodarjenju, o izboru izdelkov, ki jih proizvajajo in o vsem drugem, s čimer bi lahko izboljšali svoj položaj. Z namenom, da bi zvedeli, kako se v gospodarskih organizacijah pripravljajo na novi sistem obračunavanja in razdeljevanja čistega dohodka (prvič zdaj ob polletnem obračunu, vendar tako, da morajo biti neskladnosti urejene do konca leta) smo obiskali več podjetij raznih panog. Poglejmo, kaj so odgovorili na naša vprašanja:

VSAK PO SVOJE

»KONUS«, Slovenske Konjice, direktor Drago Perc:

»Sodim, da bodo težave trajale vsaj tri mesece po tistem, ko bomo prešli na novi obračun. Naša prodaja zdaj deloma zastaja zato, ker s končno potrošnjo (čevljarska industrija in drugi) marsikaj še ni v redu. Glede na to, da so naši izdelki plačani povprečno v 60 dneh, se bomo še najlažje izkopali iz težav tako, da bomo še bolj kot doslej prilagodili našo proizvodnjo potrebam tržišča. Ob znatnem povečanju proizvodnje v letošnjem letu smo v primerjavi z lanskim letom povečali izvoz za 150 %. Razen tega bomo dosledno izterjevali naše dolžnike, čeprav s tem tvegamo, da bomo izgubili marsikatero kupca.«

Tovarna kovanega orodja Zreče, računovodja Ladislav Bačak:

»Naše podjetje izdeluje odkovke za motorno industrijo, prodajamo jih brez večjih težav, razen tega izdelujemo še avtomehansko orodje. Zastoj pri prodaji orodja traja skoraj že leto dni. Razen tega imamo za 130 milijonov dinarjev (slaba

desetina realizacije!) vloženi tožbi. Zanimivo pa je, da avtomehanskega orodja na trgu manjka in ga ne moremo prodati samo zato, ker kupci zanj nimajo dovolj sredstev. V sedanjem položaju ne vidim drugega izhoda, ko da v okviru zakonitih predpisov začasno posežemo v sredstva rezervnega sklada osebnih dohodkov in sklada podjetja. Nemara pa bo treba zarezati tudi v druge sklade.«

»IMPOL«, Slovenska Bistrica, direktor Stefan Podričnik:

»Z naknadnim povečanjem letnega proizvodnega načrta bomo, tako vsaj računamo, uresničili trinajsto mesečno proizvodnjo. Osnovni letni plan naj bi bil torej izpolnjen v novembru, izdelki pa plačani do konca leta. S tem bi imeli zagotovljena 100 % sredstva za osebne dohodke ter »predujem« na čisti dohodek v letu 1963.«

Tovarna celuloze in papirja Vevče-Medvode, vodja gospodarskega računskega sektorja Janez Ledinek:

»Realizacija nam ne dela večjih problemov, ker so naše zaloge normalne. Nastopile pa bodo težave, če bo treba prometni davek plačevati po starem, to je po fakturirani realizaciji. To bi bilo, po mojem, v nasprotju z načinom obračunavanja.«

Mesna industrija »Emona«, Zalog, direktor finančno računskega sektorja Vekoslav Potonik:

»Pri nas smo se odločili, da bomo ustanovili rezervo pri osebnih dohodkih. Aprila smo na primer predvideli, da bomo prodali za 450 milijonov mesa in izdelkov. Dosegli smo proizvodnjo v vrednosti 630 milijonov, prodali pa izdelkov za 540

milijonov dinarjev. Polletni obračun bo pokazal, če 10 do 15 % vlaganje realiziranih osebnih dohodkov v rezervni sklad pomeni dovolj, da bi imeli celo »plačo« ob koncu leta.«

»SAVA«, Kranj, finančni direktor Slavko Zalar:

»Zaradi prehoda na novi način obračunavanja bo naš čisti dohodek za eno dvanajstino manjši. Proizvodnje prek sedanjih okvirov ne moremo toliko povečati, da bi pokrili ta izpad, ki bo, po mojem, pogojen s tem, da naši kupci nimajo dovolj obratnih sredstev. Trenutno še ne morem povedati, kaj bomo ukrenili glede osebnih dohodkov v prehodnem razdobju.«

»SESIR«, Škofja Loka, direktor Valter Galof:

»Naše podjetje zvečine izvažajo, zato z realizacijo nimamo večjih težav. Razen tega zaključujemo rekonstrukcije, tako da smo v izjemnem položaju. Zato trenutno nimamo večjih skrbi zaradi novega sistema obračunavanja.«

»ALPINA«, Žiri, računovodja Edvard Strlič:

»Nekaj manj kot dve tretjini naših izdelkov razprodamo v lastni prodajni mreži, ki bo zdaj pri banki dobila kredite za normalno poslovanje. Doslej jih je namreč kar tovarna kreditirala. Razen tega letos precej delamo za izvoz, s čimer bomo ustvarili dokaj visok dohodek. Glede na to, da smo doslej dobro prodajali (v prvih petih mesecih smo naredili 205.000 parov, na zalogi pa je ostalo le 8000 parov) in da so tudi perspektive ugodne, računamo, da nam zavoljo novega sistema obračunavanja ne bo treba zarezati v sklade.«

(Nadaljevanje na 2. strani)

V OKVIRU

Navsezadnje je res smešno ponavljati v praksi že tolikokrat — v dobrem, a največkrat v slabem smislu — preizkušeno trditev, da je ekonomičnost proizvodnje odvisna ne le od bolj ali manj sodobnih strojev, od bolj ali manj dognanih tehnoloških postopkov, od boljše ali slabše organiziranega proizvodnega procesa, temveč da je pogojena tudi z boljšo ali slabšo kadrovsko politiko, da je pogoj za dobro gospodarjenje tudi dobro, ali z drugimi besedami povedano, načrtno in smotrno kadrovanje. In menda ni nobenega samoupravnega organa ali upravnotehničnega vodstva, ki bi te trditve ne podpisal in k podpisu dodal še žig svojega

strukcija stala in kolikšen naj bi bil njen ekonomski efekt, ni pa pri vsem tem niti besedice o potrebnem kadru in o sredstvih, s katerimi naj bi si ta kader vzgajali.

Neizbežna posledica takega gospodarjenja s kadri je vedno enaka: doba poizkusnega obratovanja je daljša, kot pa je bila prvotno določena, proizvodni učinki strojev so manjši, kot pa so prej nakazovali izračuni, veliko je okvar, izmečka, skratka predvidena rentabilnost se je zmanjšala za precejšnje število odstotkov.

A tudi v sam proces strokovnega usposabljanja novih kadrov vnaša neperspektivna kadrovska politika obilico motenj. V eni izmed največjih

OD DANES DO JUTRI

podjetja. A vendar... za večino gospodarskih organizacij še vedno velja ta »vendar« — v praksi gospodarstvo s kadri še vedno od danes do jutri.

Tako bi bržčas lahko na prste ene roke prešteli vse tiste gospodarske organizacije, ki bi že danes znale odgovoriti na vprašanja, koliko kadra bodo potrebovale v prihodnjih dveh, treh, petih letih, kakšna bo morala biti strokovna usposobljenost tega kadra in kako si bodo ta kader sploh lahko zagotovile. A ne samo to, da bi ne znale odgovoriti, niti se jim ne zdi posebno pomembno iskati odgovora nanje. Zanje so važni samo stroji in izračuni, kolikšen dohodek naj bi prinesli. Tako je za dovršen del rekonstrukcijskih načrtov gospodarskih organizacij značilno to, da so v elaboratih obdelane vse strojne naprave do zadnjega vijaka, da je tehnološki proces do potankosti popisan, da so priloženi vsi izračuni, koliko naj bi ta rekon-

gospodarskih organizacij v Sloveniji — leta velja tudi po organizaciji dela in urejenosti tehnoloških postopkov za zglede primer — je nekaj dni pred zaključnimi izpiti triindvajsetih strojnih ključavničarjev predstavnik kadrovske službe ugotovil v pisarni direktorja šolskega centra... s strojnimi ključavničarji nimamo kaj početi, naredite mi iz njih orodjarje... Ugotovitev kadrovske službe, potem ko je podjetje že tri leta investiralo v strokovno usposabljanje triindvajset svojih bodočih delavcev!

Tako se počasi izgubljajo v nič milijoni. In če bi sešteli vse primere, bi bržčas morali govoriti o milijardah. Vse samo zaradi tega, ker gospodarske organizacije ne poznajo svojih trenutnih, kaj šele perspektivnih potreb po kadru, ker s kadri še vedno ne gospodarijo smotrno in načrtno.

BOJAN SAMARIN

OB REORGANIZACIJI SOCIALNEGA ZAVAROVANJA

BESEDO IMAJO ZAVAROVANCI

Novi zakon o organizaciji in finansiranju socialnega zavarovanja postavlja to službo na močne samoupravne temelje. Zavarovancem daje vsa pooblastila, da jo urede tako, kakor je njim in razvoju zdravstvene službe in zdravstvenega varstva najbolj v prid, hkrati pa jim prepušča, da odločajo o oblikovanju potrebnih sredstev in o gospodarjenju z njimi.

Nedvomno so torej tudi naloge zelo odgovorne, saj prav sedaj ugotavljamo, da stroški so-

cialnega zavarovanja celo za spoznanje hitreje naraščajo kakor narodni dohodek, pri tem pa na primer zdravstvena služba in zdravstveno varstvo ostajata skoraj na isti ravni kakor prej. Prav tako se ni bistveno povečal obseg služb, ki jih financirajo skladi socialnega zavarovanja.

Komunalne skupnosti, ki bodo prevzele z zakonom priznana pooblastila in dolžnosti glede organizacije in finansiranja socialnega zavarovanja, še niso ustanovljene. Če imajo občine nad 10.000 zavarovancev oziroma vsaj šest tisoč zavarovancev, katerih povprečni osebni dohodek presegajo republiško povprečje in je zagotovljeno osnovno zdravstveno varstvo. Lahko formirajo samostojne komunalne skupnosti, drugače pa naj bi se povezale s sosednjimi občinami.

Jasno je, da bodo skupnosti z večjim številom socialnih zavarovancev in z visokim povprečjem dohodkov finančno na boljšem in da bodo večje tudi njihove perspektive za izboljšanje zdravstvene službe in varstva. Toda s tem ni rečeno, da naj se občine, ki v socialnem zavarovanju izkazujejo presežke, boje združile s finančno šibkejšimi občinami.

Socialno zavarovanje sloni na načelu vzajemnosti in solidarnosti zavarovancev. Apeliranje k altruizmu pa verjetno ne bi pov-

sod naletelo na razumevanje, zato je novi zakon o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja predvidel razne možnosti, da ne bi prišlo do nesoglasij med občinami, združenimi v isti komunalni skupnosti.

Kljub združitvi pa bodo imele posamezne občine točno evidenco o svojih dohodkih in izdatkih, ki jo bodo vodili komunalni zavodi socialnega zavarovanja.

Če bo skupščina — samoupravni organ komunalne skupnosti — ugotovila, da nastajajo v enem izmed občinskih skladov primanjkljaji, ki jih ni mogoče pokriti z rezervami, lahko predpiše izredni prispevek za vse zavarovance deficitni občini, in sicer večjega za tiste delovne organizacije, kjer so se stroški občutneje povečali, ali pa predpiše izredni prispevek samo za delovne organizacije, kjer stroški presegajo komunalna povprečja. Če primanjkljaj s tem ni izravnane, smejo skupščine uvesti še izredni prispevek za gospodarske organizacije, in sicer po istem principu kot za zavarovance.

Morda bodo te sankcije v izjemnih primerih potrebne, vendar bi zavarovanci imeli veliko več od tega, če bi razmišljali o gospodarnostnih ukrepih za zmanjšanje stroškov v socialnem zavarovanju. In če bi iskali vzroke primanjkljajev. Prav gotovo bi jih nekaj našli tudi v notranjih rezervah, v delovni organizaciji in morda še v delitvi osebnih dohodkov, zlasti v zdravstvu in organizaciji zdravstva. Nikomur od nas ne bi smelo biti vseeno, kako se troši denar, ki ga odvajamo od svojih osebnih dohodkov za zdravstve-

no in dolgoročno zavarovanja. Še celo ne, če stroški socialnega zavarovanja nenehno naraščajo in če porasta ni mogoče v celoti opravičiti.

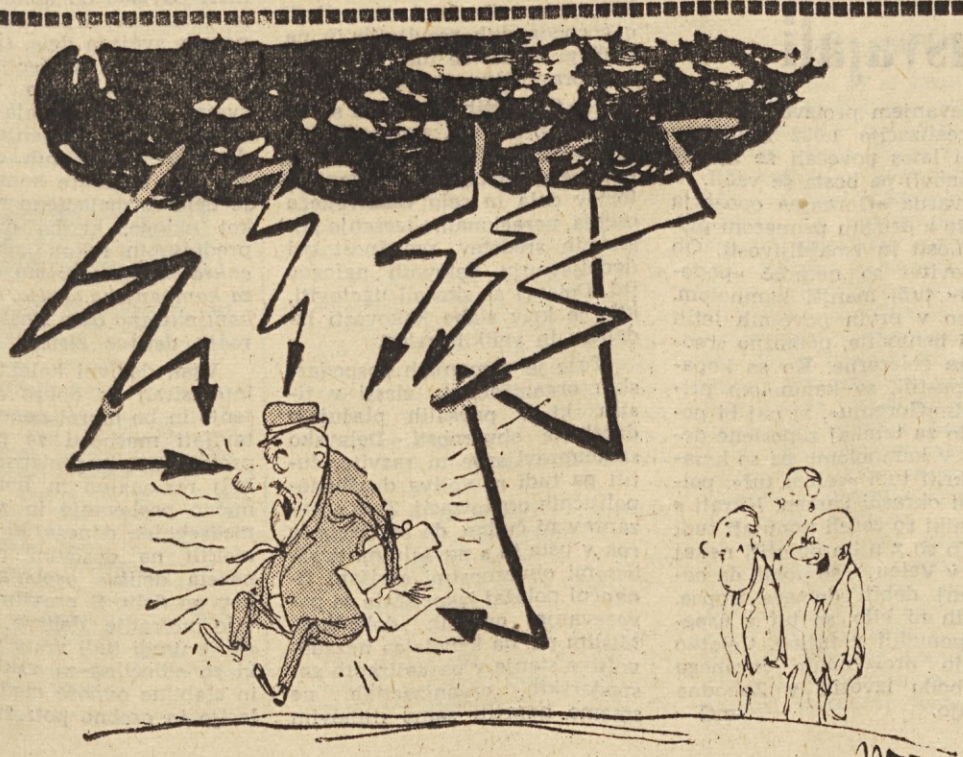
Po decentralizaciji sredstev socialnega zavarovanja, ki gredo v težke milijarde, saj bodo na primer samo izdatki za zdravstveno zavarovanje znašali letos predvidoma 29 milijard, bo interes zavarovancev nedvomno porastel. Zato kaže res dobro pripraviti volitve v skupščine komunalnih skupnosti, ki jih zakon pooblašča, da gospodarijo s tem denarjem. Delavski svet gospodarskih organizacij in samoupravni organi v drugih delovnih organizacijah naj bi izvolili vanje svoje najboljše člane, da bodo skrbeli za gospodarnost v vseh panogah socialnega zavarovanja in hkrati ščitili zakonite pravice zavarovancev.

Pomembno vlogo pa lahko odigrajo tudi posebni odbori ali sveti zavarovancev v komunah, ki bi spremljali poslovanje skladov in na podlagi ugotovitev dajali skupščini predloge za boljše delo. V poštev pridejo seveda le v komunalnih skupnostih, ki zajemajo več občin.

GOSPODARSKE ORGANIZACIJE PRED RESNO ODLOČITVIJO

Večje delovne organizacije skuša novi zakon še posebej animirati za aktivno sodelovanje pri financiranju in izvajanju zdravstvenega zavarovanja. Dopušča jim namreč možnost, da pridržijo del vplačanih prispevkov in same izplačujejo boleznine za trideset koledarskih dni, plačujejo v skladu z novim za-

(Nadaljevanje na 2. strani)

— Se sreča, da imamo njega — se nam vsaj ni treba bati, da bi treščilo v koga... —

Karikatura: MILAN MAVER

TRAJNE ALI ZAČASNE REŠITVE?

(Nadaljevanje s 1. strani)

KLI Logatec, direktor gospodarsko računskega sektorja Otmara Topy:

»Za zdaj se rešujemo z izvozom drobnega pohištva in galanterijskih izdelkov. Zavoljo stagnacije v gradbeništvu pa nam je skoraj docela odpovedala realizacija od prodaje oken, ki naj bi jih naredili letos za več kot pol milijarde dinarjev. Če prodaja oken ne bo uspešnejša (mislimo tudi na izvoz), bodo zares nastali problemi, kako bomo ob zmanjšanem čistem dohodku dosegli pokritje za osebnih dohodkov.«

Odgovori predstavnikov omenjenih gospodarskih organizacij izpričujejo, da v vsakem podjetju izbirajo svojo, lastno pot, ki pa kajpak lahko pomeni tudi marsikje le trenutno rešitev. Novi način obračunavanja in delitve dohodka naj bi namreč, kot že rečeno, pred-

vsem spodbudil najljubši prehod od ekstenzivne k intenzivni proizvodnji; torej taki, ki jo tržišče potrebuje. Spodbudil naj bi boljše gospodarjenje, utrdil gospodarske organizacije in jim odprl večje perspektive na domačem in na tujih trgih. Premišljanje na spremembo meril za delitev čistega dohodka v škodo skladov, da bi premagali »prehodne težave«, pa nedvomno pomeni bolj trenutni in zasilen, ne pa perspektivni ukrep za utrditev gospodarskih organizacij in za izboljšanje njihovega poslovanja.

Ob tem kaže opozoriti, da se razprava o tej koreniti spremembi načina obračunavanja in delitve čistega dohodka z »vrha« podjetja še ni prenesla med vse proizvajalce. Zakaj je tako, ne vemo. Nedvomno odlašanje v tej smeri nikjer in nikomur ne bo koristilo.

MILAN GOVEKAR

BESEDO IMAJO ZAVAROVANCI

(Nadaljevanje s 1. strani)

konom o zdravstvenem zavarovanju nego obolelih ožjih družinskih članov ter vračajo skladu zdravstvenega zavarovanja stroške za zdravljenje delavcev, ki so poklicno oboleli ali se poškodovani pri delu.

Sredstva, s katerimi bi razpolagale delovne organizacije, ne bi smela biti manjša od dosedanjih povprečnih izdatkov za zdravstveno službo in varstvo. O njihovi višini oziroma o procentualni participaciji pa naj bi dokončno odločala skupščina komunalne skupnosti.

Novost je po svoje vabljalna, saj zakon dovoljuje, da gospodarske organizacije uporabijo presežke za izboljšanje zdravstvenega varstva. Manj mikavno pa je določilo, da morajo eventualne primanjkljaje pokriti zavarovalci iz svojih čistih osebnih dohodkov ali pa gospodarske organizacije iz sklada za prsto razpolaganje.

Tiste delovne organizacije, kjer ni veliko poklicnih in drugih obolenj in je tudi zdravstvena preventiva solidno urejena, bodo verjetno brez pomislekov izkoristile ugodno priliko, ki se jim nudi s pooblaščenim službo socialnega zavarovanja. Ostalo jim bo namreč kar precej sredstev za izboljšanje zdravstvenega varstva.

Vse druge naj bi s svinčnikom v roki presedile, kaj je treba ukreniti, da ne bodo zavarovalci ob koncu leta s svojimi zasluži pokrivali deficitov ali da ne bi bilo treba obratnim zdravnikom zaostri kurzo pri priznavanju bolezenskega staleža iz strahu pred prevelikimi izdatki.

Treznost je torej več kot potrebna, da ne bodo zavarovalci oškodovani pri svojih pravicah s prislilnim zmanjševanjem bolezenskih izostankov, ki bi škodovali njihovemu zdravljenju, in da tudi gospodarske organizacije ne bi bile prizadete.

Zakon dopušča, da manjše gospodarske organizacije še naprej izplačujejo samo boleznine za sedem dni. Lahko pa to odredijo tudi skupščine komunal-

nih skupnosti, če se jim zdi, da bi bilo zavarovancem v prid. Cilj novega zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja pa je prav boljše zaščita zavarovancev in boljše gospodarjenje z njihovimi prispevki.

NOVI SERVISI

Skrb za dobro gospodarjenje s sredstvi socialnega zavarovanja vključuje tudi skrb za smotno ustanavljanje komunalnih zavodov za socialno zavarovanje, ki bodo kot servisi komunalnih skupnosti opravljali administrativne in finančne posle.

Komunalne skupnosti bi morale imeti pri ustanavljanju teh zavodov pred očmi dvojce: prvič kakovostno delo in drugič varčevanje. Do zdaj je šlo približno 5 % sredstev iz socialnega zavarovanja za pokrivanje upravnih stroškov v obstoječih zavodih. Pa jih imamo samo osem, medtem ko naj bi jih bilo v prihodnje šestnajst, če bi se uresničila predvidevanja sedanjih okrajnih zavodov in težnja na terenu, oziroma če skupščine ne bodo drugače sklenile. Zakon jih pri tem ne omejuje, kljub temu pa bo treba še temeljiteje premisliti, kako bi takšno drobljenje te službe vplivalo na kakovost uslug. Pa tudi na stroške.

PRVI JANUAR 1963 MEJNIK

Čeprav je zakon o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja že mesec dni uveljavljen, bo poslovanje po njegovih določilih uvedeno šele 1. januarja prihodnjega leta. Obdobje do novega leta je namenjeno temeljitim pripravam nanj: teritorialni razmejitvi komunalnih skupnosti; ukinitvi okrajnih zavodov za socialno zavarovanje in ustanovitvi komunalnih zavodov, predvsem pa trezni presoji, s kakšno organizacijo in financiranjem bi zakon najhitreje zaživel v praksi.

Gre za podobne stvari, pri katerih sta neizogibna tudi vpliv in pomoč družbenih in političnih organizacij, predvsem sindikatov.

MARIOLA KOBAL

RAZGOVOR Z DRAGUTINOM PLAŠČEM, GENERALNIM DIREKTORJEM

»PRVOMAJSKE« V ZAGREBU

Globoke korenine visokih cen

»Poenostavljeno pojmovanje, da je formiranje cen odvisno izključno od organizacije proizvodnje in proizvodnosti, od varčevanja z materialom in od drugih tehnološko-komercialnih elementov v politiki podjetij, nam po mojem mnenju ne bo pomagalo prodreti do bistva — do možnosti za znatnejše zniževanje cen. Nedvomno vsi gospodarski činitelji v podjetju vplivajo na raven cen, vendar se mi zdi potrebno poudariti, da so funkcija cen tudi notranja delitev dohodka in vsi instrumenti v zvezi z obveznostmi do skupnosti, in sicer tista funkcija, kjer je trenutno največ rezerv. Ne smemo si delati utvar, podjetja morajo upoštevati celotno delitev vključno s skladi in na temelju vseh svojih obveznosti in planov določiti vrednost brutoprodukta oziroma cene posameznih proizvodov,« je poudaril v razgovoru generalni direktor »Prvomajske« Dragutin Plašč.

V strukturi cen proizvodov podjetja »Prvomajska« predstavljajo neposredni materialni stroški le kakih 38 odstotkov, medtem ko je vse drugo v zvezi z dolžnostmi do skupnosti ter z drugimi obveznostmi ali s porabo »kapitala«. Primerjava kalkulacij o proizvodih »Prvomajske« in konkurenčnih podjetij v tujini pokaže, da niso materialni stroški v prodajni ceni enakih strojev v »Prvomajski« skoraj nič večji kot pri večini njenih konkurentov. Intenzivnost dela je skoraj istovetna, proizvodnost pa je zaradi moderne opremljenosti in ustrezne organizacije dela mnogo ugodnejša kot v »Prvomajski«.

S tega stališča — četudi upoštevamo, da so amortizacija, obresti in anuitete v »Prvomajski« zaradi znatne stopnje knjigovodstvene opisanih opreme sorazmerno nizke — se vsiljuje zaključek, da je splošno znižanje cen odvisno večinoma od instrumentarija, seveda pa tudi od sposobnosti podjetja za obvladovanje proizvodnega procesa in zadovoljevanje potreb in zahtev trga.

REALNA AMORTIZACIJA IN SODOBNA TEHNOLOGIJA

Med najvažnejše pogoje za pocenitev tehnološkega procesa sodi uvedba moderne opreme za visoko produktivno proizvodnjo. Amortizacijskih odpisov pa, kakor je znano, niso v celoti uporabljali za razširjeno reprodukcijo v podjetju samem, temveč je njihov znatni del prehajal po delitvi v skupne sklade, z deblakacijo pa so se pretakali tudi v obratna sredstva. Graditev nerentabilnih podjetij s temi sredstvi po mojem mnenju ni družbeno rentabilno dejanje. Mnoga nova podjetja te vrste se zaradi nizke organske sestave in zastarele tehnologije ne morejo vključiti v moderno proizvodnjo. Vprašujem se, koliko časa bo minilo, preden bodo začele takšne investicije ob dodatnih rekonstrukcijah dajati prve rezultate. In končno, kakšni bodo ti rezultati.

Vzemimo primer: tisk je pisal o opremljanju nekaterih tekstilnih podjetij z zastarelimi stavbami in drugimi stroji, ki smo jih kupili »pod zelo ugodnimi pogoji«. Podobnih primerov je mnogo zlasti v kovinski industriji, ne manjka pa jih tudi v drugih panogah. Zaradi takšnih investicij nismo upravičeni jemati podjetjem dela sredstev, ki bi jih sama potrebovala za razširjeno reprodukcijo, zakaj

če je že treba investirati iz skupno akumuliranih sredstev in če so podjetja, ki jim odvzemamo to amortizacijo, prisiljena k počasnejšemu razvoju, zakaj potem ne bi zagotovili vsaj investiranja v najsodobnejšo opremo.

PREGLEDNICA — NA POSEBNEM LISTU

Podjetjem se vrača del amortizacije, ki jim jo odvzemajo družbeni instrumenti in se pretaka v skupne sklade, vendar se vrača šele posredno. Ker podjetja nimajo dovolj lastnih sredstev v amortizacijskih skladih, se odločijo za kredit, da bi izvedla planirano rekonstrukcijo, in celo zaradi investicijskega vzdrževanja. Prepričan sem, da se bo vsakdo strinjal, če rečem, da se takšni krediti dajejo v pogojih, ki niso vselej ekonomsko upravičeni.

Znano je, da daje Jugobanka kredite za nakup investicijske opreme in da je treba sredstva vrniti v roku treh let. Tudi pri Investicijski banki so odplačilni roki včasih drastično kratki. Očitno je, da oprema ne more takoj delovati, saj mine precej časa, preden stroji stečejo ter se ljudje priučijo in obvladajo proizvodnjo. Odplačilni roki pa tečejo. To pomeni, da morajo podjetja dober del teh dajatev vračunati v proizvodno ceno. Če bi odplačevanje kreditov prilagodili rokom amortizacije, če bi moglo podjetje na temelju lastnih amortizacijskih in drugih skladov mirno in načrtno rekonstruirati in modernizirati osnovna sredstva, bi bilo tržišče dokončnih izdelkov po vsej verjetnosti bolj ustajeno, cene pa realnejše. Investicijske kredite ob tri- ali petletnih rokih, in sicer za opremo, ki se amortizira v 16 letih, je mogoče označiti le kot oderuške. Mislim, da se zaradi tega ni treba čuditi nekaterim cenam in njihovemu nesorazmerju glede na svetovni trg.

ZAPOSTAVLJENI »MORALNI« RABAT

Glede uporabe amortizacije je prineslo leto 1961 določen napredek. Večina odpisanih sredstev je ostala podjetjem za samostojno razpolaganje, toda politika rokov in cen kreditov je v mnogočem pripomogla, da je bilo od tega napredka le malo koristi. Velik del lastnih amortizacijskih skladov gre za obresti in anuitete. Amortizacija torej pokriva prejšnjo in ne sedanje rekonstrukcije. Če deset ali petnajst let bodo podjetja prišla

v položaj, ko se bodo »pojedla«, pri tem pa bodo še vedno zastajala za napredkom tehnologije po svetu.

Strojni park »Prvomajske« je knjigovodstveno odpisal do visoke stopnje. Ker primanjkuje amortizacijskih sredstev za potrebno nadomestilo ali za rekonstrukcije, so se znatno zvišali stroški za investicijsko vzdrževanje in jih je treba kriti z zviševanjem cen proizvodov. Problem »starega stroja« in njegove smotne rabe je za naše gospodarstvo prav zaradi tega zelo drag. Nov stroj, ki se amortizacijsko odpiše po sedmih letih, je po navadi tudi »moralno« obremenjen, toda namesto da bi ga nadomestili s sodobnejšim in tako povečali proizvodnost, ta stari stroj po skoraj enaki ceni obnavljamo in tako dražimo proizvodnjo.

V politiki določanja stopenj in načina za uporabo amortizacije je treba zaradi tega ubirati realno pot selektivnega določanja amortizacijskih stopenj glede na stroje, tako da bo vsakemu podjetju ali vsaj tistemu, ki ga želimo izboljšati, zagotovljena normalna razširjena reprodukcija.

Ne bi se spuščal v druge elemente cen, t. j. v visoko obremenjevanje osebnih dohodkov, v neekonomski medfazni davek na poslovni promet in v druga bremena, zlasti tista v korist komun. Omenim naj le velike rezerve, ki se skrivajo na področju obveznosti do skupnosti. Po mojem mnenju bi mogli znižati cene, vendar bi morali globlje prodreti v splošno ekonomiko podjetij, v politiko kreditov in amortizacije, da bi smele in učinkoviteje izpopolnjevali tehnologijo.

MILOJE LEGETIČ

PO KATEREM ČLENU?

Nimate pravice do dopusta

M. P. ZAGRAD: Zaradi pomanjkanja dela v tovarni, kjer sem bila zaposlena od 15. julija 1961, mi je bilo odpovedano delovno razmerje. Priglasila sem se pravdašno Zavodu za zaposlovanje delavcev in sem v času nezaposlenosti prejela od Zavoda za zaposlovanje delavcev hraninarino, dokler mi ni omenjeni Zavod priskrbel začasno 3 urno zaposlitev snalžke. To delo sem opravljala 24 dni. S 1. aprilom 1962 sem se ponovno zaposlila v tovarni, kjer sem že prej delala. Ali sem upravičena do plačanega letnega dopusta?

ODGOVOR: Do plačanega dopusta žal niste upravičeni, ker ste prekiniteli delo zaradi nezaposlenosti, na to, da za to prekinitev niste bili krivi. ZDR čl. 107 pravi, da se šteje delavcu, kateremu je začasno prenehalo delovno razmerje, čas take nezaposlenosti v delovno dobo ne glede na to, ali ima za ta čas pravico do denarnega nadomestila po določbah tega zakona, če se ta čas redno zloži pri pristojnem organu za zaposlovanje delavcev in če sprejme zaposlitev, ki mu je ponujena. Čas začasne nezaposlenosti pa se ne šteje v delovno dobo za letni dopust in pokojnino.

Pravico do plačanega letnega dopusta pa si lahko pridobite po čl. 31 ZDR, če boste imeli do konca kolektorskega leta oziroma do prenehanja delovnega razmerja delovno dobo najmanj šestih mesecev. V tem primeru se določa letni dopust tako, da se prizna za vsak mesec zaposlitve najmanj en dan dopusta. V kolikor pa preneha delovno razmerje po 15. krivdi, bodisi da ga sami odpoveste, bodisi da preneha sporazumno, potem pa si pridobite pravico do plačanega letnega dopusta šele po 11 mesecih zaposlitve po čl. 27 ZDR.

Široke možnosti

S. E. SLOVENJ GRADEC: Organizacija in finančni deli delovnega kolektiva. Če Vaš mož, za katerega sprašujete, meni, da mu je kršena kakšna pravica iz delovnega razmerja, naj se obrne na pristojne organe podjetja. V kolikor mu ne bi ugodili ali ne bi odgovorili v zakoničnem roku, ima možnost sprožiti delovni spor pred rednim sodiščem.

Na vprašanje, ali ima pravico direktor podjetja s seboj sprejeti odpuščeni delavce, se odgovor glasi, da po ZDR te pravice nikakor nima. V kolikor gre v Vašem podjetju res za samovoljo direktorja, imate možnost sprožiti to vprašanje pred kolektivom oz. njegovimi organi ali na zbor proizvajalcev OBLO.

Ne gre za kampanjsko akcijo

Te dni poteka podaljšani rok za oddajo dokumentacij k zaključnim računom za leto 1961 in analiz o delitvi čistega dohodka na osebne dohodke in sklade v preteklih dveh letih. Večina gospodarskih organizacij je svoje obveznosti izpolnila. Kako, je v grobih obrisih razvidno iz mnenja tajnika republiške komisije za izvajanje predpisov o delitvi čistega dohodka tovariša Rada Mikliča:

»Po poročilih, ki jih dobivamo iz občin, in razgovorih s člani občinskih komisij sodim, da mnogi delovni kolektivi, mislim v celoti, ne vedo, za kaj pravzaprav gre.

Rad bi še enkrat poudaril, da analiza delitve čistega dohodka in osebnih dohodkov ni formalnost, da dokumentacije k zaključnim računom za 1961. leto in analiz nihče ne zahteva zaradi dokumentacije in analiz. Bistvo in cilj vseh ukrepov je temeljit pregled nad gospodarjenjem in ugotavljanje, ali je delitveni sistem res tako zgrajen, da osebni dohodki rastejo skladno z gospodarskimi uspehi in da večji uspehi krepijo gnotno podlago za uspešnejše gospodarjenje.

Ker mnogi delovni kolektivi tega ne vedo, neutemeljeno nasedajo govoricam, da so tako gospodarski ukrepi kakor delo komisij namenjeni zniževanju in izenačevanju osebnih dohodkov.

Povsem drugače pa je v tistih delovnih kolektivih, kjer po zahtevi sindikalnih organizacij, ponekod pa tudi občinskih komisij za ugotavljanje delitve čistega dohodka in osebnih dohodkov, razpravlja širok krog ljudi o gospodarskih rezultatih in na podlagi analiz že tudi razmišlja o odpravljanju pomanjkljivosti.

Na teh širših sestankih so na primer pretresali pomanjkljivo organizacijo dela in kritizirali neustrezno strokovnost organizatorjev dela in celo vodstvenega osebja, neracionalno trošenje poslovnih sredstev, površnost pri dodeljevanju delovnih nalogov itd. Delavci so skušali ugotoviti, kdo je kriv slabe kakovosti izdelkov in velikih zalog.

Teže je v manjših gospodarskih organizacijah, zlasti v tistih, ki v pavšalnih plačevanju družbene obveznosti. Delavsko samoupravljanje ni razvito, čuti pa tudi ni vpliva družbenopolitičnih organizacij. Zato pravzaprav ni čudno, da so živele iz rok v usta in s pavšalnim družbenimi obveznostmi olajšani finančni položaj izkoriščale za povečevanje osebnih dohodkov. Mislim pa, da krivde za nezadovoljivo stanje v pavšaliranih gospodarskih organizacijah ne smemo naprtili samo njihovim

delovnim kolektivom. V vseh teh slabostih se razkrivajo tudi slabosti občinskih ljudskih odborov, čeprav je tudi res, da so nekateri opozarjali pavšaliste, naj oblikujejo sklade. Samo dosledni niso bili. Niso izvajali nobenih konsekvenc nad tistimi, ki so ves čisti dohodek uporabili za osebne dohodke.

Med drugimi smo ugotovili tudi to, da v marsikaterem delovnem kolektivu ne povezujejo analiz v zvezi s ponovno obravnavo delitev čistega dohodka za 1961. leto z analizo delitvenega sistema v njihovih pravilnikih.

Imamo pa tudi zgledne primere, ko so gospodarske organizacije hkrati z analizo poslovanja in strukture čistega dohodka analizirale svoje pravilnike o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov in ugotovile, kaj morajo v teh pravilnikih spremeniti in izpopolniti. Pobudo za koordinirano delo so dale ponekod občinske komisije, drugod so se delovni kolektivi sami tega spomnili.

Sploh moram reči, da je izvajanje vseh teh nalog v veliki meri odvisno od komisij. Če so te razumele družbeno-politično naravo svojega dela, spodbujajo delovne kolektive ter jim pomagajo, da načenjajo vprašanje svojega gospodarjenja in da z njimi povezujejo delitev čistega dohodka in osebnih dohodkov. Žal celo nekatere komisije svoje delo formalistično pojmujejo kot naloge, ki bo ob poteku predpisanih rokov končana. Še enkrat naj poudarimo, da ne gre za kampanjsko akcijo, ampak za kontinuirano delo zlasti na področju delitve čistega dohodka.

Vsak delovni kolektiv je zainteresiran za dobro gospodarjenje in bo moral nenehno ugotavljati možnosti za povečanje proizvodnje in proizvodnosti, za bolj racionalno in bolj ekonomično poslovanje in za takšne medsebojne odnose, ki bodo temeljili na dosledni realizaciji načela delitve osebnih dohodkov po delu. S pravilno ureditvijo notranje delitve dohodka pa se uredi tudi vrsta vprašanj, ki so odločilna za vsklajevanje in stabilne odnose med akumulacijo in osebno potrošnjo.

TOVARNA ŠTEDILOKOV »GORENJE« IZ VELENJA PRODIRA NA TUJA TRŽIŠČA

Kupce so iskali, ko so proizvodnjo šele usvajali

Če se spomniš prvih začetkov podjetja »Gorenje« pred dobrih štirimi leti, ko so začeli izdelovati štedilnike in dodatne peči na trdo gorivo (kar so tedaj opustili v tovarni TOBI), potem tega podjetja zdaj skoraj ne moreš prepoznati. Preselili so se v nove prostore v Velenju, kjer so na štirih tekočih trakovih poskrbeli za velikoserijsko in specializirano proizvodnjo navadnih, plinskih ter električnih štedilnikov in kuhalnikov. Še preden je bila docela osvojena proizvodnja plinskih štedilnikov in kuhalnikov, so že iskali kupce. Na domačem trgu, kjer teh izdelkov primanjkuje, ni bilo težav. Obdelovanje tujih tržišč pa so zaupali Tovarni emajlirane posode v Celju, ki tujim kupcem ponuja hkrati posodo, kuhalnike ter štedilnike. Posledica tega dvoletnega obdelovanja tujih tržišč je, da bo »Gorenje« že letos izvozilo dobro četrtino svojih izdelkov, v glavnem na zahodna tržišča!

Ne glede na to, da na tujem trgu zavoljo konkurence dosegajo nekaj nižjo ceno kot doma (kjer bi lahko prodali precej več, kot sploh lahko naredijo), so se odločili, da bodo izvoz čim bolj povečali. Ne le zato, da bi prislužili potrebne devize za nakup nekaterih surovin in materialov. Tudi ne samo zato, da bi inozemskim kupcem nudili večje ugodnosti glede na značaj kooperacije s Tovarno emajlirane posode v Celju. Gre za precej več, za perspektivo njihovega razvoja. Ko bodo namreč čez čas zgradili še dve emajlirni peči, bodo ostale zmogljivosti lahko poljubno povečali. Takrat pa bo trg za njihove izdelke že odprt in praktično zagotovljen. Ne da bi hoteli kakorkoli še reklamirati to podjetje, lahko zapišemo tudi to, da se vpliv zavestno usmerjene proizvodnje na

tuja tržišča kaže tudi v naših prodajalnah. Izdelki tovarne »Gorenje« so namreč med najbolj iskanimi in tudi najbolj lično izdelanimi. To pa menda tudi dovolj pove.

Specializirana in velikoserijska proizvodnja na vseh štirih tekočih trakovih seveda bistveno vpliva na proizvodnost dela. Še lani so na primer potrebovali za montažo plinskega štedilnika 8 ur. Zdaj je 5 ur in pol dovolj. Podobni rezultati se kažejo tudi pri montaži ostalih izdelkov. Vloženi čas pa je razen drugega, še posebno važen, kadar je treba določiti prodajno ceno. Kako važno postavko pomeni pri njihovi proizvodnji, naj pove poatek, da potrebujejo za plinski štedilnik za 6,5 dolarja uvožene surovine in materialov, prodajo pa ga skoraj šestkrat dražje. Rentabilnost in ekonomičnost njihovega dela torej že zdaj nista majhni, z nadaljnjim

povečevanjem proizvodnje (lanske realizacije 1.022 milijonov naj bi letos povečali še za 400 milijonov) pa bosta še večji.

Tovarna »Gorenje« opozarja nase še z drugim primerom prizadevnosti in iznajdljivosti. Ob ustanovitvi so namreč »podeževali« tudi manjši kamnolom, kjer so v prvih povojnih letih kopali bentonite, pomožno sredstvo za železarne. Ko so kopanje opustili, so kamnolom priključili »Gorenju«, ki naj bi poskrbelo za tamkaj zaposlene delavce. V kamnolomu pa so kmalu odkrili tudi »zeleni tuf«, polbrlahtni okrasni kamen. Hkrati s štedilniki so začeli ponujati tudi tuf. Ko so z njim obložili nekaj stavb v Velenju, so upali, da bodo zanj dobili domače kupce. Ker jih ni bilo, so tuf z uspehom ponudili v tujino. Celotno letošnjo proizvodnjo rezanega tufa bodo izvozili v Zahodno Nemčijo.

-mG

Izložena so
merila brez
podlage

V tovarni Titan v Kamniku so pretekli teden sprejeli nov pravilnik o delitvi čistega dohodka in pravilnik o delitvi osebnih dohodkov. Vrsta razprav v ekonomskih enotah, v sindikatu in na sejah delavskega sveta opozarja, da so tokrat v Titanu krepko pretresli principe, na katerih bo v prihodnje slonela notranja delitev dohodka.

Pravilnik o delitvi čistega dohodka brez kakih kompliciranih formul jasno pove, da bodo sredstva namenjena za osebne dohodke, naraščala le, če bo porasla produktivnost ali če se bodo zmanjšali proizvodni stroški. Nikakor pa na večje osebne dohodke ne morejo vplivati ugodnejši predpisi in drugi elementi, ki niso odvisni od prizadevanja kolektiva. V tem primeru pa hitreje naraščajo sredstva, namenjena za obnovo in modernizacijo proizvodnih naprav. Ta sredstva bodo kolektivu prihodnja leta zelo potrebna, v kolikor bo začel graditi novo livarno.

Prvi pogled v pravilnik o delitvi osebnih dohodkov v Titanu lahko marsikomu vzbudi dvom, če nova merila za delitev osebnih dohodkov res pomenijo korak naprej v sistemu nagrajevanja po delu. Zakaj?

Predvsem zaradi tega, ker v njem ni več mogoče najti meril, na podlagi katerih se oblikujejo sredstva za osebne dohodke v okviru ekonomskih enot. Podlaga novemu pravilniku so normativi, cenik del in drugi konkretni pokazatelji, na katerih bo v prihodnje slonela ocena prizadevanja posameznika in celotnega kolektiva. Vmes pa je še vedno ekonomska enota, mar so nanjo pozabili?

Na to vprašanje nam je odgovoril predsednik sindikalne podružnice, ki je dejal, da so prav o tem veliko govorili na vseh posvetovalnih in sestankih v kolektivu. Lansko leto so res ostanki sklada osebnih dohodkov po izplačilu vseh izdatkov delili na podlagi individualnih meril na ekonomske enote. Vendar so bili ti odstotki tako nejasni, da je malokdo vedel, od kod so prišli. Jasno je, da so zato prav ta »merila« dostikrat upravičeno povzročala negotovost v kolektivu. To pa ni moglo spodbudno vplivati na povečanje proizvodnosti in seveda tudi ne na odnose v kolektivu. Dosedanji način delitve je namreč šestkrat privedel do tega, da so bili osebni dohodki manjši takrat, ko so bili proizvodni rezultati boljši, in obratno. Temu je bila kriva tudi preslabo razvita analitična služba, ki ni bila sposobna dajati podatkov o proizvodnih rezultatih posameznih ekonomskih enot.

Novi delavski svet se je s tem problemom že spoprijel. Na zadnji seji so se dogovorili za novo organizacijsko shemo podjetja in hkrati zelo odločno postavili pred strokovne službe v kolektivu zahtevo, da je treba čimprej izdelati sistem spremljanja in obračunavanja stroškov proizvodnje in ostalih proizvodnih pokazateljev po ekonomskih enotah.

Dosedanje izkušnje so tudi pokazale, da bo potrebno organizacijo ekonomskih enot bolj prilagoditi tehnološkemu procesu in gospodarjenju v kolektivu. Menijo, da je 15 ekonomskih enot preveč drobito celotno poslovanje. Zato jih bodo združili tako, da jih bo sedem.

F. S.

DELAVSKA
ENOTNOST

Ustanovljena 20. novembra 1942.
List izdaja republiški svet
ZSJ za Slovenijo. Glavni in
odgovorni urednik:

VINKO TRINKAUS

Urejuje uredniški odbor: Peter
Dornik, Sonja Gasperšič, Mi-
lan Maver, Janez Voljč. Teh-
nični urednik: Janez Suster

Naslov uredništva in uprave:
Ljubljana, Kopitarjeva ul. 2,
poštni predal 313-VI, telefon
uredništva: 33-722 in 30-672 -
Račun pri Narodni banki v
Ljubljani št. NB 600-11/1-365
- Posamezna številka stane
20 din. - Naročnina je: čet-
letna 250, polletna 500 in letna
1000 din. - List tiska CŽP
- Ljudska pravica - Poštnina
plačana v gotovini

USPEH POMLAJEVANJA

Letos ob pripravah na volitve novih samoupravnih organov so si v vseh gospodarskih organizacijah prizadevali izvoliti vanje tiste člane kolektivov, ki bodo res voljni delovati v teh organih, tiste, ki bodo razsodno sklepali o vseh pomembnih zadevah. Podatki o sestavi novih samoupravnih organov v mariborski občini Center nam povedo, da je od približno 1600 novih članov le 460 takšnih, ki so bili prejšnje leto člani delavskih svetov ali upravnih odborov. To pomeni, da deluje sedaj v samoupravnem organizmu več kakor tri četrtine novih članov. Kljub temu pa se v delovanju samoupravnega mehanizma ne čuti nikakršen zastoj, temveč nasprotno, delo je vsestransko, bolj poglobljeno in kvalitetnejše.

Ta trditev ni brez osnove. Novoizvoljeni člani v samoupravnih organih namreč zahtevajo razčiščevanje določenih konkretnih vprašanj, ki so ostala poprej odprta oziroma še niso bila rešena. Prav ta vnema, razgibanost kaže, da so se delavski sveti resno spoprijeli z določenimi problemi. Del zaslug za sistematičnejše delo pa lahko pri-

pišemo tudi sindikalnim organizacijam, ki so ob pripravah na volitve samoupravnih organov opozarjale na posamezna vprašanja, ki jih kaže čimprej urediti. Lahko torej trdimo, da postajajo proizvajalci postopoma, toda vse bolj odgovorni za svoje delo in svoje odločitve. Prav prek materialnega programiranja, ki so ga sprejeli kolektivi

kot celota in ne samo organi samoupravljanja si lahko obetamo, da bodo letos urejeni številni gospodarski problemi.

Učinkovito reševanje različnih odprtih vprašanj ne prenaša več mrzličnosti, urejanja teh ali onih problemov prek noči, kar je bilo doslej dostikrat v navadi v gospodarskih organizacijah. Nasprotno, potrebna je tehtna analiza problemov, vzrokov in posledic, ki se porajajo v proizvodnji, ki jih je čutiti tudi na področju komunne. To pomeni, da je treba nenehno analizirati različne družbeno-ekonomske probleme. In za takšen sistem dela se je odločila večina novih samoupravnih organov.

Če smo na primer lahko v minulem letu opazili precejšnjo razgibanost v gospodarskih organizacijah glede snovanja ekonomskih enot, so letos vse pogostejše obravnave, kako urediti odnose znotraj ekonomskih enot in ekonomske odnose med ekonomskimi enotami. Vse pogostejši so primeri, da si v gospodarskih organizacijah prizadevajo izpopolniti poslovniške in pravilnike, s katerimi urejajo te odnose. V mariborski Livarni, v Primatu in še v nekaterih drugih gospodarskih organizacijah

na primer sedaj razpravljajo, da bodo potrebne določene spremembe pravilnikov o delitvi čistega in osebnega dohodka. V Mariborski tekstilni tovarni je v pripravi revizija analitične ocene delovnih mest, v trgovskem podjetju Veletkanina razpravljajo o spremembah obeh pravilnikov. Za spremembo teh pravilnikov so se odločili tudi v obrtnem podjetju Kovinar itd. Izpopolnjevanje interne zakonodaje, to je pravil podjetij, pravilnikov o delitvi čistega in osebnega dohodka, pravilnika o delovnih razmerjih, poslovnikov je torej ena izmed nalog, ki so se je lotili novi samoupravni organi in ki jo uspešno urešničujejo.

Ob tem, ko v delovnih kolektivih razpravljajo o izpopolnjevanju interne zakonodaje, ko proučujejo, kako se je doslej oblikoval dohodek in kaj je preprečevalo hitrejšo naraščanje dohodka in sploh uspešnejše gospodarjenje, si prizadevajo urediti tudi nekatera vprašanja, ki so bila doslej le redkokdaj na dnevnih redih sej in zasedanj samoupravnih organov. V nekaterih večjih podjetjih, kot na primer v Hidromontaži in Primatu ugotavljajo, da marsikdaj doslej niso bili izpolnjeni plani in uresničeni pogodbeni roki o izdelavi določenih proizvodov zato, ker niso bili urejeni odnosi s kooperanti. Pogodbe o kooperaciji niso bile dovolj čvrste, če pa so bile v njih predvidene sankcije, jih v gospodarskih organizacijah niso uresničevali. Prav ta popuščanja pa so bila vzrok za razne zastoj v proizvodnji, za kopičenje nedokončane proizvodnje, zamrzovanje obratnih sredstev itd. Delavski svet v Hidromontaži je na primer razpravljal o vseh teh slabostih in zahteval od upravnega vodstva, da sklepa kooperacijske pogodbe tako, da bodo zagotovljeni dobavni roki, da je treba v njih predvideti medsebojno spoštovanje obveznosti, zahtevati penale od vsakogar, če svoje obveznosti ne uresniči in podobno.

Teh nekaj primerov nam torej pove, da so se novi samoupravni organi — pomlajeni z zares novimi močmi — resno lotili dela, ker se zavedajo dejstva, da je storilnost posameznika in produktivnost podjetja kot celote tisti činitelj, ki zagotavlja sredstva za razvoj podjetja in povečana sredstva za osebni dohodek. K še uspešnejšemu delu samoupravnih organov pa bodo nedvomno pripomogli seminarji (pripravlja jih Delavska univerza), kjer bodo dobili novi člani še trdnjšo podlago za svoje delo.

O teh problemih je razpravljal plenum Občinskega sindikalnega sveta Maribor-Center, ko je obravnaval rezultate volitev v organe delavskega samoupravljanja in njihovo dosedanje in sedanje delo ter naloge.

STANE BENCIC

DRAGOSLAV BANCIC

DOPUSTI V KAMNIŠKIH KOLEKTIVIH

PROIZVODNJA NE SME TRPETA

Skoraj ni podjetja v kamniški občini, kjer zadnji čas na dnevnem redu zasedanja delavskega sveta ne bi našli točke: dopusti. Čeprav so o tem veliko razpravljali že ob sprejemanju proizvodnih načrtov, postaja vprašanje dopustov spričo sedanjega položaja v nekaterih kolektivih zelo aktualno.

Kaže, da so si letos delovni kolektivi že bolj na jasnem, kaj je bolje, ali za štirinajst dni ustaviti stroje ali pa s pravilno razporeditvijo dopustov doseči boljši izkoristek proizvodnih kapacitet. To vprašanje v posameznih kolektivih različno urejajo. Vendar je mogoče ugotoviti, da so čedalje pogostejši dogovori glede izkoriščanja dopustov neposredno v ekonomskih enotah. Tu se proizvajalci dogovarjajo, kako najbolje razporediti dopuste, da proizvodnja v obratu ne bo prizadeta. Lani je več delovnih kolektivov imelo skupni dopust, letos pa so povsod sklenili razporediti dopuste na čim daljše obdobje.

Verjetno bodo imeli kolektivni dopust le v »Stolu«, kjer bodo v tem času premeščali stroje v nov objekt za grobi razrez. V Titanu bodo imeli teden dni kolektivnega dopusta le livarni, ker bodo morali opraviti remont nekaterih naprav v li-

varni. V podjetju Kamnik se dogovarjajo za kolektivne dopuste po posameznih obratih, kjer to terjajo proizvodni proces. Tudi v Modelitu so ugotovili, da je kolektivni dopust veliko dražji od posamičnih dopustov. V Svilanitu so lani šli vsi hkrati na dopust, vendar pravijo, da so le stežka nadoknadili štirinajstdnevno proizvodnjo.

Ob tem v kolektivih razmišljajo, kako bi čimbolje izkoristili kapacitete počitniškega doma. Med kolektivnim dopustom je dom premajhen, v ostalih mesecih pa neizkoriščen.

Kamniški kolektivi bodo v kratkem dogradili na Veliki planini 40 hišic. Tudi te bodo v precejšnji meri pripomogle k temu, da se bo sezona dopustov potegnila tja v jesensko in tudi zimsko obdobje. Še posebej, ker bo kmalu stekla na Veliko planino osebna žičnica.

Druge vprašanje, o katerem razpravljajo v zvezi z dopustom

v kamniških kolektivih, so regresi pri stroških letovanja. Načini regresiranja bodo, kot kaže, letos zelo različni. Vsebolj pa se utrjuje mišljenje, da dosedanja način dotiranja počitniških domov in dajal vsem članom kolektiva enakih možnosti za ceno letovanje. Zato so začeli v kolektivih razmišljati, kako bi to bolj pravilno uredili.

V Svilanitu je sindikalna podružnica razpisala anketo, v kateri je bilo med drugim tudi vprašanje, kako s sredstvi kolektiva najuspešneje pomagati vsem članom, da bodo lahko svoj dopust res izkoristili za odih. Mnenja so bila različna, vendar je bilo največ ljudi za to, da prejmejo regres vsi člani kolektiva. Delavski svet je nato sklenil, da bo vsak zaposlen prejel po 7.000 dinarjev oziroma za desetdnevno letovanje po 700 dinarjev na dan. Ta znesek bodo izplačali iz sklada za osebne dohodke.

Za podoben način so se odločili tudi v Titanu, le s to razliko, da bo vsak član kolektiva dobil 6.000 dinarjev. Tudi v Tovarni usnja bodo člani kolektiva za dopust prejeli po 5.000 dinarjev. V Stolu in Modelitu pa bodo obdržali dosedanja načina finansiranja počitniških domov. V počitniškem domu Stola v Piranu bo cena oskrbnega dne

Med žebli
in lokomotivo

Pripravljamo se na proizvodnjo Dieslovih električnih lokomotiv, uvažamo pa žeblice za čevlje. Če bi iskali podobne posebnosti v industriji, ki se poteguje za visoko mesto na svetovni lestvici, bi odkrili tudi naslednje primere: ne proizvajamo ali pa proizvajamo le slab smirnov papir, pašto za čevlje, čevljarški lim, šila in — podobne »malenkosti«, za katere se neposredno zanima samo industrija obutve. Če bi sestavljali izčrpniji seznam, zlasti takega, ki bi obsegal tudi razne gospodinjske predmete, bi prišli na spisek celo odpiraci za zamaške!

Neposredni povod za te vrstice je dal podatek, da je morala obutvena industrija lani uvažati tudi tisti pomožni material, ki bi ga brez težav izdelovali doma (ta uvoz je znašal nad sto milijonov dinarjev). Da vsega tega materiala ne bi bilo treba uvažati, smo spoznali takrat, ko je morala industrija obutve zaradi pomanjkanja deviz ubrati drugo pot.

Takrat so na pobudo Sveta industrije usnja in obutve sprožili široko akcijo, prišlo je celo do pritiska hkrati s »prepričevanjem« dopolnilne industrije, naj proizvaja pomožni material. Morda ne bo odveč, če povemo, da so nekatera podjetja samo iz »patriotizma« — kakor so izjavili njihovi predstavniki — pristala na proizvodnjo pomožnega materiala. Zdaj že izdelujemo nekaj tistega, kar potrebujejo čevljarji, do konca letošnjega leta pa se bodo v še širšem obsegu poznale možnosti domače industrije na našem uvoznem seznamu.

Človek se čudi, kako da je dala pobudo za sodelovanje industrija usnja in obutve, ne pa proizvajalci materiala za to industrijo. Težko je zbrati dovolj prizanesljivosti, da bi razumeli pojav, da kljub težavam odlagajo realizacijo vse dotlej, dokler potrošnik ne sporoči svojih zahtev s prošnjami in s »prepričevanjem«, prav nič pa sami ne proučujejo potreb domačega trga in ne iščejo možnosti za vključitev prostih kapacitet v proizvodnjo.

Edina razlaga bi se bržkone glasila takole: skoraj vse tovarne, tovarnice in na pol obrtne delavnice se navdušujejo samo za ugledne proizvode, zlasti za končne izdelke, nihče pa se ne zme-ni za »drobne reči«, ki zagotavljajo delo množici rok. Kakor kažejo računi, pa te »malenkosti« niso ravno tako majhne, če pogledamo dohodek, ki ga lahko prinesejo ob res malenkostnih vlogah sredstev.

(Po »Ekonomske politiki«)

za člane kolektiva 500 dinarjev, v weekend hišah Modelita v Crikvenici pa 400 dinarjev. V Modelitu so zaradi majhne kapacitete počitniškega doma razširili regres tudi na ostale člane kolektiva, ki bodo letovali v drugih domovih. Torej regres bodo dobili vsi, ki bodo res šli na odih. Tako so sklenili tudi v Tovarni usnja.

Sicer pravijo, da je zadnja leta vedno manj tistih, ki svoj dopust porabijo za razna dela, predvsem v kmetijstvu, vendar sindikalne podružnice menijo, da je treba na nek način zagotoviti, da bodo sredstva, ki so jih kolektivi namenili za odih svojih članov, res porabljeni v ta namen.

Vprašanje je, če so s tem, ko prejme član kolektiva ob začetku meseca 7.000 dinarjev več dohodka s pripombo, da je to namenjeno za njegov odih, res storili vse. S tem v zvezi čaka sindikalne delavce v kamniških kolektivih še dosti dela. Prav gotovo je tu na mestu pobuda, naj bi sindikalne podružnice poskrbele za organizacijo letovanj, za dogovore s počitniškimi skupnostmi itd., skratka za to, da bi svojim članom preskrbele čim več podatkov o možnostih letovanj v posameznih krajih, hkrati pa bi naj ti imeli pregled, kako so člani kolektivov izkoristili svoj dopust. -lj

Prijateljsko izsiljevanje

Članov delavskega sveta pravzaprav ni bilo treba še posebej prepričevati. Prošnja za pomoč brežiški in novomeški bolnišnici je bila več kot prepričljiva. Vedno več bolnikov se zdravi v bolnišnicah, njune kapacitete pa so že dolgo vrsto let premajhne. Res, samo v najnujnejših primerih sprejmejo paciente, drugi morajo čakati po mesec, dva, celo po pol leta morajo nekateri čakati, da pridejo na vrsto. Težave pa niso samo s prostori, treba bo nakupiti nove instrumente, opremo, zaposliti več zdravnikov in drugega zdravstvenega osebja.

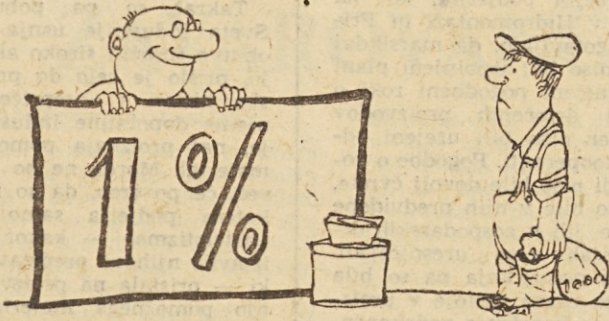
Skratka argumenti, ki so sami po sebi dovolj prepričljivi.

Pa tudi to je res, da so oni prav tako dolžni skrbeti za bolnišnico kot tisti iz Novoteksa ali Pionirja. Skrb za bolnišnici je stvar vseh delovnih kolektivov v novomeškem okraju. Če oni ne bodo prispevali sredstev, kdo jih bo potem!

Zaradi tega so se člani delavskega sveta tudi odločili, da bodo prispevali svoja sredstva za razširitev obeh bolnišnic. In sporočili so, da bo njihov kolektiv prispeval sredstva v višini 0,6 odstotka iz sklada osebnih dohodkov.

Minil pa je teden, morda tudi deset dni, ko je prišel nov dopis. Njegova vsebina pa je bila približno takale: ne 0,6 %, prispevati morate 1 % od svojih osebnih dohodkov. Tako, kot so to storili v drugih gospodarskih organizacijah.

Po pravici povedano, članom delavskega sveta se je malce zamalo zdela taka zahteva. Razumeli so potrebo bolnišnic in dobrovoljno odobrili sredstva. Pa, saj bi že takoj odobrili večji odstotek, če bi imeli več sredstev v

svojih skladih. Lahko druga podjetja prispevajo več, ko pa je tudi njihov dohodek večji.

Delavski svet je še enkrat obravnaval vso zadevo. Njihovi izračuni so pokazali, da je bil prvi sklep pravilen.

Več kot 0,6 odstotka od osebnih dohodkov ne moremo prispevati, so zavrnili izsiljevanje. Če ste s tem našim prispevkom zadovoljni, v redu, če pa ne, tudi prav. Več res ne moremo prispevati. Vsaj za zdaj ne. Zakaj potem izsiljevanje?

Nezaupnica

Bilo je v teh dneh. Šolsko leto se je že močno nagnilo v zaton in v razrede se je prikradlo počitniško vzdušje. Le za zbornico to ni veljalo. Z novim šolskim letom bodo prišle nove skrbi, o njih pa je treba že zdaj razmisliti. Treba bo popraviti razrede, izpopolniti šolske kabinete in še stotero drobnih opravil. A ne samo to, tudi veliko bolj zahtevne naloge jih čakajo. Predvsem, predavateljski aktiv je veliko premajhen, da bi lahko v zadovoljivi meri zagotovil kvalitetno raven vzgoje in izobraževanja.

Tako so v zbornici dobobra pretehtali razliko med številom predavateljskega kadra in resničnimi potrebami v novem šolskem letu. O tem je sklepala tudi šolski odbor. In ker je šola poslej v celoti sama odgovorna za svoj nadaljnji razvoj in ker je predvsem njena dolžnost, da zagotovi zares kvaliteten učno-vzgojni proces, so se odločili za razpis prostih učnih mest za učitelje, predmetne učitelje in za profesorje.

Predno so razpis objavili, so ga poslali še na občino. Navsezadnje, občina je ustanovitelj in kljub samostojnosti,

ki jo je šola dobila z novim zakonom o finaniranju šolstva, je prav, da se seznani z njihovimi težavami in tudi z rešitvami.

Na odseku za družbene službe so njihov razpis pregledali in ga tudi po svoje popravili. Načelnik oddelka je namreč prečrta vsa razpisana mesta za profesorje in na njihovo mesto vpisal oznako predmetni učitelji.

V zbornici s tem ukrepom oddelka za družbene službe niso soglašali. Na občini pa so jih zavrnili, češ da povsem zadošča, če na osemletki poučujejo samo učitelji in predmetni učitelji.

Toda učiteljskega kolektiva na šoli — čeprav se bo moral podrediti sklepu oddelka za družbene službe — le niso mogli prepričati. Pravijo namreč, da bodo s tem ukrepom sicer nekaj prihranili pri sredstvih za osebne izdatke, a ob tem veliko izgubili pri uresničevanju želje, da bi zagotovili na šoli zares kvaliteten učno-vzgojni proces. Prepričani so, da toliko predmetnih učiteljev, kot jih je sedaj v razpisu, ne bodo dobili. Pripominjajo pa tudi, da bi bil pouk v višjih razredih in pri nekaterih predmetih lahko veliko bolj kvaliteten, če bi poučevali profesorji.

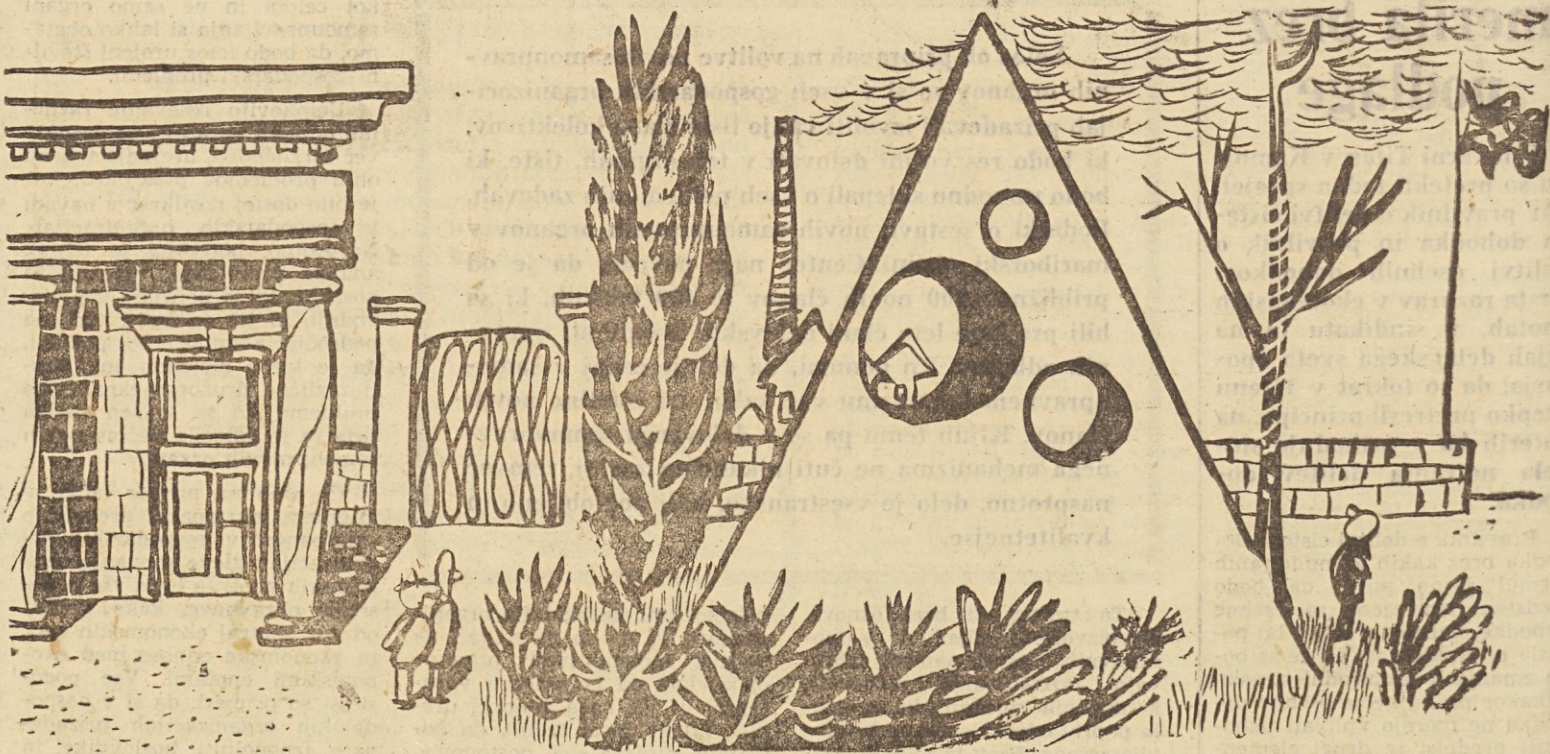
»Navsezadnje pa je tudi to povsem drugotnega pomena,« je dejal eden izmed članov učiteljskega zbora na njihovi šoli. »Osrednje vprašanje je namreč, zakaj nezaupnica samostojnosti naše šole.«

Res, čemu zmanjševati in kršiti samostojnost šol, če po drugi strani razglajamo, da se šole ekonomsko in družbeno osamosvajajo?

H KRONIKI TEDNA SO PRISPEVALI:

1. Član DS Rudnika Senovo — B. SAMARIN
2. Občina Novo mesto — Oddelek za družbene službe — B. SAMARIN

KRIVCI IŠČEJO KRIVCA

»Veste kaj, tovariš Hren,« je dejal predsednik komisije, »najbolje bo, če greste v svojo pisarno in počakate, mi pa se bomo med tem domenili. Vas bomo že poklicali.«

Pred poldrugim letom so ga povabili na sestanek kolegija in mu rekli:

»Tovariš Hren, vi ste eden naših najvestnejših uslužbencev in, kot smo imeli priložnost spoznati, izredno organizator. Takšnega človeka potrebujemo.«

Pa so mu pojasnili:

»Kot veste, je konkurenca vedno hujša in spričo tega moramo storiti vse, kar je v naši moči, da bi zadržali naše poslovne prijatelje. Odločili smo se za številne ukrepe, vendar sodimo, da je ureditev vhoda v tovarno eden najvažnejših problemov. Rešitev tega smo zaupali vam. Prvi vtis je namreč najpomembnejši — prvi vtis naših poslovnih partnerjev pa je naš vhod — in dokler tega ne bomo modernizirali, toliko časa ne moremo računati s poslovnim zaupanjem, ki ga terja sedanja stopnja našega gospodarskega razvoja.«

Tovariš Hren, ki je kot dolgoletni uslužbenec računovodsko-gospodarskega sektorja postal vnet pritrjevalec sleherne odločitve višjih organov, se je zavaljal za zaupanje in kot navedeni predsednik odbora za

ureditev vhoda v tovarno vehementno dejal:

»Storil bom vse, kar je v moji moči.«

Res je storil. S pomočjo kolegija, delavskega sveta in vseh drugih vodilnih činiteljev v tovarni.

Nova vratarnica je podobna baziliki Sv. Petra v Rimu, tovarniška vrata so umetniški izdelek najboljših kovačev v državi, pred upravnim poslopjem rastejo eksotične rastline, med njimi pa se dviguje pod nebo monumentalni spomenik.

Kljub vsemu temu pa je konkurenca vsak dan hujša.

Predsednik komisije za ugotavljanje napak in kaznovanje krivcev, ki so jo pred nedavnim ustanovili, je potem, ko je Hren odšel v svojo pisarno, izjavil:

»Kot vidite, tovariši, gre za izrazit primer neodgovornosti in nesamokritičnosti. Bil je predsednik odbora in kot tak je odgovoren pred kolektivom in pred vso družbo...«

Tretji član komisije si je dovolil nasmeh.

»Ti pa si bil član odbora, in kar spomni se, kako si zagovarjal načrte za ureditev vhoda in koliko lepega si vedel povedati o novi vratarnici in...«

Predsednik se je ujezil:

»Mislim, da se moramo stvar lotiti načelno. Brez medklincev. Demokracija ni anarhija. Smo komisija, ki ji je delavski

svet zadal ogromno nalogo. Kam bi prišli, če bi...«

»Pa vendar,« je trmoglavil tretji član, »bil si član...«

Tega si predsednik ni mogel dovoliti.

»Ti si pa podpisal. Vse pogodbe si ti podpisal.«

In se je škodoželjno zasmel.

»Za res,« je dejal drugi član komisije, »pa še ti povej, kdo je nabavil vse tiste eksotične rože in koliko ti je kanilo...«

»Kdo pa se je zmenil s tistim tako imenovanim umetnikom, ki je napravil tako imenovani spomenik? Kdo nam je pojasnil, kaj je hotel tisti akademski kipar povedati s svojo piramido in tremi luknjami v njej? Kdo nam je očital, da se na umetnost ne razumemo? Ti! In za tisto umetnost smo plačali štiristo osemdeset tisoč dinarjev!«

»Za tvoj vrt pa smo plačali...«

»Ti pa tiho bodi!«

»Se enkrat reci!«

Drugi član komisije je dejal:

»Dajmo, no, to ni več podobno...«

»Ti pa molči,« ga je zavrnil prvi član komisije, »če pa že hočeš govoriti, potem raje po-

vej, kako si nabavil nova vrata, kako si zagovarjal...«

Zdaj se je smejal prvi član komisije.

»Ze res,« je dejal drugi član komisije, »pa še ti povej, kdo je nabavil vse tiste eksotične rože in koliko ti je kanilo...«

»Kdo pa se je zmenil s tistim tako imenovanim umetnikom, ki je napravil tako imenovani spomenik? Kdo nam je pojasnil, kaj je hotel tisti akademski kipar povedati s svojo piramido in tremi luknjami v njej? Kdo nam je očital, da se na umetnost ne razumemo? Ti! In za tisto umetnost smo plačali štiristo osemdeset tisoč dinarjev!«

»Za tvoj vrt pa smo plačali...«

»Ti pa tiho bodi!«

»Se enkrat reci!«

Tik pred drugo uro je predsednik komisije še ves zaripel sporočil tovarišu Hrenu:

»Komisija je po naročilu delavskega sveta podrobno analizirala delo odbora za ureditev vhoda v tovarno in po temeljiti razpravi ugotovila, da ste se vi in odbor, katerega predsednik ste bili, iskreno prizadevali, da bi s svojim delom koristili podjetju in da ni vaša krivda, če je kulturna raven naših poslovnih prijateljev tako nizka, da novega vhoda sploh niso opazili.«

J. V.

JADRALEC

Vsakdo ima pravico do zasebnega konjčka. Takšnega ali drugačnega. Tudi on jo ima. Smola pa je, da se z njim ne ukvarja samo v prostem času, ampak kadarkoli in kjerkoli.

Njegov hobby je jadranje. Kadar ga zgrabi, razpne jadra in tri dni skupaj vozi barko. Včasih pa še dlje. Odvisno od njegovega duševnega in finančnega razpoloženja.

V podjetju, kjer je zasidran med jadralskimi turnejami, je zato marsikaj narobe. Saj veste, računovodja je računovodja. Po navadi ga njegov štirinajstletni književski »harem« takrat pogreša, kadar ga ni, oziroma kadar se gre Kolumba in po ostarijah odkriva novo Ameriko.

Pogrešajo ga pravzaprav vsi, kaj računovodja je tako rekoč vse o podjetju. On tudi edini ve, kako je treba odgovoriti na razna vprašanja od zunaj, da ni potem sitnosti. Teh vprašanj pa ni konec.

Zato delavskemu svetu ni všeč računovodjev hobby. Sprva ga je blago opominjal na svojih sejah. Pod točko razno. Seveda, kadar računovodje ni bilo zraven. Razprava o njem pa se je končala s sklepom, naj »se ga pokliče na zagovor.«

Kdo naj bi računovodjo poklical na zagovor, v sklepu ni bilo navedeno. To vprašanje je delavski svet prepustil pristojnim v nadaljnjo obravnavo. Zavoljo demokracije.

Težavno nalogo bi lahko opravil šef kadrovske-socialne službe. Pa je že pol leta v bolniški. Nihče ne more zahtevati od njega, da bi zaradi tujega hobbyja zapustil zdravilišče in postavil svoje zdecimirano zdravje na kocko.

Z njim torej ni nič.

In ker z njim ni nič, tudi z disciplinsko komisijo ni nič. Kajti ta se ravna po njegovih direktivah. In po direktivah direktorja. Ta pa disciplinski komisiji ne zaupa.

»S strokovnjaki je treba delati v rokavicah,« pravi.

»Ena sama napačna beseda, pa ti pobegnejo. Ne samo za tri dni, ampak za zmeraj.«

Pred dnevi, ko računovodje cel teden ni bilo na spregled, je delavski svet resno zaropotal.

»Tovariš direktor,« so rekli člani, »vi osebno razčistite stvar. Strokovnjaki gor ali dol, norce brije iz nas.«

Tovariš direktor je nerad priklimal. Računovodja je njegov osebni prijatelj. Njuni ženi sta kuhani in pečeni skupaj. Toda ukaz je ukaz.

Drugo jutro je velel tajnici skuhati veliko džezvo kave. Za šest oseb. Potem je zavrtel telefon in hladno rekel:

»Prosim, pridite za trenutek k meni.«

Računovodjo je pričakal v pozi nedostopne človeške trdnjave.

Kot dober opazovalec in psiholog je računovodja takoj opazil direktorjevo metamorfozo.

»Slaba prebava, kaj? Bi kozarček cvička?«

Direktor je preslišal drugo vprašanje, kar sicer ni njegova navada.

»Da, slaba prebava, tovariš računovodja,« je rekel uradno. »Vase popivanje mi tiči v želodcu!«

Računovodja ni verjel lastnim ušesom. Takole se direktor še nikdar ni pogovarjal z njim. In vikati ga je začel.

»Misliš resno?« je potem vprašal in zlobno dodal: »Si prepričan, da ti samo jaz tičim v želodcu? Mogoče ti dela težave honorar, ki sem ti ga priskrbel?«

Direktor se je presedel na stolu.

»Kakšen honorar?«

»Lej, lej, neverjetno slab spomin imaš. Mislim na tistih dveh sto jurčkov, ki sem ti jih priskrbel za pravilnike...«

Računovodja se je nesram-

no pozibal na stolu in se zabaval. Njegova pripomba je zalegla. Direktorjeva nedostopna dostojanstvenost se je razblinila kakor milni mehurček.

»Pusti nagrado. Vest mi ničesar ne očita,« je rekel prepričljivo, »povej mi norca, ki bi zastoj zabil mesec dni s sestavljanjem pravilnikov.«

»Misliš s prepisovanjem? Kar se vesti tiče, je tvoja zasebna stvar. Zame so važni predpisi. In po predpisih ti ne bi smel izplačati honorarja... Veš, da me ta usluga lahko potisne za rešetke?«

»Ne speljaj pogovora v drugo smer.«

»In ti ne pozablaj na moje usluge.«

»Kaj za vraga naj rečem ljudem, če te sredi dopoldneva vidijo pijanega na cesti.«

»Reci jim, da je to moj hobby.«

»To že vedo.«

»Hobby, brez katerega ne morem živeti, kakor tovarna ne brez mene.«

Direktor se je ugriznil v ustnice. Računovodja pa se je hahljal.

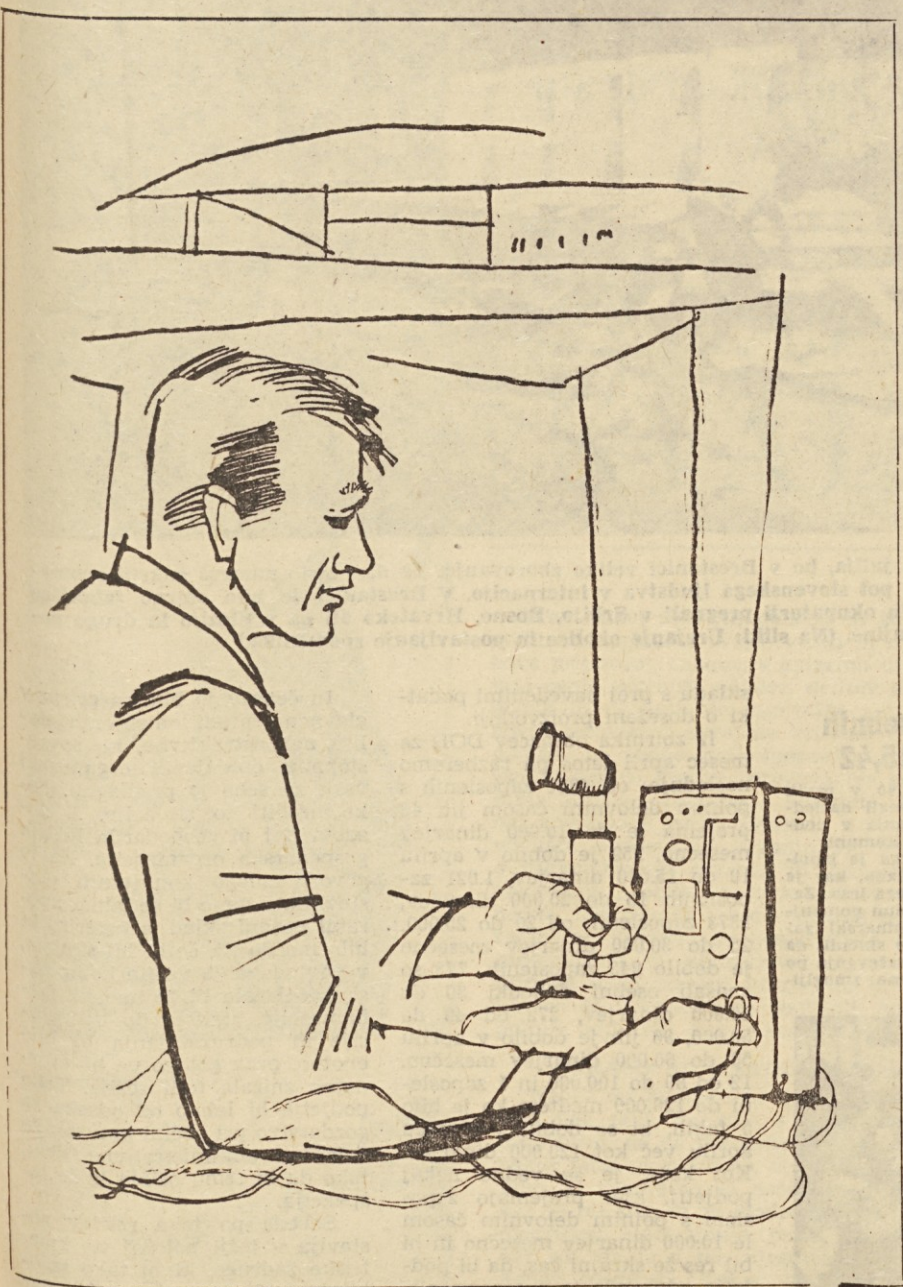
»Reci jim, da sem nepogrešljiv strokovnjak,« je dodal, »da zlepa ne dobite človeka, ki bi tako umetno prikrival vse, kar je treba prikriti... No, saj se razumeva.«

Na naslednji seji delavskega sveta je direktor pod točko razno predlagal, naj zadevo računovodje odlože, dokler se ne vrne šef kadrovske-socialne službe.

»Mislim,« je rekel, »da imo on največ pedagoških sposobnosti. Računovodjo moram prevzgojiti. Odpoved pa ni vzgojni ukrep. Razen tega: naš računovodja je nepogrešljiv strokovnjak.«

Predlog je bil sprejet. Računovodja ga ni slišal kajti tistega dne je spet odšel za nedoločen čas na jadralsko turnejo.

M. K.

Radijska postaja ki je pozivala na vstajo

Napovedovalec ilegalne radijske postaje v Zagrebu STIPE UGARKOVIĆ pripoveduje, kako je prišlo do radijske oddaje, v kateri je prebral poziv CK KPJ na vstajo.

Ilegalna radijska postaja, na valovih katere so poleti 1941. leta prvič oddajali proglas CK KPJ, s katerim je CK pozval narode Jugoslavije na boj proti okupatorju in domačim izdajavcem, je bila sestavni del tehnike CK KP Hrvatske. Bila je sredi Zagreba, v Tuškanovi ulici 15., v stanovanju bratov Engel.

Pri pripravi izdelavo radijske postaje so sodelovali tovariši Rade Končar, Pavle Pap in brata Engel. Ko smo radijsko postajo dokončali in zložili v dva večja zaboja, smo jo postavili v kopalnico bratov Engel.

Pred oddajo prvih vrst smo se sestali Rade Končar, Pavle Pap, eden od bratov Engel in jaz, da bi opravili zadnje priprave in poskuse. Tovariši so sedeli v sobi poleg radijskega sprejemnika in poslušali tisto, kar sem pred mikrofonom v kopalnici bral iz nekkih starih časnikov. Ko smo končali tehnične in napovedovalne poskuse, kar je trajalo nekaj dni, mi je Pavle Pap prinesel proglas na vstajo, ki je bil napisan z roko. Proglas se je zaključil z besedami »Smrt fašizmu — svoboda narodu!« podpisani pa je bil Centralni komite Komunistične partije Jugoslavije.

Ta proglas smo potem razmnožili v naši ilegalni tiskarni v stanovanju Ilije Pavešića, v Klaićevi ulici št. 17. in ga razdelili vsem našim organizacijam. Šli smo celo tako daleč, da smo ga vložili v tri kuverte in so jih nekateri naši tovariši delili nemškim vojakom kot »spomin« iz Zagreba.

Preden smo sklenili, da bomo prebrali proglas preko radijske postaje, smo o tem obvestili okrožne partijske komiteje.

Nekega večera, par dni po napadu Nemčije na Sovjetsko zvezo, sem ostal sam v stanovanju bratov Engel, ker smo se bili domenili, da bodo tovariši poslušali oddajo v mestu. To smo storili iz previdnosti, da bi v primeru vdo-

ra padel v roke ustašem samo eden. Ko so tovariši odšli, sem ugasnil luči v stanovanju, ključavnico sem začepil s papirjem, okence pa prekril z odejo, tako da bi svetloba ne prihajala iz kopalnice. V kopalnici je bila prižgana samo majhna luč poleg besedila, tako, da sem ga lahko gladko bral.

Ob določenem času sem začel z branjem. Napoved se je glasila: »Tukaj radijska postaja Komunistične partije Hrvatske«. Medtem ko sem bral, sem imel čudne občutke. Ne bi mogel reči, da je bil to strah, ker sem se bil dobro pripravil. Bilo je nekaj drugega, občutek, da izvršujem velikansko nalogo, kakršne do takrat še nisem imel. Morda bi mi bilo prijetneje, če bi imel poleg sebe katerega izmed tovarišev. Ko sem prebral proglas, to pa je trajalo osem do deset minut, se spominjam, da sem še posebej poudaril: »Smrt fašizmu — svoboda narodu!« in podpis: »Centralni komite Komunistične partije Jugoslavije«. Končal sem z besedami: »Poslušajte nas jutri ob istem času in na isti valovni dolžini.«

Potem sem ugasnil luči, spravil radijsko postajo v kovčke, jih položil na zanesljivo mesto in odšel. Sel sem proti središču mesta in pri bivši garaži »Splendid«, v današnji ulici Socialistične revolucije, srečal tovariša Papa. Objel me je in rekel:

»Sijajno je uspelo!«

Naslednjega dne sem ob istem času ponovno prebral proglas. Tako se je to ponavljalo dan za dnem, skoraj ves teden. V kratkem času smo prejeli obvestilo iz Karlovca, Varaždina in Siska, da so nas bili slišali. O tem se je precej govorilo tudi med ljudmi. Kasneje so nam sporočili, da so našo radijsko postajo slišali tudi v Slavonskem Brodu, mi pa smo tudi domnevali, da nas pod ugodnimi atmosferskimi pogoji lahko slišijo vse tja do Broda.

Seveda so radijsko postajo slišali tudi ustaši in Gestapo in so jo takoj začeli iskati. Z detektorji so začeli preiskovati celotno področje Zagreba. Njihov krog se je neprestano zoževal. Čez nekaj dni so se že približali današnjemu trgu Republike, dokle niso dokončno določili smeri, kje je radijska postaja. Zmenili smo se in premestili radijsko postajo drugam.

Rašiška četa

Iz pripovedovanja CVETKA NOVAKA o nastanku in prvih akcijah rašiške čete, julija 1941.

Šestnajstega aprila 1941. pa je prišel v Tacen Tine Zaletel iz Stanežič in zaprosil Ivana Novaka-Očka, sekretarja partizanske organizacije, naj mu pomaga prenesti in skriti orožje ter strelivo, ki so ga bili nabrali od razbite stare jugoslovanske vojske. Očka je določil Marjana Rožanca in mene, naj se pobrigava in najdeva skrivališče za orožje in strelivo.

Ob koncu julija smo pripravili sestanek vseh komunistov iz Pirnič, Tacna, Sentvida, Vižmarij in Gameljna. Povabili smo tudi neke ljudi, ki smo jih po okupaciji pridobili za našo borbo. Sestanek sta vodila Marjan Rožanec in Miha Novak. Ker so Nemci že začeli zasledovati komuniste, smo morali na sestanku odločiti, kdo bo odšel v partizane, kdo pa bo ostal v ilegali.

Ko so Nemci še pred napadom na Sovjetsko zvezo začeli z množičnimi aretacijami, so se nekateri terenski aktivisti umaknili v ilegalo, nekateri pa so delali na pol ilegalno. Marko Knapič in jaz sva se za določen čas zatekla na Jesenice. Trinajstega julija sva se vrnila v Tacen, da bi zvedela, kdaj bova šla v partizane. Takrat naju je videl Franc Znidaršič, bivši komandir žandarmerijske postaje v Sentvidu, in obvestil o tem žandarje v Smartnem. Nemci so naju potem začeli iskati.

Devetnajsti julij je predstavljal preobrat v našem dotedanjem delu. Na skupnem sestanku prvih partizanov in ilegalcev nam je Stane Kosec povedal, da je Glavni štab Slovenije izdal sporočilo o začetku vstaje v Sloveniji. Na tem sestanku smo po daljšem razgovoru obsodili na smrt ljudskega izdajalca Franca Znidaršiča, kulturbundovca Gatringerja in Nandeta Debeljaka. Vse tri bi morali kaznovati 22. julija. Stane Kosec nam je sporočil tudi sklep Glavnega štaba, naj se čim prej ustanovi Rašiška četa.

Po sestanku smo se takoj začeli pripravljati, da bo čez tri dni, 22. julija, izvršili nalogo, ki smo jo sprejeli. Stane Kosec je moral zbrati partizane iz Gameljna in z njimi kaznovati Gatringerja in Debeljaka, Miha Novak pa naj bi izvršil smrtno kazen nad Znidaršičem. Da pa bi bile lahko obe skupine v zvezi, me je Miha Novak določil za kurirja. Tako sem prenašal pošto iz Tacna na Skaručno, v Pirniče in Gameljne.

Zjutraj 22. julija, ko je izdajalec Znidaršič odhajal v službo, ga je Novak z dvema tovarišema čakal v zasedi med Tacnom in Smartnim. Ob 7. 45 se je Znidaršič zares prikazal na kolesu, toda ni bil sam. Na njegovi levi, prav tam, kjer je bila zaseda, ga je spremljal neki železničar iz Smartnega. Tovariši v zasedi najprej niso vedeli, kaj naj store. Vendar se je Miha Novak odločil in ustrelil. Znidaršič je padel s kolesa in obležal. Ker so borci mislili, da je akcija uspela, so se umaknili. Ko so prišli v bližino Novakove hiše, smo se začeli pogovarjati o opravljeni akciji. Kako smo bili šele kasneje presenečeni in razočarani, ko smo zvedeli, da izdajalec ni bil mrtev, temveč samo hudo ranjen. Zvedeli smo tudi, da prav tako ni uspel atentat na Gatringerja in Nandeta Debeljaka v noči med 22. in 23. julijem.

Dne 23. julija popoldne so se v Dobravah za Šmarno goro sestali partizani

iz Pirnič, Tacna, Skaručne in Sel, ki so sodelovali v akcijah 22. julija. To je bil prvi sestanek z orožjem. Druga skupina pa se je zbrala na hribu nad Gameljni. Proti večeru smo se napotili k njim in se sešli z njimi na domenijskem mestu. Vodstvo skupine je prevzel Stane Kosec, njegov namestnik pa je bil Miha Novak. Stane Kosec je imel še od prej zveze z borci iz Črnuča. Takoj se je sporazumel z njimi in kmalu zatem smo se sestali na hribčku blizu Rašice.

Tako je bila 24. julija 1941. leta ustanovljena Rašiška četa. Prisegli smo, da se bomo neusmiljeno borili proti okupatorju in domačim izdajalcem. Po tem svečanem dogodku smo se umaknili globlje v rašiške gozdove, nedaleč od Ljubljane in tukaj postavili taborišče, ki se je ohranilo do današnjih dni. Rašiško četo smo dokončno formirali šele v taborišču. Vsak dan so prihajali novi borci. Komandir čete je bil Stane Kosec, komisar pa Mile Špacapan, namestnik komandirja Miha Novak, namestnik komisarja pa Maks Pečar. Sredi avgusta 1941. leta je štela Rašiška četa 56 borcev.

Prvi partizanski tank

JAKŠA DRLJEVIĆ pripoveduje o prvih borbениh akcijah partizanskih tankov v začetku oktobra 1941. v Srbiji.

Vstaja v Srbiji je naletela na ugodna tla tudi v takovskem okraju. Že ob koncu septembra je bil Gornji Milanovac osvobojen ozemlje, kamor so Nemci občasno vpadali z močnimi oklopnimi silami. Partizani so napadali tudi te tankovske kolone in jim zadajali hude izgube.

V začetku oktobra 1941. leta so se spopadli Nemci in partizani na Rudniku in njegovih obronkih. Nemci so s tanki prodrli v vas Majdan, toda po hudi borbi so se morali umakniti. Takrat so partizani z bombo onespособili nek sovražni tank; pretrgali so mu gosenco. Potem so poklicali mojstre iz partizanske delavnice v Lunjevici in ti so popravili gosenco. Seveda, kaj ko pa tanka niso znali voziti. Zato so poklicali Djura Nedeljkovića, ki je služil kot tankist v bivši jugoslovanski vojski.

»Ko sem prišel na kraj, kjer je bil tank,« je kasneje pripovedoval Djura, »sem takoj ugotovil, da je to hitri tank češkoslovaške znamke »Hočkis.« Sedel sem vanj in pognal motor. Odpeljal sem ga v Gornji Milanovac.

V Gornji Milanovac smo prispeli okrog enajstih. Bil je semanji dan. Ko so ljudje zaslišali trušč tankovskega motorja, so se razbežali, ker so mislili, da prihajajo nemški tanki. Kasneje se je v središču mesta zbralo veliko radovednih ljudi, ki so si ogledovali naš prvi vojni plen. Tank smo zaradi nemških letal skril v nek gozdič poleg mesta, ga prebarvali in nanj narisali rdečo petokrako zvezdo. Tu je ostal teden dni.

Prispelo je poročilo, da prodirajo Nemci od Kragujevca sem. Tank bi jim moral preprečiti pot. Ukazali so, naj gre tank na Rapaj Brdo in tam začne z borbo. Vendar takrat ni prišlo do borbe, ker so se Nemci umaknili. Potem je bil tank še dva dni v Gornjem Milanovcu, kasneje pa so ga prepeljali v Čačak.

Tudi v Čačku so tank svečano sprejeli. Tu so zvedeli, da so Nemci vdrl v Gornji Milanovac in ga požgali. Pri umiku pa je neki njihov tank padel v rečico Despotovac in Nemci niso imeli časa, da bi ga izvlekli. Zato so partizani poslali tja Nedeljkovića s tovariši,

OB 4. JULIJU, DNEVU BORCA, KO PROSLAVLJAMO ZGODOVINSKO OBJEINICO POZIVA CENTRALNEGA KOMITEJA KOMUNISTIČNE PARTIJE JUGOSLAVIJE NA OBOROŽENO VSTAJO JUGOSLOVANSKIH NARODOV PROTI OKUPATORJU IN DOMAČIM IZDAJAVCEM — OD KATEREGA JE MINILO ENAINDEVASET LET — OBJAVLJAMO ODLOMKE IZ PRISPEVKOV TREH AVTORJEV, OBJAVLJENIH V ZADNJIH ZVEZKIH ZBORNIKA »ŠTIRI-DESET LET«.

naj ga izvlečejo iz rečice in pripeljejo v Čačak. Ta tank so z vlakom prepeljali v Čačak in ga odpeljali v delavnice.

V kasnejših borbah so poškodovali še tretji nemški tank pri Dumačah. Spet so tja poslali Nedeljkovića s tovarišem. Tank je bil med dvema frontama, bolj na ljotičevsko-nemški strani.

Prišli do tanka je bilo nevarno, sum pa so še bolj povečale zgodbe, da je tank premazan z nekim strupom. Na skrivaj sta se Nedeljković in tovariš priplazila do tanka, snela s njega merilne naprave, granate in drugo opremo.

V Čačku so tako usposobili za borbo dva tanka. Mitrалjeze za nju so prinesli iz Užic. Pripravljali so napad na Kraljevo. Tanka so potem z vlakom prepeljali do Mrsača v bližini Kraljeva. Tukaj sta v nekem sadovnjaku blizu pokopališča pričakala ukaz za akcijo.

»V prvem tanku sem bil vozač jaz, poleg mene pa je sedel neki Slovenec, katerega imena se ne spominjam,« je pripovedoval o tej akciji Djura Nedeljković. »Vem o njem samo toliko, da je bil begunec in popeljenik železniške postaje v Čačku. Znal je odlično nemško. V drugi tank pa so sedli trije tovariši iz okolice Čačka z nemškimi čeladami na glavah. Midva sva šla prva in ko smo naleteli na prvo nemško stražo, je Slovenec odprl tank in nekaj spregovoril v nemščini. Brez ovir smo prišli v središče mesta, kjer je sedaj spomenik. V hotelu »Pariz« je bil nemški štab. Natanko ob štirih zjutraj smo izstrelili tri rdeče rakete, kar je pomenilo, da smo bili prispeli v središče mesta; potem smo začeli z borbo. Slovenec je z mitraljezom ubil nemškega stražarja pred hotelom in izstrelil dve topovski granati v hotel. Pri Nemcih je nastala panika. Oficirji iz hotela so pobegnili proti letališču, kjer so imeli glavino svojih sil. Naše enote so zavzele ozemlje okrog kmetijske šole, toda pri Ibru ni bilo slišati borbe zaradi izdaje četnikov. Borili smo se toliko časa, dokler nam ni pošlo strelivo, ker pa naše sile niso prispale v mesto ob določenem času, smo se morali umakniti. Šli smo kaka dva do tri kilometre vzdolž Ibra, potem pa se namenili proti Mrsaču. Tanka sta kasneje prispela v Čačak. Tisti, ki sem ga vozil, je danes v Narodnem muzeju v Titovem Užicu.«

● PIRAN:

Dve tretjini zavrnjene dokumentacije

Kljub temu, da je že konec maja potekel rok za predložitev obračunov gospodarskih organizacij občinjskih komisij za delitev čistega dohodka, še vse do konca preteklega tedna omenjena komisija ni mogla odgovoriti najmanj dvema tretjinama podjetij iz preprostega razloga, ker številne gospodarske organizacije niso izpolnile osnovnih pogojev v zvezi z argumentirano obratunom med letoma 1960—1961. Razumljivo, da komisija, ki z izredno ostrim kriterijem obravnava predloženo gradivo, ni mogla iz površne in v večini primerov formalistično obdelane dokumentacije izluščiti dejanskega stanja o notranji delitvi — tako čistega in osebnih dohodkov, poslovnih stroškov itd. Komisija sicer v celoti zavrača neposredno vmešavanje v delo kolektivov in organov samoupravljanja, ki so se v večini gospodarskih organizacij lotili revizije pravilnikov že pred časom, zato pa je razumljiva težnja komisije, da želi svoja priporočila in obrazložitve utemeljiti z zanesljivimi podatki, ki bodo dovolj prepričljivo nakazali pomanjkljivosti pri uresničevanju zveznih gospodarskih ukrepov. Tako učinkovitemu delu občinjske komisije v Piranu je v poseben prilog metoda njenega dela: člani komisije in njeni strokovni sodelavci dobijo gradivo na dom, kjer ga temeljito prestudirajo, nakar poda vsak član pismeno poročilo.

Rezultati tako izčrpnega dela niso izostali: enajst gospodarskih organizacij ima blokirane račune, ker so izdatki podjetij krepko presegli ustvarjeni dohodek, predvsem preplačila na račun osebnih dohodkov. Najbolj izrazit pojav preseganja izdatkov na relaciji ustvarjenega dohodka so ugotovili pri portoroškem podjetju »Začim-ba«, kjer so kljub dvomljivim ekonomskim podatkom — le kaj je delala računovodska služba! — soglašali v minulem letu tudi organi samoupravljanja z delitvijo trinajste, štirinajste in celo petnajste plače. Komisija ugotavlja v več primerih tudi boleče razpone osebnih dohodkov. S temeljitimi analizami ponovno zahtevane dokumentacije bodo seveda zavili vse takšne in podobne tendence, ki se jih niso odrekli v novih pogojih delitve niti šolski zavodi. Z minimalnim številom obveznih ur — 12 tedensko — so v nekaterih šolskih zavodih (pomorska srednja šola itd.) kaj kmalu lahko prosvetni delavci postavljali terjatev plačevanja nadur, ki pa so se v pravilnikih kmalu izkazale za nesprejemljiv način delitve osebnih dohodkov. No, tudi tej anomaliji so v večini primerov že napravili konec, posebno še, ko so šolski zavodi v sodelovanju z občinskimi ljudskimi odbori vskladili svoje proračune z razpoložljivimi sredstvi šolskega sklada.

Kljub znatnemu zaostanku v zvezi s predložitvijo (popravljenih) obračunov gospodarskih organizacij, bo občinjska komisija za delitev čistega dohodka v piranski komunil lahko najkasneje do konca tega meseca odgovorila vsem gospodarskim organizacijam in jih opozorila na dosedanje pomanjkljivosti.

B. B.

● RADOVLJICA:

Ustanovili stalno konferenco za oddih in razvedrilo

Komisija za oddih in razvedrilo pri Občinskem sindikalnem svetu v Radovljici je na zadnji razširjeni seji razpravljala o rekreaciji, organizaciji letnih oddihov, razvedrilo in izletih. Na sejo so povabili vse tiste, ki delajo na tem področju, vendar se jih je žal le malo odzvalo. Seznanili so se z možnostmi letovanja. Kaže, da bo letos, ko podjetja dotirajo neposredno zaposlenim, ne pa počitniškim domovom, koristilo letni dopust ob morju in drugih krajih iz radovljiške občine okoli 30 % delavcev več kot lani.

Razen tega so na seji razpravljali o organizaciji družabnega življenja, tedenskih počitkov, izletov in podobnem ter ugotovili, da je kljub idealnim pojavom ta vrsta dejavnosti skoraj povsem zamrla, saj letos skoraj ni bilo organiziranih izletov ali kakšne druge družabne zabave prireditve, kljub temu, da za to obstajajo vsi pogoji.

Po razpravi so sklenili, naj bi za počitniško dejavnost v prihodnje skrbela stalna konferenca za oddih in razvedrilo, ki so jo ustanovili. Izvolili so tudi 9-člansko predsedstvo stalne konference iz predstavnikov vseh zainteresiranih organizacij. Dogovorili so se, da bodo prek občinskega sveta, Svobod, športnih organizacij in drugih

zduženj organizirali kulturno zabavne in športne prireditve v krajih, kjer se v prostem času, zlasti ob nedeljah, zbirajo ljudje, kot na primer na kopaljšču »Šobec«, na Taležu, v Dragi in drugih krajih, kar bo koristilo tudi razvoju turistične dejavnosti.

M. B.

● VELENJE:

Za 3. julij

V Velenju se pripravljajo na rudarski praznik — 3. julij. Krajevni odbor SZDL je že izdelal podroben program praznovanja. Na predvečer 3. julija bo veličastna parada. V njej bodo sodelovali rudarji-gasilci, vse sekcije Partizana ter velenjska in šoštanjnska godba. Po tem bo pred kulturnim domom kulturni program. Hkrati bodo mladi rudarji nosili plamenice od jaska do starega gradu. Osrednji del programa pa bo ceremonial, v katerem bodo sprejeli absolvente rudarske šole med rudarje. Razen skoka čez kožo uvajajo letos še novost — absolutni tretjega letnika rudarske šole bodo predali simbolično znamenje rudarstva, rudarsko svetilko, učencem drugega letnika.

Poslovili se bodo tudi od onih rudarjev, ki odhajajo v pokoj. Medtem ko bo prvi del svečan, bo drugi lahkotnejši. V njem bodo nastopili pevci, recitatorji in folkloristi. Po programu bo na starem gradu nad Velenjem veselo ljudsko rajanje.

-S-

● JESENICE:

Manj celotnega dohodka

V jeseniški občini so v letošnjem prvem tromesečju ustvarili manj celotnega dohodka (23,1 %) kot je bilo planirano. Najboljše rezultate so dosegli v gozdarstvu, kjer so izpolnili 41,9 % plana, razen tega pa so plan dosegli še v prometu in kmetijstvu, medtem ko ostale panoge — industrija, gradbeništvo, trgovina, gostinstvo in komunaa — plana niso dosegli. Med 34 gospodarskimi organizacijami jih je le 11 doseglo oziroma presleglo po planu predvideni celotni dohodek.

● RADOVLJICA:

Izvoz večji kot lani, vendar manjši od planiranega

Izvoz izdelkov predstavlja v tem času še posebej važen faktor za napredek naše industrije. V radovljiški občini je na primer kovinska industrija trenutno v takem položaju, da ne more več svojih izdelkov plasirati na domačem tržišču. Domače tržišče je torej nasičeno s temi izdelki, kar še posebej velja za vijake. Tako razen kovinske industrije (Tovarna verig Lesce in Plamen Kropa) še tri podjetja lesne stroke izvažajo svoje izdelke. To so LIP Bled, Jelka Radovljica in Elan Begunje. Največ uspeha v prvih štirih mesecih je imelo podjetje LIP Bled, ki je izvozilo nekaj več kot 27 odstotkov planiranega izvoza. Tovarna verig pa je v tem času izvozila nekaj manj kot 27 odstotkov v primeri s planiranim izvozom, v maju pa je izvoz znatno povečala in zato predvidevajo, da bodo predvsem prvo polletje ugodno zaključili. Tovarna Plamen in Kropi je izvozila nekaj manj kot 20 odstotkov, Jelka Radovljica 25 odstotkov in Elan Begunje 4 odstotke planirane količine, seveda je pri Elan treba upoštevati značaj proizvodnje, bi bo vplival predvsem na povečanje izvoza v jesenskih mesecih. Tako so od planiranega letnega izvoza za leto 1962 vsa podjetja v radovljiški občini dosegla le 20,7 odstotka planirane količine. V primerjavi s lanskim letom pa je izvoz v istem obdobju v radovljiški občini porasel za 65 odstotkov, medtem ko sta Tovarna Plamen in Jelka Radovljica izvozili nekoliko manj kot v istem obdobju lani. Razveseljivo je, da se podjetja usmerjajo predvsem na izvoz v zapadne države s čvrsto valuto.

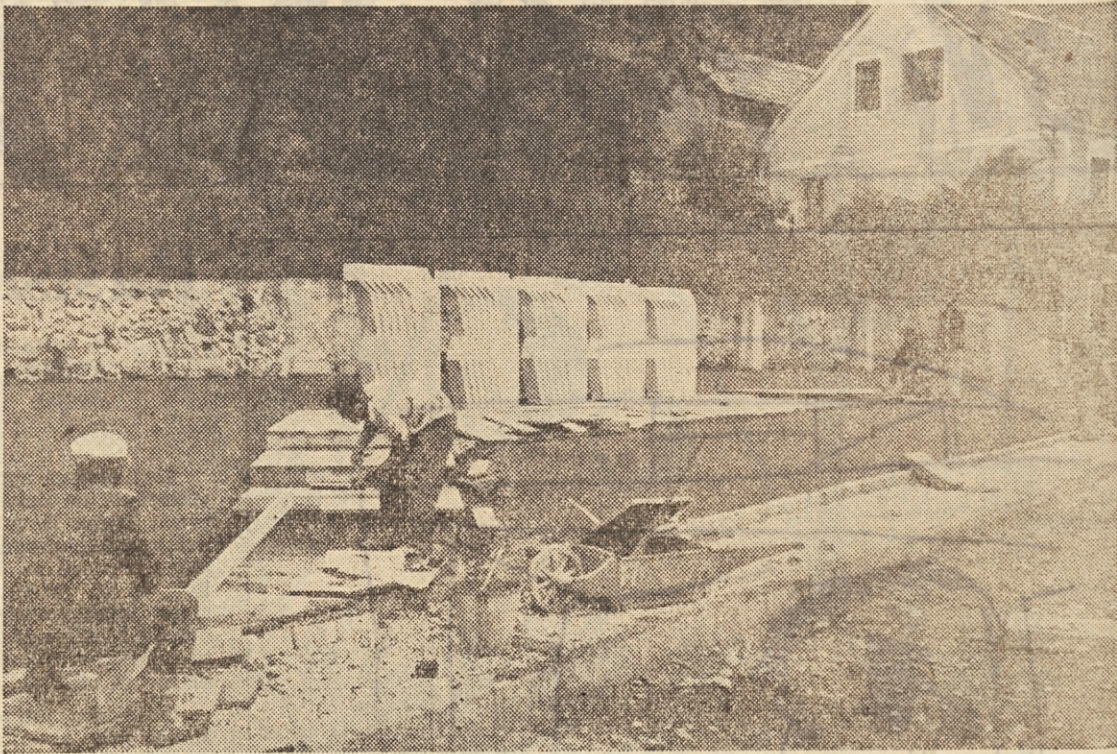
N. B.

● NOVO MESTO:

Združitev komunalnih bank

Okrajni zbor proizvajalcev v Novem mestu je v začetku junija že četrty razpravljao o združitvi komunalnih bank in tudi že četrty sprejel priporočilo, naj bi se iz gospodarskih razlogov združilo vseh pet komunalnih bank v okraju, da bi tako omogočili prožnejše ukrepanje. Odborniki okrajnega zbora proizvajalcev so ugotovili, da komunalne banke v več primerih, ko bi morale posredovati v gospodarstvu, niso opravile svoje naloge. Kaže, da so posamezne komune ustanovljale svoje banke zgolj z željo, da jih bodo tudi one imele. Zbor proizvajalcev je zato ponovno priporočil združitev bank, predstavniki komun pa naj bi v upravnem odboru skupne komunalne banke sodelovali o politiki gospodarjenja s sredstvi. Tako njihove pravice ne bodo okrnjene.

Ceš

Na dan borca, dne 4. julija, bo v Brestanici veliko zborovanje. Ta dan bodo namreč odkrili spomenik, ki bo upodabljal pot slovenskega ljudstva v internacijo. V Brestanici je bilo zbirno taborišče za izseljence, ki so jih okupatorji pregnali v Srbijo, Bosno, Hrvatsko ali pa v Slezijo in druge pokrajine. (Na sliki: Urejanje okolice in postavljanje spomenika.)

● POSTOJNA:

Razmerje v osebnih dohodkih 1:15,42

V postojnski občini so v prvih štirih mesecih letos dosegli naslednje rezultate gospodarjenja v podjetjih oziroma v celotni komunil: Podjetje Javor Pivka je izpolnil le 24 % letošnjega plana, kar je 73,7 % proizvodnje rezanega lesa. Zastoj gre predvsem na račun pomanjkanja hlodovine. Perutninarški zavod Kras v Neverkah je sklenil, da bo zaradi velikega povpraševanja po valilnih jajcih predvidene zmogli-

Tovarna »Zmaj« je med prvimi podjetji pri nas dobila znak za kvaliteto svojih izdelkov. Znak ji je podellla Zveza strojnij in elektroinženirjev Jugoslavije. Na sliki: tudi tranzistorska ekipa je z redno izboljšavo delovnega postopka ter z zmanjšanjem izpada veliko prispevala k boljši kvaliteti izdelkov

vosti za brojerje raje napolnil z nesnicami in tako zadovoljil vsaj pretežni del interesentov po valilnih jajcih. Računajo, da bodo izpad zaradi dolgega mraza nadomestili v polnih mesecih.

Tudi v Gozdnem gospodarstvu so dosegli le 25,3 % plana sečne, čeprav bi morali v prvih štirih mesecih letos doseči najmanj 70 % celotnega plana sečne, ker se listavci praviloma sekajo največ v zimskih mesecih. Izgubljeno bodo lahko nadomestili le z maksimalnim prizadevanjem in vsemi svojimi silami. V transportnem podjetju Transvoz pa so prevozili letos za 43,7 % več kilometrov in tako plan dosegli oziroma presegli s 37,7 %. Nedvomno gre za sluzga za doseženi uspeh boljši organizaciji dela, pa tudi boljšemu gospodarjenju. Tudi finančni podatki so v tem podjetju ugodni, saj je vnovčena realizacija porasla za 43,3 % pri 19 % več zaposlenih.

Tudi gradbeno dela so pod lanskimi dosežki, in sicer za okoli 15 %, oziroma za okoli 13 % izpod predvidenega plana. V trgovini so promet v primeri s lanskim letom povečali za 63,1 % in dosegli 41,9 % letošnjega plana. Levji delež pri tem uspehu gre seveda trgovini na debelo, ki je letošnji plan dosegla s 46,9 %, proti 28,1 % udeležbi trgovine na drobno. V gostinstvu so dosegli za 35 % večji finančni promet, vendar gre to v celoti v prid povišanja cen, tako da na splošno beležita gostinstvo in turizem v letošnjih prvih treh mesecih znatno nazadovanje.

Celotni podatki za komuno pa kažejo, da so plan prvih štirih mesecev dosegli le z 23,7 %. Zastajanje proizvodnji gre predvsem na račun nezpolnjenih planskih nalog v lesni industriji, ki daje 70 % celotne industrijske proizvodnje v komunil.

Slika pri gibanju osebnih dohodkov pa je popolnoma drugačna in povsem nasprotna dosežkom proizvodnje. Po podatkih banke so namreč osebni dohodki v prvih štirih mesecih letos večji kar za 40,5 % od lanskoletnih, čeprav se je letos v tem času na novo zaposlilo le 68 oseb. Najbolj so povečali osebne dohodke v industriji, in sicer za 56,9 %, v gozdarstvu za 32,6 %, v trgovini na debelo za 42,4 %, v trgovini na drobno za 15,3 %, v prometu za 27,6 % in v gradbeništvu za 18,9 %. Tako povečanje prav gotovo ni v

skladu s prej navedenimi podatki o doseženi proizvodnji.

Iz zbirnika obrazcev DOD za mesec april letos pa razberemo naslednje: od 4861 zaposlenih s polnim delovnim časom jih 48 prejema le do 10.000 dinarjev mesečno, 259 je dobilo v aprilu 10 do 15.000 dinarjev, 1.021 zaposlenih 15 do 20.000 dinarjev, 1373 zaposlenih od 20 do 25.000, 25 do 30.000 dinarjev mesečno je dobilo 943 zaposlenih, 773 so znašali osebni dohodki 30 do 40.000 dinarjev, 272 od 40 do 50.000, 96 jih je dobilo v aprilu 50 do 60.000 dinarjev mesečno. 12 od 80 do 100.000 in 1 zaposleni do 120.000 medtem ko je bilo 5 takih, ki so dobili v mesecu aprilu več kot 120.000 dinarjev. Kot kaže, je še vedno nekaj podjetij, kjer prejemaajo zaposleni s polnim delovnim časom le 10.000 dinarjev mesečno in bi bil res že skrajni čas, da bi podjetja odpravila ta nesorazmerja.

Po drugi strani pa so na primer v trgovskem podjetju Nanos dobili štirje zaposleni povprečje 202.500 dinarjev, eden pa več kot 120.000 dinarjev mesečno. Tudi v tovarni mesnih izdelkov so občutno preokračili sklad osebnih dohodkov. Iz poročil podjetij in skupnih primerjav za celotno občino kaže, da so v zadnjem času predvsem povišali osebne dohodke najvišji kategoriji zaposlenih, medtem ko nizkih osebnih dohodkov v največjih primerih niso popravili. To zgovorno potrjujejo primerjave najnižjega in najvišjega osebnega dohodka, saj je bil lani razpon v tem času za zaposlene v gospodarstvu 1:6,48, medtem ko je letos to razmerje naraslo na 1:15,42! To je vsekakor vzpion, ki je nevzdržen in postavlja zaposlene v občini v nemogoča medsebojna razmerja.

B. C.

● CELJE:

Plan bodočega dela

Na prvem plenumu občinskega sindikalnega sveta Celje je bil za predsednika ponovno izvoljen Jože Bevc, za podpredsednika Emil Pepelnjak in za tajnika Joško Plahutnik. Na tem plenumu so osvojili tudi tromesečni plan dela. Tako bodo v juniju, juliju in avgustu razpravljali o problemih kulture, prosvete in tiska, dalje o izobraževanju in nekaterih drugih problemih samoupravljanja in gospodarjenja. Za prvo zasedanje komisija, ki so jo imenovali, že pripravlja gradivo.

ZE

● ŠKOFJA LOKA

Z gozdovi naj gospodarja ena gospodarska organizacija

V Škofji Loki že dalj časa razpravljajo o rajonizaciji gozdnogospodarskih območij. Razprava sama je žal zaradi nerazumevanja nekaterih krenila v neželeno smer. V gozdovih na območju občine gospodarijo oziroma kooperirajo s privatnimi kmetovalci kar štiri gospodarske organizacije: gozdno gospodarstvo Kranj ter kmetijske zadruge Gorenja vas, Češnjica in Škofja Loka. Omenjeni kolektivi bi hoteli oziraje se na možnosti in njihov perspektivni razvoj povečati površine, na katerih bi lahko gospodarili. In prav ta težnja je pripeljala do nepotrebnih razprav, do izmenjave protestnih pisem, skratka do situacije, ki prav gotovo ne doprinaša k naporom, da se dokončno uredi gospodarjenje z gozdovi v občini.

In čeprav je bila razprava v glavnem zaradi omenjenih stališč nekonstruktivna, pa so zastopniki omenjenih organizacij vsak za sebe le predlagali, kako urediti to situacijo. Z gozdovi naj bi gospodarila le ena gospodarska organizacija. Za to govori mnogo konkretnih dejstev. Smotneje bi se lahko uporabil gozdni sklad, s katerim bi bilo možno iti, če bi bil skupen, v pogozdovanje večjih kompleksov, izplačala bi se nabava mehanizacije, stališče do kooperacije in podružabljanja bi bilo enotno, prav gotovo pa bi se izdatno znižala tudi režijska. Tako podjetje bi lahko od odseka za gozdarstvo pri občini prevzelo še določena administrativna dela; tako da bi temu ostala le še inspekcija.

Seveda pa taka rešitev postavlja v težji položaj tri kmetijske zadruge, ki bi tako izgubile precejšnja sredstva. Vendar je tudi tu možno najti rešitev. Daleč bi se pogodbeno zagotoviti prvirvanje sredstev iz gospodarstva v kmetijstvo, za rentabilnojšo poslovanje kmetijskih zdruag pa bi bila potrebna verjetno njihova združitve v eno močno organizacijo, ki bi bila sposobna razen odkupa in kooperacije organizirati tudi močno lastno kmetijsko proizvodnjo. O. M.

● NOVO MESTO:

Samo ena gospodarska zbornica

Predstavniki trgovinske, gostinske, obrtno komunalne in kmetijske gozdarске zbornice za okraj Novo mesto so se v zadnjih desetih dneh že večkrat sestali in razpravljali o združitvi vseh štirih okrajnih zbornic v eno gospodarsko zbornico. V predlogu osnutka za delo nove zbornice je predvidenih šest sekcij, od katerih bo vsaka obdelovala zaključeno gospodarsko področje oziroma panogo, razen tega pa še poseben oddelček za strokovno šolstvo in kadre. Da bi preprečili dvotimnost, so hkrati skrbno razmejili območje zbornice in oddelka za gospodarstvo pri OLO ter poskrbeli za povezavo obeh. Predlog osnutka združitve zbornic in nalog nove gospodarske zbornice so v teh dneh dali že v razpravo vsem komunam in družbenim organizacijam, okrajni ljudski odbor pa bo o njem razpravljaj predvidoma na prvi prihodnji seji.

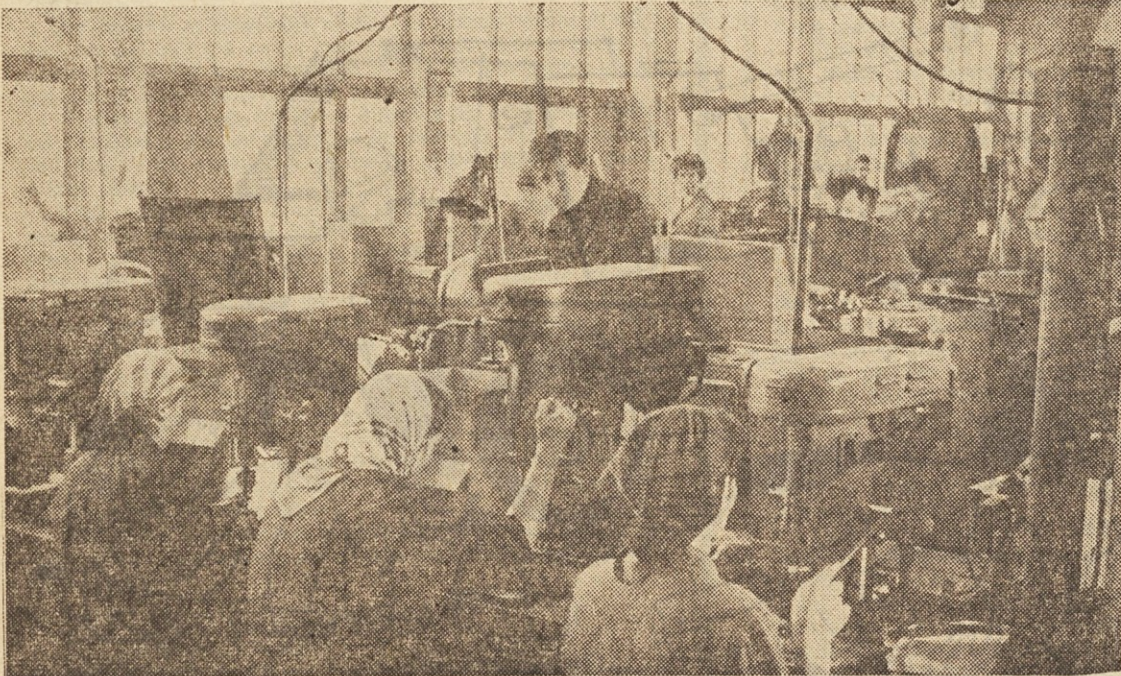
Ceš

● NOVO MESTO:

Kaj pa člani delavskih svetov in upravnih odborov

V vseh komunah novomeškega okraja so zaključili seminarje za predsednike novih delavskih svetov in upravnih odborov, tako v Novem mestu, Brežicah, Vidmu-Krškem in drugje. Letos je bilo posredovano gradivo seminaristom precej bolj obsežno in bolj pripravljeno. Takšne seminarje velja vsekakor pozdraviti kot nadvse koristne in potrebne, hkrati pa velja opozoriti tudi na to, da delo le še ni v celoti opravljeno, dokler bomo izobraževali le predsednike teh organov, kot je to primer v večini komun. Organi delavskega samoupravljanja so kolektivna telesa in razumno odločati, ko bodo tudi oni vedeli vse tisto, kar je potrebno poznati za dobro gospodarjenje oziroma samoupravljanje.

Ceš

V »Iskri«, tovarni električnih aparatov v Ljubljani, je glavna ovira nemotenega dela pomanjkanje delovnega prostora. Čeprav kolektiv z veliko mero iznajdljivosti ureja ta problem, je vendar prostor glavna ovira za bistveno povečanje proizvodnje. Zato so se v tovarni odločili za rekonstrukcijo in hkrati sklenili, da se vsi obrati združijo na eni sami lokaciji

Stroji in ljudje v dolgi nepretrgani vrsti. Novi stroji in večinoma mladi ljudje. Vprašam fanta pri najbližnjem stroju: Kaj je zdaj, v teh dneh in mesecih, vaša največja skrb? Pomisli in pravi: Skrbi nikoli ne zmanjka, med njimi pa je, kot kaže, kvaliteta. Ja,

ZDAJ GRE ZA KVALITETO

Pred dnevi sem jih obiskal in zdaj prebiram zapiske o svojih vtisih in njihove pripovedi, zakone, s katerimi urejajo svoje notranje odnose, delitev dohodka in upravljanje, zapisnike z njihovih sestankov, korajžne kritične pripombe, in vedno bolj spoznavam, da vso to obilico gradiva preveva res ena sama skrb — zboljšanje kvalitete. Pa naj govorijo o svojih izdelkih, o proizvodnem procesu in organizaciji dela, o samoupravnih organih in njihovem delovanju, o oblikovanju in delitvi dohodka, naj govorijo o katerem koli področju, na katerem se udeležujejo kot proizvajalci in upravljalci, iz vsake njihove misli izzveni težnja, da bi to, kar so že uresničili, še zboljšali, izpopolnili, odpravili, kar je zastarelo.

TRASO SO ZAKOLIČILI

Nekoč mi je star mož dejal: »Ljudje smo pač taki, da smo s krompirjem zadovoljni, če ne poznamo drugih jedi; kakor hitro pa okusimo, denimo, govejo juho, si zahočemo še pečenke.« Možakar je bil star in je modroval, kot pač modrujejo stari ljudje, pa se mi vendar zdi, da je v teh njegovih besedah kanec modrosti. Kakor hitro sprostiš ustvarjalno silo človeka, njegovo težnjo po napredku, nikoli več ga ne ustaviš. Kar mu je bilo včeraj pravšno, je danes že preozko in prekratko, in tisto, s čimer je danes zadovoljen, bo jutri odvrget kot zastarelo.

Za Lesno industrijski kombinat »Brest« s sedežem v Cerknici in za vseh njegovih šest poslovnih enot bi lahko trdili, da so med svojimi več kot 1200 delavci sprožili proces, za katerega je značilno nenehno iskanje boljšega.

Traso so zakoličili in smer je jasna. Lani so decentralizirali samoupravljanje — če lahko uporabim izraz decentralizirali, kajti šlo je za uvedbo takšnih organizacijskih oblik, v katerih se bo nova vsebina članov samoupravljanja najhitreje in najbolj učinkovito uveljavila. Ustanovili so poslovne enote, lahko bi rekli tovarne v okviru podjetja, v vsaki od teh pa še ekonomske enote ter z novimi pravili podjetja in s pravilniki o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov določili njihove pristojnosti.

Temeljna oblika samoupravljanja je postala ekonomska enota s svojim delovnim zborom, ki razpravlja in sklepa o proizvodnem ter finančnem planu enote, proučuje mesečne obračune proizvodnje, razporeja delavce in skrbi za osnovno notranjo delitev dela, skrbi za delovno disciplino, razdeljuje ustvarjena sredstva za osebne dohodke, katerih višina je odvisna od doseženega obsega proizvodnje, plana asortimenta in plana realizacije (prodaje) poslovne enote ter znižanja proizvodnih stroškov. Poslovne enote — na temelju lastnega pravilnika o delitvi čistega in osebnega dohodka, ki upošteva načela o delitvi dohodka, veljavna za celotno podjetje — samostojno oblikujejo in delijo dohodek.

Predpise torej imajo in to, kot kaže, dokaj dobre, nove oblike so vznikle, zdaj pa je treba predpise uresničiti in nenehno v praksi izpopolnjevati, v samoupravnih organih pa organizirati delo tako, da bo lahko sleherni proizvajalec kar najbolj neposredno odločal, zavedajoč se svojih dolžnosti in pravic.

In o tem zdaj govorijo. O gospodarjenju in upravljanju. Naj ponovim nekaj njihovih misli in kritičnih pripomb.

ŠE VEČ BI LAHKO STORILI

Sedeli smo v pisarni direktorja Tovarne pohištva, ki je ena izmed šestih poslovnih enot »Bresta«, in tajnik sindikalnega odbora podjetja tovariš Klančar je dejal:

»Navajeni smo, da ničesar ne skrivamo in da o sleherni slabosti odkrito govorimo. Sploh smo do sebe zelo kritični.«

Direktor Tovarne pohištva Janez Mele pa se je nasmejal:

»Kaj hočemo, gospodarstvo pač ne prenese božanja.«

In ko zdajle prebiram svoje zapiske in zapisnike njihovih zadnjih sestankov, vidim, da to drži.

Najprej nekaj podatkov:

Lani je kombinat »Brest« dosegel skupno za 2 milijardi 421 milijonov dinarjev proizvodnje ali za 14 % več kot

leta 1960. V prvem tromesečju letošnjega leta so dosegli 747 milijonov dinarjev bruto dohodka ali za 21 % več kot v prvem tromesečju lani. (Letos že proizvajajo iverke, ki jih lani niso.) Brez proizvodnje iverk (96 milijonov bruto dohodka) se je celoten obseg proizvodnje v primerjavi s prvim tromesečjem lanskega leta povečal le za 6 %.

S temi rezultati niso zadovoljni. Pravijo, da bi lahko storili več, če bi izkoristili vse možnosti, ki jih imajo. Naj jim prepustim besedo.

»V letošnjem proizvodnem planu predvidevamo, da bo vrednost proizvodnje 3 milijarde 400 milijonov dinarjev ali 40 % več kot lani. Na to povečanje bo predvsem vplivala Tovarna ivernih plošč s 600 milijoni, kakor tudi povečani obseg Tovarne pohištva v Cerknici in Martinjaku, pa tudi žaganega lesa predvidevamo 5 tisoč kubikov več. Ker v proizvodnji in izboru asortimenta letos ne bo bistvenih sprememb, obstajajo vse možnosti za realno povečanje proizvodnje, toda storilnost bo morala porasti kar za 28 %, različno v posameznih poslovnih enotah.«

Naloga res ni majhna. Če jo bodo hoteli uresničiti, se bodo morali pošteno potruditi. Zato pravijo:

»Vsak, pa naj bo delavec v proizvodnji, tehnični uslužbenec v pripravi in organizaciji, administrativni uslužbenec, sleherni član delovnega kolektiva, mora biti osebno odgovoren za izvajanje nalog. Naša nova organizacija slehernemu zaposlenemu točno določa njegov delokrog in temu primerno je tudi ocenjeno njegovo delovno mesto. Vsak mora biti »šef« na svojem delovnem mestu, ne pa da se, kot se dogaja, izgovarjajo drug na drugega. Kaj hitro pa najdemo izgovor za neizvršene naloge, za slabo delo in zavoljo tega napak ne popravljamo. Na sejah samoupravnih organov sklepamo o nalogah, pa jih povsod ne uresničujemo.«

»Naša kadrovska služba in biro za izobraževanje se bosta morala bolj konkretno zavzeti za izobraževanje zaposle-

tisoč ur ali 5,7 % vseh možnih delovnih ur. Ker je to več, kot predvidevajo normativi socialnega zavarovanja, smo morali dodatno plačati 8 milijonov 864 tisoč dinarjev, za bolezenske izostanke do sedem dni pa več kot 3 milijone dinarjev. Ti zneski so očitno previsoki in opozarjajo na izkoriščanje pravic do zdravstvene zaščite, predstavljajo pa »plačni fond«. Dobiček ima torej marsikateri simulant.«

To je nekaj problemov, ki zavirajo večjo proizvodnjo in proizvodnost dela in ki so se jih letos, kot so rekli, zelo resno lotili.

KDOR NE BO DELAL KOT JE TREBA, NAJ GRE

Ob večerih se zbirajo delavci pred televizorjem v novem obratu družbene prehrane in kolikor bolj se v poslovnih enotah zavzemajo za boljše gospodarjenje in urejene odnose, toliko bolj živahne so njihove razprave.

»Zdaj sem sit tega,« pripoveduje mlad fant svojemu sosedu, »Jožeta spet ni bilo. Kaže, da kosi, njegovo delo pa stoji, in spet je malo manjkalo, pa bi moral roke držati križem.«

»Zmenite se in povejte mu, naj se odloči: za košnjo ali za tovarno. Mi smo se že dogovorili. Kdor ne bo delal kot je treba, naj gre. Prav gotovo ne bom delal za človeka, ki prihaja v tovarno samo po plačo in drema za strojem, ker je ves zgaran in neprespan.«

»Mene pa je inštruktor spet premestil. Komaj sem se navadil stroja in že — pojdi drugam. Kako naj več naredim, če se pa kar naprej priučujem.«

»Ne pusti se. Zakaj pa mene ne premeščajo?«

In tako se pogovarjajo in zraven tudi kakšno uganajo, se pohvalijo z služki ali potarnajo nad njimi, se hudujejo nad sodelavci, ki slabo delajo, ne varčujejo z materialom ali pa so njihovi izdelki nekalitetni in jih iz druge enote pošiljajo nazaj, kajti vse to vpliva na njihove osebne dohodke in na sklade, torej na njihovo življenjsko raven.

Veliko skrbi pa imajo tudi z izvozom, saj izvažajo skoro 80 % vseh svojih izdelkov. Lani so izvozili za 1 milijon 400 tisoč dolarjev, letos pa so planirali 19 % več ali 1 milijon 670 tisoč dolarjev. V letošnjem prvem tromesečju je bila vrednost izvoza 342.000 dolarjev ali za 78.000 dolarjev manj, kot so predvidevali. Izvažajo predvsem v Ameriko, Kanado, Zahodno Nemčijo in Anglijo. Doslej so poslovali preko izvoznikov, kmalu pa bodo lahko samostojno izvažali. Tako bodo lahko imeli tesnejše stike s tržiščem ter boljše in hitreje poslovali. To pa je tudi potrebno, saj je pritisk konkurence glede cene in kvalitete na svetovnih tržiščih tak, kot še ni bil nobeno leto doslej. Dežele skupnega trga povečujejo za naše izdelke carine, za svoje pa jih zmanjšujejo. Izvozne premije so nižje, kot so bile. Kljub temu pa sodijo, da bodo svoj letošnji plan izvoza izpolnili, če bodo uredili vse probleme okrog kvaliteten kriterijev proizvodov, prevzema in solidne dobave kupcem.

Tovariš Lončar je dejal: »Pri nas nekateri še včasih mislijo — no, če ne bo dobro za izvoz, bo pa za domače tržišče. Tako pa ne gre več. Od tod prigravijo kupcev in seveda posledice v naši prodaji.«

ŽIVAHNE RAZPRAVE

»Kot vidite, so naloge velike,« je ob koncu pripomnil tovariš Mele. »Vsega podjetja in tudi naše poslovne enote. Ko smo pri nas razmišljali, kako bi jih uresničili, smo med drugim sklenili:

V najkrajšem času bomo morali urediti dokumentacijo in pripomočke za delo, standardizacijo materialov, izboljšati tehnični postopek ter izvesti majhne rekonstrukcije, ki dajejo takojšnji ekonomski učinek, izpopolniti organizacijo delovnih mest in evidenco, zboljšati delovno disciplino in zmanjšati zaloge medfazne proizvodnje.

O vsem tem zdaj razpravljamo, sklepamo in odločamo na delovnih zbori, v ekonomskih enotah in na sestan-

kih delavskih svetov. In ker vsaka pomankljivost prizadene posameznika, so razprave vedno bolj živahne, čeprav je še vedno precej ljudi, ki obotavljajo posegajo vanje.«

Gledal sem delavce, ki so se ob dveh vsuli iz Tovarne pohištva. Mladi ljudje iz mlade tovarne. Njihova povprečna starost je 27 let. Nekateri stanujejo v samskih domovih, drugi v bližnji okolici, v novih hišah, ki so jih sezidali s pomočjo podjetja, mnogi pa se vozijo v oddaljene kraje, nekateri tudi 20 in več kilometrov daleč. In sem razmišljal:

Včasih je človek ob dveh obrnil hrbet tovariš in zavzdihnil: »Končno! Za danes je dovolj.« Zdaj pa ljudje na poti in doma še razmišljajo o problemih, ki jih rešujejo v tovarni, zdaj že podirajo tovarniški plot. Še ni dolgo, ko so mnogi od teh mladih ljudi prinašali v tovarno svojo kmečko miselnost, danes, ko bolj in bolj postajajo upravljalci, pa že tudi prinašajo iz tovarne novo misel, ki kliče iz njihove skrbi za boljše gospodarjenje in upravljanje. Danes, ko so delavci kombinata »Brest« postavili na svoj dnevni red samo eno točko:

Vsestransko zboljšanje kvalitete.

JANEZ VOLJC

Ugotovitev s posvetovanja
Sveta Svobod in prosvetnih
društev okraja Novo mesto

VPRAŠAJ NAD KADRI

Predvsem: če bi tudi v drugih okrajih pripravili podobna posvetovanja o razvitosti kulturno-vzgojne dejavnosti Svobod in prosvetnih društev, bi bila sinteza bržčas skoraj v celoti enaka tisti, ki se je izoblikovala na zadnjem novomeškem posvetovanju okrajnega Sveta Svobod in prosvetnih društev. Namreč: ta dejavnost postaja tako v vsebinskem kot v oblikovnem smislu vedno bolj bogata. A pri tem je treba upoštevati pripombe, da kljub občutnemu premiku v kvaliteti in kvantiteti, torej kljub pozitivnim rezultatom v minulem obdobju, društva še vedno ne morejo v zadovoljivi meri zadostiti naraščajočim interesom prebivalstva določenega kraja ali komun. In če smo prejšnja leta med vzroki za to omenjali predvsem premajhna finančna sredstva, takšne ali drugačne materialne težave, če smo prej to utemeljevali s premajhnimi kapacitetami prostorov, pa zdaj z »začudenjem« ugotavljamo, da je temu krivo predvsem pomanjkanje kadra, ki bi kulturno vzgojno delo vodil, usmerjal, razvijal in bogatil.

In da je temu v resnici tako, bi lahko poiskali dokaze v sleherni občini novomeškega okraja. To izpričuje podatke, da na vsako občino v tem okraju odpade samo dva strokovno usposobljena glasbena pedagoga, da ni nič večje, če ne celo manjše število likovnih pedagogov. In kot značilen primer bi lahko citirali izjavo predsednika občinskega Sveta Svobod v Novem mestu... v vsej občini se aktivno udeležuje v društvih samo 710 prebivalcev. Razen občinskega središča tudi nikjer drugje ne morem govoriti o razviti kulturno-vzgojni dejavnosti. Mislim pa, da je temu krivo predvsem pomanjkanje kadra, saj se ljudje žele udeleževati, čutijo potrebo po kulturni vzgoji in estetskem izobraževanju. Tako že nekaj let prihajajo iz Mirne peči na občinski svet Svobod z vselej enako željo: pomagajte nam poiskati pevovodjo, ki bi vodil naš pevski zbor...

A pustimo ob strani analizo dejstev in namesto tega nekaj besed o vzrokih, da v Svobodah in prosvetnih društvih prav zdaj in v tolikšni meri občutimo pomanjkanje kadra. Nedvomno bi le-teh lahko našli precej, a bržčas najpomembnejši je v tem, da so spremenjeni ekonomski pogoji nenehno spreminjali in večali potrebe prebivalstva po kulturni vzgoji in estetskem izobraževanju. To pa je bil hkrati tudi vzrok, da so Svobode in prosvetna društva dobile ob svojih dosedanjih nalogah nove, še bolj pomembne: ob tem, da društva omogočajo prebivalcem zadovoljiti njihove potrebe po aktivnem ustvarjanju še nov, rekli bi lahko vzgojni element, namreč, ustvarjalni proces naj idejno preoblikuje ustvarjavec — amaterje, naj širi njihova obzorja in pogloblja njihove estetske nazore. A tudi to je samo prvi del naloge. Njen drugi del je namreč v tem, da morajo Svobode in prosvetna društva zagotoviti kulturno vzgojno in estetsko izobraževanje tudi za tiste prebivalce, ki sicer v sebi ne nosijo potrebe po ustvarjanju, so pa konzumenti stvaritev drugih.

Tako zastavljene naloge pa pomenijo, da morajo Svobode in prosvetna dru-

štva v celoti izplavati iz voda prosvetiteljstva in diletantizma. In od tod tudi tako zelo velika potreba po kadru, sistem vodilnem kadru, ki bi zagotavljal, da bo dejavnost načrtno zasnovana, programsko usmerjena in kvalitetna.

Zaradi tega je bil tudi eden izmed najpomembnejših sklepov novomeškega posveta o dejavnosti Svobod in prosvetnih društev v tem okraju, da bo potrebno veliko bolj načrtno zasnovati kadrovsko politiko. Dosedanji vodstveni kader bo potrebno še naprej izobraževati preko najrazličnejših oblik, bodisi preko seminarjev, tečajev, posameznih predavanj, bodisi s pomočjo izmenjave mnenj, stališč. Vodstva posameznih društev si bodo morala prizadevati, da bodo vključila v društveno dejavnost čimveč strokovno razgledanih ljudi, razvijati in poglobljati bodo morala sodelovanje s poklicnimi kulturno vzgojnimi ustanovami.

Opozoril pa je ta posvet tudi na to, da bodo Svobode in prosvetna društva lahko rešila svoj kadrovski problem — in s tem zagotovila tudi res na široko zasnovano in načrtno usmerjeno kulturno vzgojo in estetsko izobraževanje prebivalstva! — samo v primeru, če bodo pri tem sodelovali prav vsi činitelji družbenega življenja v komun. Dotlej namreč, ko bo občinski svet Svobod v Trebnjem ugotavljal, da je vsa pomoč družbeno-političnih organizacij zaokrožena samo v besedah... če ne boste delali, ne boste dobili denarja... dotlej bržčas v tej občini zaman pričakujemo razvito kulturno, vzgojno dejavnost. V tej in v sleherni drugi občini.

S. B.

Delavska univerza v Kamniku

PRED NOVO SEZONO

Sodeč po vse bolj pogostih razpravah o problemih delavske univerze v Kamniku, še vedno niso povsem jasna stališča o tem, kako naj dela in kako naj se vzdržuje ta ustanova. Uspehov, ki jih je ta ustanova v minulih letih dosegla na področju družbeno-političnega, strokovnega in poljudnoznanstvenega izobraževanja občanov, ne kaže zanikati, vendar pa prav tako ne moremo prezreti, da se je obseg izobraževanja, zlasti v zadnji sezoni, zelo zožil.

Družbeno-politične organizacije so v začetku minule sezone sicer izdelale svoje programe izobraževanja in jih posredovale delavski univerzi, program delavske univerze je bil izdelan in sprejet, kot rečeno, realiziran je bil le — v manjši meri. Kje so vzroki za to?

V sedanjih razpravah najbolj pogosto omenjajo dva: pomanjkljiv kadrovski sestav delavske univerze in premajhna skrb organov družbenega upravljanja, da bi sproti odpravljali te-

žave, ki so preprečevale izvajanje programa. Upravni odbor delavske univerze se je vse prepovedi sestajal, da bi lahko učinkoviteje posegal v problematiko. Res pa je tudi, da del odgovornosti za premalo uspešno delo univerze nosijo tudi družbeno-politične organizacije. Če bi njihova vodstva pravilno razumela vlogo delavske univerze, potem bi najbrž ne prišlo do tega, da so organizacije, ne oziraje se na njo, same organizirale izobraževanje, kot na primer občinski komite LMS.

Kar zadeva kadrovski sestav delav-univerze, pa velja, da bi morala imeti razen upravnika in administrativnih moči vsaj še enega stalno zaposlenega, ki bi skrbel za izvajanje izobraževalnega programa. Težko si namreč zamišljamo uspešno delo delavske univerze, če mora upravnik sam skrbeti za programiranje izobraževanja, neposredno organizacijo izobraževalnih oblik, ob tem pa še opravljati administrativna in tehnična dela.

Sicer pa je trenutno delavska univerza v Kamniku tudi brez upravnika. Torej nov problem, ki ga bo treba čimprej rešiti, vsekakor pa do začetka sezone.

Vprašanje zase je tudi financiranje delavske univerze. Upravni odbor je predlagal, naj bi sklad za šolstvo v letošnjem letu zagotovil vsaj sredstva za osebne dohodke zaposlenih. Toda sredstva, ki jih je sklad odobril v višini 1.250.000 dinarjev, ne bodo v celoti zadostovala, če bo delavska univerza dobila tretjega stalnega zaposlenega uslužbenca. In medtem ko so lani prispevale gospodarske organizacije del sredstev iz skladov za kadre, letos delavska univerza na ta sredstva ne more računati. Zlastno ustvarjenimi sredstvi pa seveda ne bo mogla v celoti zadovoljiti svojih potreb.

Pred novo sezono bo torej treba temeljito razmisliti o vsem: o programu, o kadrih, o finančnih sredstvih.

-lj

Gospodarjenje in »gospodarjenje«

Kaj bi dejali k temu: profesor zemljepisa bo poučeval telesno vzgojo. Ali pa: učitelj telesne vzgoje bo poučeval otroke še v glasbeni vzgoji, v gospodinjstvu in recimo, tudi v likovni vzgoji. Ob vsem tem pa je profesor zemljepisa pravi amater v telesni vzgoji in učitelj telesne vzgoje nič manjši v glasbeni vzgoji, v pouku gospodinjstva in v likovni vzgoji.

Smešno, mar ne?

A naj bo še tako smešno, nekaj podobnega bi v pravkar minulem šolskem letu vendarle lahko zasledili na nekaterih šolah. Res, naš primer je malce pretiran, a namenoma, pač zato, da bi pokazali, kako nesmiselna je bila določitev nekaterih šolskih vodstev.

Na nekaterih šolah so se namreč odločili, da bodo pouk po njihovem mnenju manj vrednih in zato tudi manj zahtevnih predmetov, kot so na primer likovna vzgoja, glasbena vzgoja, telesna vzgoja pa morda še kateri predmet, prevzeli prosvetni delavci drugih strok. Vendar ne zaradi tega, ker morda ne bi imeli ali pa ne bi mogli dobiti za te predmete strokovno usposobljenih predavateljev, nasprotno, bili so primeri, ko so jih šole odslovile, temveč zato, da bi zmanjšali število zaposlenih na ustanovi. V zagovor za ta svoj ukrep pa so navedli, da morajo s sredstvi gospodariti. Skratka, sklicevali so se na novi zakon o financiranju šol, ki pravi, da naj bi učno-vzgojne ustanove začele s svojimi sredstvi tudi samostojno gospodariti.

Toda, ali pomeni prihranek nekaj sto tisočakov pri sredstvih za osebne dohodke — s tem da so odpustili nekaj učnih moči ali pa niso zanje razpisali delovnih mest — tudi v resnici gospodarjenje? Ali je to tisto gospodarjenje učno-vzgojnih ustanov, o katerem govori novi zakon o financiranju šol? Ali pa je tako gospodarjenje samo gospodarjenje v narekovanju?

Globlja vsebina novega zakona o financiranju šol pa je v tem, da bi omogočil spremenjeni način financiranja razvoj takšnih materialnih odnosov, ki bi zagotovili večjo kvaliteto raven učno-vzgojnega procesa. Potemtakem ne gospodarjenja zaradi gospodarjenja, temveč zaradi bolj poglobljene vsebine dela. In doseči prav to, je dolžnost in naloga sleherne učno-vzgojne ustanove. Delitev na bolj ali manj pomembne predmete — kar nekateri povezujejo celo s tem, ali je predmet zapisan na začetku spričevala ali bolj proti koncu — pa bržčas bore malo pripomore k uresničitvi te naloge. Zato tudi ravnanja vseh tistih vodstev šol, ki so odslovila ali pa se branila zoposliti strokovno usposobljene predavatelje za nekatere, po njihovem mnenju manj pomembne predmete, ne kaže ocenjevati drugače kot lov za boljšim zaslužkom, pri čemer jim je bilo kar malo mar, kakšna bo kvaliteta učno-vzgojnega procesa. In da bi ob vseh takih in podobnih primerih morali veliko odločneje ukrepati tudi šolski odbori kot organi družbenega upravljanja, menda ni potrebno še posebej govoriti.

S. B.

BESEDE IN MNENJA

PISMA

Letošnja V. revija amaterskih gledališnikov se je končala z živahno in celo razburljivo debato. To ji vsekakor lahko štejemo v dobro, kajti mirne in dolgočasno enolične so samo stvari, ki stagnirajo.

Manj vzpodbudno je dejstvo, da so poedinci ponovno zastavili (sicer zelo skrito) vprašanje o smislu amaterizma, ko vendar lahko ljudi zadovoljimo s »profesionalno« kulturo, in še manj vzpodbudno je dejstvo, da v letu 1962 še vedno med mnogimi kulturniki vlada na moč podcenjujoč odnos do amaterskega gledališkega dela. To sicer nikjer ni zapisano, za gotovo pa je to res. Če že kdo misli, da je za njegovo profesionalno kulturniško dušo bolje, če gleda na ljubitelje gledališke umetnosti z določeno distanco, naj pač uživa v svojem dostojanstvu. Nikakor pa ne morem razumeti tistih rogov, ki trobijo zoper amaterizem, ne da bi kdaj od blizu videli kakega amaterja in ne da bi skušali pregledati delo, ki ga amaterji opravljajo, in ne da bi hoteli razumeti, da je še zelo veliko krajev in predelov, kjer ljudem edinele amaterji nudijo nekaj kulturnih dobrin.

Kar se mi zdi bistveno, je tole. Kot vsepovsod hoče biti človek tudi na področju kulture aktiven. Tisti predlog o amaterjih-menažerjih, ki naj bi organizirali razna literarne večere, gledališke in

drugačne prireditve, je zame precej dvomljiv. Kar naj vse to bo. Toda spremeniti človeka samo v pasivnega odjemalca neke kulture in mu preprečiti soustvarjanje ali vsaj podoživljanje določenih kulturnih vrednot, je zame nedopustno dejanje. Kaj pa potem vse tiste lepe besede o harmoničnem človeku, o osveščeni osebnosti, o medčloveških odnosih itd.? Mar ni povsem jasno, da imajo ljubitelji (kakršnekoli) umetnosti še kako pomembno vlogo pri gradnji tako obširnega temelja kot naj bi bilo naselje socializma.

Vedno in znova sem žalosten, kadar naletim na tako neodgovorne rušilce, ki jim ni po volji, da ljudje počno nekaj iz ljubezni in ne zavoljo poklica. Mar se res (po nepotrebnem) čutijo ogrožene v svoji vladavini?

Če se mi zdi prav, da odločno in nesramežljivo pokažemo roge vsem, ki bi radi zbrisali z obličja zemlje naš amaterizem, se moramo po drugi strani v njegovem imenu boriti zoper nekatere prav tako žalostne pojave znotraj amaterskih vrst.

Tudi ta stran je prišla na letošnji reviji krepko na dan. To pa je odnos (poedinih!) amaterskih gledaliških ustvarjalcev do kritike. Seveda je težko sprejeti neko kritiko, če si vložil v delo ure in ure svojega prostega časa. Toda zdi se mi, da amate-

rizem res ne more živeti in se razvijati iz majhnih, lokalističnih slavonspevov ali ob organiziranem hvalisanju vsevpriple (morda bi kdo celo to želeli!) izgubljati svojo osnovo (kako radi bi amaterski pevski zbori letos v Mariboru slišali neorokavice strokovne kritične pripombe!). A ta osnova amaterskih gledaliških ustvarjalcev po mojem mnenju ne more biti v enovečerni atrakciji, v boljšem ali slabšem uspehu posamezne predstave. Osnovna funkcija amaterjev je lahko le v njihovem ljubiteljskem (pa naj si bo poklicnem ali amaterskem) dolgoročnem kreditiranju za kulturno osveščenost ljudi, njih samih!

Zato pozivi — amaterji se moramo postaviti na lastne noge, sami med seboj razjasnjevati, kar je pojasnila potrebno — ne morejo po mojem mnenju koristiti tistemu, ki amaterizem resnično ljubi, gleda naprej in bo tudi verjetno še naprej vztrajal na ostrem kritičnem vrednotenju svojih dosežkov. Spoznanje, da se v naši družbi vse kvalitativno spreminja, ne more izvesti iz svojega okvira naš gledališki amaterizem (temu verjetno verjamemo!), če hočemo, da bi tudi v bodoče tako kot doslej imel v družbi podporo. A tak poziv je, povedano med brati kot pravimo, tudi žaljiv za tiste gledališke ljubitelje, ki že leta odprtih rok nudijo svojo pro-

fesionalno gledališko znanje amaterjem kot sebi enakim. Vsi vendarle enako ljubijo gledališče! Ne vzemimo si sami tega prepričanja.

Kaj čudno se zdi, da se še vedno pravzaprav ne zavedamo odgovornosti, da s tem, ko prikrito, pa vendarle, razkrivamo take težnje, sami izpodkopavamo amaterizmu dno, kot da ne bi imeli že izven svojih vrst vsake toliko časa opravka s tem, da branimo amaterizem. Kajti tudi tisti, ki sam vodi gledališki amaterizem, pa zaradi trenutnega neuspeha ali manjšega uspeha ne vidi etičnih in estetskih funkcij, ki naj jih v svojem dolgoročnem poslanstvu amaterizem izpričuje, prav tako zanika družbeno poslanstvo amaterizma. Danes ne gre le za igranje na odru, gre za mnogo več, za posredovanje kulturnih vrednot in problemov, ki jih življenje poraja. Kdor temu verjame, mu je pač vseeno, ali je njegov enkratni rezultat nekoliko slabši od prejšnjega.

Tako, se mi zdi, je treba povedati ob koncu teh besed in mnenj še eno: Če je kriza amaterizma, potem ni v amaterstvu samem, temveč v ljudeh, ki na razpotju ne najdejo več prave poti. Katera je ta pot? Le s prejšnjimi vidiki lahko pridemo do tistega kriterija, ko pravimo, da je kultura ena, enotna. Temu načelno žal hitro prikimamo, a v praksi poskušamo vendarle vedno znova to zanikati. Načelno spoznanje in praksa pa se ne moreta razhajati.

Z. G.

MALA PANORAMA

PREHOJENE IN ZAČRTANE POTI

V ZAČETKU TEGA TEDNA STA OKRAJNI SINDIKALNI SVET IN IZVRŠNI ODBOR SOCIALISTIČNE ZVEZE V KRANJU SKLICALA SKUPEN POSVET, KI JE BIL V PRVI TOČKI DNEVNEGA REDA UGLAŠEN NA TEMO »RAZVOJ DELAVSKIH UNIVERZ DOSLEJ IN V PRIHODNJE«. IZ TE RAZPRAVE TUDI POSNEMAMO NEKAJ NAJBOLJ ZNAČILNIH UGOTOVITEV, MISLI IN NAPOTKOV.

znati, da so ostale na pol poti. To dokaj splošno formulacijo potrjujejo tudi besede nekaterih upravnikov delavskih univerz in neposrednih koristnikov dejavnosti teh ustanov. Strnjene v nekaj skopih dejstvih, dajejo naslednjo podobo: Delavske univerze so vse premalo planirale in programirale svoje vzgojno-izobraževalno delo na osnovi dejanskih potreb po izobraževanju, vse premalo so upoštevale tudi perspektivne potrebe, zaradi česar so njihova prizadevanja bolj trenutna akcija kot nepretrgan in načrtno zasnovan sistem vzgoje in izobraževanja. In ob tem... Slabost dosedanjega družbeno-ekonomskega izobraževanja je bila v tem, da so delavske univerze izobraževale predvsem člane samoupravnih organov,

tala najboljši zaslužek. Seveda pa je bila zaradi tega zapostavljena predvsem družbeno-ekonomska in idejno-politična vzgoja najširšega kroga državljanov.

Zaradi tega so predlagali:

DA BODO LAHKO DELAVSKE UNIVERZE V PRIHODNJE NEMOTENO POSLOVALE IN SE RAZVIJALE, MORAJO USTANOVITELJI CILJ PREJ ZAGOTOVITI PRIMERNE PROSTORE IN POTREBNA FINANČNA SREDSTVA, USTANOVITELJI, DRUŽBENO-POLITIČNE ORGANIZACIJE IN VSI DRUGI NEPOSREDNI KORISTNIKI BI MORALI POSKRBE TI ZA SREDSTVA, NAMENJENA DRUŽBENO-EKONOMSKI IN IDEJNOPOLITIČNI VZGOJI NAJSIRSEGA KROGA DRŽAVLJANOV.

A bolj kot preutesnjeni prostori, bolj kot preskopo odmerjena finančna sredstva, povzroča neprimernost v razvoju delavskih univerz pomanjkanje v organizacijskem, metodološkem, strokovnem in andragoškem smislu usposobljenega kadra. To velja tako za predavateljski kader kot za upravnoadministrativni in strokovna vodstva delavskih univerz.

Podatkom skorajda ni mogoče verjeti. Od sedemnajst stalno zaposlenih uslužbencev na delavskih univerzah v kranjskem okraju je 11 administrativnih moči. In če od prvotne sedemnajststice odštejemo še štiri upravnike, potem lahko ugotovimo, da sta za ves kranjski okraj samo dva strokovna uslužbenca. A da bo ironija popolna, še to: prva od obeh je na poročniškem dopustu, drugi pa na bolezenskem dopustu. Zaradi tega menda tudi ni potrebno še posebej omenjati, da bi bil povsem brezupen primer, ko bi ob takim kadrovskem sestavu zahtevali od delavskih univerz, da bo njihova dejavnost v programskem, vsebinskem in oblikovnem smislu načrtno zasnovana, da bodo morda delavske univerze razvijale tudi znanstveno raziskovalno dejavnost, servisno-tehnično službo ali kdo ve kaj še vse. Zato dodajmo še to, da se delavske univerze ne borijo z nič manjšimi težavami pri predavateljskem kadru. Za nobeno delavsko univerzo v kranjskem okraju namreč ne bi mogli reči, da je ob sebi zbrala kolikor toliko trden predavateljski aktiv. Tako se pogosto primeri, da mora iskati univerza predavatelje šele v zadnjem trenutku, kar pa prav gotovo ne pripomore posebno k dvigu kvalitete ravni vzgojno-izobraževalnega dela.

Del krivde za tolikšne kadrovske težave delavskih univerz lahko pripišemo — ne da bi jim storili krivico — ustanoviteljem, kajti o problemih delavske univerze razpravljajo večinoma samo enkrat na leto in še to le takrat, ko le-ta predloži svoj predračun. Toda priznati je treba, da se za vsem omenjenim skriva tudi slaba kadrovska politika univerz samih. Doslej namreč še nobena delavska univerza v kranjskem okraju ni začela sama in načrtno reševati svojega lastnega kadrovskega problema, pa čeprav bi ga bržčas v nekaterih primerih vsaj omilila, če ne v celoti rešila.

Zato:

DA BI POSTAJALA VZGOJNO-IZOBRABEVALNA DEJAVNOST DELAVSKIH UNIVERZ ZARES KVALITETNA, JIH JE POTREBNO PREDVSEM KADROVSKO OKREPITI, TO PA JE DOLŽNOST USTANOVITELJEV, TAKO DELAVSKIH UNIVERZ SAMIH KOT TUDI VSEH CILJATELJEV DRUŽBENEGA ŽIVLJENJA V KOMUNI.

Značilno za dosednji razvoj delavskih univerz pa je tudi to, da so bile doslej pri svojem vzgojno-izobraževalnem delu skorajda povsem osamljene, vse premalo je bilo sodelovanja z drugimi vzgojno-izobraževalnimi ustanovami in družbeno-političnimi organizacijami, strokovnimi društvi. A tudi med posameznimi delavskimi univerzami je bilo sodelovanje premalo razvito in omejeno le na občasne posvete in izmenjavo mnenj in morda ob tem še na posredovanje enega ali dveh predavateljev.

Tako se je pogosto primerilo, da so kljub jasno odrejenim nalogam delavskih univerz organizirali izobraževanje vsak zase: družbeno-politične organizacije, strokovna društva, druge vzgojno-izobraževalne ustanove in slednjič še delavske univerze. Končni efekt tega pa je bil, da je vsak posebej neracionalno vlagal sredstva in sile, vsak se po svoje izgubljal v mnogoterih težavah. In prav zaradi tega, da bi preprečili to, so bile ustanovljene delavske univerze.

In čemu jih zdaj ne priznati »za svoje«?

Sicer pa je to vprašanje povsem odveč. Prvotna funkcija delavskih univerz ne samo, da v celoti ostane, temveč nasprotno, še pogloblja se z nenehno menjajočimi se ekonomskimi in družbenimi odnosi. Zaradi tega je še posebej važno, da družbeno-politične organizacije, ki so doslej sodelovale pri programsko vsebinskih prizadevanjih tovrstnih ustanov in jim poskušajo zagotoviti osnovne pogoje za njihov normalen razvoj.

In prav zaradi tega sklep:

V OBČINI JE TREBA DOSECI CILJ TE SNEJŠE POVEZAVE VSEH USTANOV, KI VZGAJAJO IN IZOBRAŽUJEJO DRŽAVLJANE, KAJTI LE V TEM PRIMERU BO DELO USPEŠNO IN NAČRTO. ZA NADALJNI RAZVOJ DELAVSKIH UNIVERZ PA SO V CELOTI SOODGOVORNE VSE DRUŽBENO-POLITIČNE ORGANIZACIJE V KOMUNI.

BOJAN SAMARIN

ocene informacije

Kronika meščanske družine

Ze pred leti je izšlo prvo delo pisateljice Mire Miheličeve April, s katerim je začela svoj ciklus romanov o usodi in doživljajih slovenske meščanske družine Ravnovih od srede preteklega stoletja pa vse do današnjih dni. Pozneje je izšla še Hiša večera, pred kratkim pa tudi tretji roman Mladi mesec, kateremu naj bi sledila še ena ali dve knjigi. Čeprav v vseh delih spremljamo člane in potomce ene družine, je vendarle vsak roman zase zaključena celota in zato tudi ne moti, da niso izhajali po kronološkem redu.

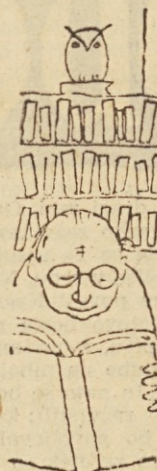
Mladi mesec predstavlja tako prvi del te obširne kronike in v njem spoznamo prve člane rodbine, predvsem življenjsko pot Juliusa Ravnarja. Pisateljica je postavila v okolje, kjer se idilika tradicionalnega vaškega življenja že meša z nastajanjem rudarskega in industrijskega središča. Razen Juliusa, pa srečamo še pestro zbirko dru-

gih oseb in likov, katerih usode se medsebojno prepletajo in tako ustvarjajo podobo majhnega kraja v sredini devetnajstega stoletja.

S spretnim in domiselnim, včasih sicer še malo skonstruiranim fabuliranjem ter s smislom za nenavadne in tragične situacije, je pisateljica uspela ustvariti lahkočuten, a zanimiv in napet roman, ki mu kljub preprostem stilu pisanja ne moremo odreči prepričljivosti, čeprav se ta prepričljivost nanaša samo na en, meščanski del prebivalstva nekakega kraja. Bralci, ki so že doslej radi prebirali romane Mire Miheličeve in se zadovolje s ponekod malce poenostavljenim reševanjem življenjskih usod, bo Juliusa Ravnarja. Pisateljica do tudi to novo delo nega je postavila v okolje, dvomno sprejeli s simpatijami.

Roman Mladi mesec je izdal Cankarjeva založba v zbirki Sodobni roman, opremil pa ga je France M. S.

Mira Mihelič:
MLADI MESEC

Mladini samo najboljše

Ni dolgo tega, kar smo na knjižni trg dobili drobno zbirko »Klavirskih skladb za mladino« Franja Luževiča. Segli smo po njej tolikanj bolj radovedno, ker je bilo skladateljevo ime doslej neznano in ker te vrste instrumentalne glasbe še dolgo ne bomo imeli dovolj. Če za katerokoli umetnostno zvrst, velja za umetnost, namenjeno mladini, da je tudi najboljša komaj dobra: vse, kar nudi, mora biti resnično kvalitetno! Nadvse vzpodbudno je za naše glasbeno življenje, da se k delu oglašajo tudi ljudje iz prakse, saj ti pač najbolj čutijo pomanjkanje dobre glasbe za mladino. Trinajst Luževičevih skladbic (nespretno urejenih in opremljenih s standardnimi naslovi) dokazuje sicer avtorjevo pošteno prizadevanje — vendar po značaju klavirskega sestavka, harmonski in ritmični gradnji, po oblikovnih značilnostih,

Franjo Luževič:
KLAVIRSKESKLADBE
ZA MLADINO

še celo po moči izraza ne sega nikjer čez zahteve ter značilnosti solidno obvladane klasične kompozicijskega nauka. Zbirka človeka nehoti spominja ravni Kuhlauovih sonatin, ki smo jih nekoč vsi pridno »klavirili« in se zdaj počasi le umikajo boljši pa — sodobnejši glasbi. Danes, ko sili razvoj umetnosti s tako silovito naglico v neznane svetove, je pač nekoliko tvegano vzgajati mladino ob muziki, ki je zavestno in samo šolsko popolna — toda gluha za sleherni znamenje živih dogodkov.

Luževičeva zbirka je izšla kot 106. zvezek edicije Društva slovenskih skladateljev. V nekaj kratkih letih svojega obstoja je ta na videz skromna založba močno popestrila bero domačih glasbenih izdaj — tudi tistih za mladino. Želimo ji zato v bodoče kar največ uspeha ter... malo več priznanja slovenske kulturne dejavnosti. Tudi glasbenih pedagogov.

L. B.

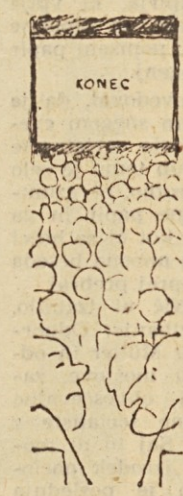
Film napetih grozljivosti

Na reklamnih prospektih piše, da je film »Tuja žena«, izdelan v zahodnonemških filmskih ateljih, družbena drama. Vsekakor sodi delo med realistične, mestoma celo naturalistične literarne zvrsti in je po svoji vsebinsko dokaj izvirni tematiki dovolj zanimivo in primerno za filmsko obdelavo. Scenarist posega v življenje bednikov, kriminalcev in izobčenec, ki živijo v samotnih močvirnih predelih in nimajo skoraj nobenih stikov z družbo. V to grozljivo resničnost posegajo kdaj pa kdaj le policisti z zapornimi povelji, novi doseljenici in potujoči kramarji. Ljudje v močvirju pa kljub vsemu živijo, se borijo za svoj obstoj, skromno srečo, se poročajo in umirajo kot povsod drugod. Njihov vsakdanji kruh je grenak, v medsebojnem sožitju trgajo močvirju sleherni ped zemlje in srečni so ob dnevu, ko sončni žarki le za hip preženejo močvirsko meglo, ko skozi porušena

ostrejša ne kaplja več deževnica, ko lahko zaspijo na prgišču suhe slame in končno tudi, ko lahko brez bojani objamejo človeka, ki jim je drag. Dejanje filma se odvija po vseh tradicionalnih dramaturških pravilih, jedro dogajanja pa je v tragičnem ljubavnem zapletu in psihološki razdvojenosti glavne junakinje, ki nima med dvema možema: lastnim možem in očetom svojega otroka ter ljubimcem, ki jo privlači in jo v zakonolom z njim tira ljubimčeva bolna žena. Celotno dogajanje v grozljivo samotnem močvirnem okolju, z ljudmi brez čiste preteklosti in z zamegljeno prihodnostjo je že vsebinsko pogojeno, da razvija konflikte med ljudmi in v njih samih ter ustvarja vrsto napetih in pretresljivih situacij. V dogajanju izstopajo glavni junaki: Giulietta Masina s svojo preprosto in hkrati pretresljivo doživetjo igre ter Carl Raddatz, Karin Baal in Richard Basehart.

I. B.

Nemški film
TUJA ŽENA

Po zaključku šolskega pouka

(Foto: Milan Šparovec)

Napredek v dejavnosti delavskih univerz za zdaj lahko izmerimo predvsem z merili kvantitete, medtem ko v kvaliteti opravljenega vzgojno-izobraževalnega dela pravzaprav še ni bistvenih in omembe vrednih premikov. To velja tudi za kranjski okraj. A čeprav pripombe, nekatere med njimi so v resnici upoštevane vredne, pa moremo vendarle ugotoviti, da so delavske univerze v minulih dveh ali treh letih, kot so pač nastajale, v celoti upravičile svoj obstoj.

Tako bi na primer lahko zapisali, da je zdaj v petih občinah kranjskega okraja šest delavskih univerz. K temu bi lahko dodali nov podatek, namreč, da so od svojega obstoja pa do danes pripravile skupno 56 različnih šol, ki jih je obiskovalo — seveda če lahko v celoti zaupamo statističnim podatkom — 1938 slušateljev, nato 118 tečajev z 2390 udeleženci, 143 seminarjev s 4090 obiskovalci in 919 posameznih predavanj, ki jih je poslušalo skupno 79.026 poslušalcev. Res, po eni strani bi te številke lahko pričale o zelo razviti vzgojno-izobraževalni dejavnosti, a po drugi strani moramo spet priznati, da same po sebi vendarle povedo veliko premalo.

Razvitost vzgojno izobraževalne dejavnosti delavskih univerz v kranjskem okraju je zaradi tega treba ocenjevati predvsem z aspekta, v kolikšni meri so te ustanove uresničile svojo osnovno nalogo. Če z določili Resolucije o strokovnem izobraževanju Zvezne ljudske skupščine in kasneje še z določili novega zakona o financiranju šol, so postale delavske univerze tiste vzgojno-izobraževalne institucije, ki bi naj razvile predvsem sistem vzgoje in izobrazbe, ki je ne dajeta niti redni šolski niti sistem izobraževanja in strokovnega usposabljanja na delovnih mestih za delovna mesta. Ali z drugimi besedami povedano, delavske univerze naj bi s svojo dejavnostjo povezale v zaključeno celoto dotlej v mnogočem neenovit sistem izobraževanja kadrov.

Ce pa bi hoteli prav s tega slednjega stališča ocenjevati dosedanja razvojna obdobja delavskih univerz v kranjskem okraju, potem bi si bržčas morali pri-

medtem ko so skoraj povsem pozabile na izobraževanje celotnega kolektiva... programi so bili vse preveč splošni... dobršen del oblik izobraževanja je bilo shopenarnih, snov obdelana po historičnih vidikih in metodah...

Zaradi tega tudi sklep:

DELAVSKE UNIVERZE BODO MORALE SVOJO DEJAVNOST V PRIHODNEM OBDOBJU PREDVSEM KVALITETNO OBOGATITI, POGOJ ZA URESNIČENJE LE-TEGA PA JE, DA BODO SVOJE PROGRAME IZOBRAŽEVANJA PRIPRAVILE NA OSNOVI DEJANSKIH POTREB PO IZOBRAŽEVANJU IN DA BODO SVOJO DEJAVNOST RAZVIJALE NA ZNANSTVENI OSNOVI.

Normalen razvoj delavskih univerz pa preprečujejo tudi nekatere druge težave, s katerimi se morajo iz dneva v dan boriti te ustanove. To so predvsem prostori in nato finančna sredstva.

Podatki o prostorih delavskih univerz razkrivajo dokaj žalostno podobo. Od vseh štirih tovrstnih ustanov v kranjskem okraju, ima le blejska univerza primerne prostore, v katerih lahko normalno razvija svojo dejavnost. Drugod pa... Delavska univerza v Zelenikah sploh nima lastnih prostorov... univerza v Trzinu ima pisarnico v stavbi občinskega ljudskega odbora, za vso svojo dejavnost pa mora najemati razrede v šolah, pri čemer mora omejiti svojo dejavnost le na večerne ure... A ne samo da takšne razmere onemogočajo delavskim univerzam razvijati svojo dejavnost v širino, neizbežno vplivajo tudi na kvaliteto vzgojno-izobraževalnega procesa.

Ne v dosti boljših razmerah pa so delavske univerze tudi pri finančnih sredstvih. Družbena sredstva v predračunih za pravkar minulo sezono predstavljajo le slabo tretjino ustvarjenega dohodka. In če si morajo delavske univerze zagotavljati sredstva za svoj normalni razvoj predvsem iz ustvarjenega dohodka, potem je razumljivo, da so dobršen del svoje dejavnosti v minulemu letu preusmerile predvsem na tista področja in oblike izobraževanja, ki so obe-

pravili smo mu obešenjak

hans hellmut kirst

»Obratno, dragi moj. On mene.« — Vogel tako rezko zažvižga, da ima Strick občutek, da se bo sesul prah s stropa. »In?« — »Vse v redu. Našla sva se.«

»Kaj ne poveš? Našla sta se? In to je vse? Gotovo bosta priredila zabavo ob vrčku piva, z novimi pesmimi, novo zastavo, godbo na pihala in spominski-mi govori. In nato se boste, verjetno po peti časi — razvrstili; kdor bo imel najvišji čin, bo poveljeval, prižgali boste bakle — za začetek so bakle dovolj — in začeli korakati! Za idejo. Proti kakršnemu koli sovražniku. In vsemu temu pravimo: goreča nemška ljudska duša!

Strick se smeje. »Nesramen si, Vogel. Toda videti je, da je to kdaj pa kdaj potrebno. Vendar mi samo besedičimo. Morali bi tudi kaj storiti.« — »Če bi rad delal, mi daj cigareto.« Strick mu vrže zavitek in se skloni nad letalski zemljevid. »Katerega smo danes?« — »19. julija 1944.« odgovori Vogel.

Strick odpre dnevnik. »Kakšen je položaj v zraku?« Vogel vključi sprejemnik protiletalske zaščite. Ta pri priči enolično zatuli: »Dora 7, nikjer sovražnika. Ne priči...« Vogel jezno izključi. Reče: »Spominski tek na čast cesarja Napoleona brez poletov proti Reichu in stranki. No, prav. Rusi bodo tako in tako težko prišli preko Pirenejev.«

Strick pregleduje svoje zapiske. »Škoda,« pravi zamišljeno. »Rad bi videl nekatere svoje prijatelje v tej kleti.« — »Laže jih je odstranili, kadar imajo polne gate.« Vogel vleče cigareto in se dobrodušno heheta. »Lahko bi nekoč tudi tu priredili alarm. Da poveljstvo ne zarjavi.« — »Tvoje domislice,« pravi Strick in se igra s svinčnikom, »so sami napadi, eden je hujiš od drugega. Nekega dne te bodo še zaprli. Toda ne domišljaj si, da bom zaradi tebe tvegal dvojno revolucijo.«

Železna vrata bobne kot bobni. Korake je komaj mogoče slišati. Vstopi Eri. »Lahko govorim s tabo?« vpraša Stricka. Lahka obleka z ustreznim izrezom, pisana in gladka. »Več luči,« zavpije Vogel.

»Kako si izvedela, da sem tu?« — »V tvojem uradu so mi povedali, kje si.« S pogledi meri Vogla kot neprimeren okvir za svojo podobo. »Lahko govorim s tabo na samem?« — »Pojdi v zaklonišče!« pravi Strick Voglu. Ker ta ne odide, ampak ga vprašujoče gleda, doda: »Brez izhoda!« Vogel se pri priči umakne. »Torej: Heil Hitler! In kot naslednji obrok: Dober dan.«

»Kaj pomeni: brez izhoda?« vpraša Erika, ko je Vogel odšel. — »Tukaj tu zraven je zaklonišče, ki ga veže s to sobo zasilen izhod. Brez izhoda pomeni: nobene zveze.«

Erika sede k Stricku na mizo. »Mislil,« pravi, »da imam vse, kar potrebujem.« — »Vzemi listino iz mape.« — »Tu jo imaš. Fotografiraj.« Izroči mu listino. Strick jo ogleduje. Od okroglih kolen, ki so tik od njem, preko ravnih in čvrstih beder do ramen. »Za kakšen papir gre?«

»Kokla za polkovnika,« pravi Erika počasi in skrbno z desnico preverja svojo pričesko. »Če bo skušal kaj ukreniti proti tebi, te bom ob pravem času obvestila. Če bo samo nekolikantje slutili, da imaš ta dokument, bo manjši od makovega zrna.«

Strick niti ne pogleda listine, ki mu jo je izročila Erika. »Zakaj delaš vse to?« jo vpraša in se približa njenemu licu, za katerega ve, da se mu izmika, da je nepremično in da možgasti prezir, za katerim se skriva, ni samo izgovor. »Kdaj pa kdaj res verjamem, Eri, da me ljubiš.«

Eri gre z roko preko čela, kot bi hotela odgnati sitno muho. Dobro ve: sovražni velike besede in obljube; v kratkem življenju je toliko doživela, da bi prezirala tudi samo sebe, če bi znova kot ovca verovala v vse te stvari. Varali so jo in zdaj je globoko prepričana, da je laž tesno povezana z ljudmi. Ni jih mogoče ujeti na zaupanje niti na nagon, ki jo je pogosto pripeljal do odvrtnosti; ostane samo računica; življenje je kot matematična naloga.

»Popolnoma mogoče je, da te ljubim. Mogoče celo iskreno. Vsaj danes. Človek, ki gre po poti navzgor, je zanimivejši od človeka, ki se komaj drži na

površini. Mlajši si in razen tega bolj čil. Vse prednosti upoštevam pri svojem računu.« Pretegne se.

»In če sem že na koncu, Eri? Kaj potem?« — »To bi rada preprečila. In zaradi tega prečitaj, kar sem ti prinesla.«

Strick obrne namizno svetilko na papir. Svetloba kot debele poteze s kreda. Začne brati. Zdrzne se. Znova začne. Otipava besede, kot da so njegovi pogledi bergle, ki čutijo Zdi se mu, da čuje, kako škreblija kri kot enoličen naliv. Stisne pesti, da bi skrtil vzemirjenje. Sklepi pobledijo kot kosti, ki pogledajo skozi kožo. Nato, prizadeva si, da bi ostal miren: »Popravki so najbrž njegovi?«

Videti je, da je Eri odkrila neznatno smet na svoji nogi. Oblizne kazalec desnice, iztegne nogo in podrsa po kolenu. »Je to res njegov rokopis, Eri?« — »To ne potrjuje samo, da je načrt prebral, temveč da ga je tudi predelal,«

rija; samo nekoliko drugačn, kaj?« — »Popolnoma ista. Samo za 180 stopinj zasukana.«

Hitro seže po papirju. Bere. Preskačuje vrstice kot žejen pes, ki hiti k potoku. Tedaj se zasmeje. Smeje se, kot bi zagnal daleč proč od sebe bolni ud. Eri ga gleda kot otroci, ki ogledujejo dirjajoče ponije.

»Führer, ljudstvo in država bi morali biti hvaležni, da imajo takšne ljudi. Tokrat načrt za zadušitev odporiškega gibanja. Polkovnik Müller brani nacionalni socializem na domovinski fronti! Zaščita mostov, železnice, obveščevalne mreže, pomembnih osebnosti, celo moje. To je neverjetno! To je poslednja beseda velikonemškega častniškega humorja.«

Od smeha se trese kot drevo v viharju. Vogel pošklji skozi odprtino: »Kaj se je zgodilo? Je mrtev? Nemo-goče!« Strick se pri priči pomiri. »Pripravi aparat za fotokopije, toda brzi!« »Vložil bom barvni film,« reče Vogel. »Rjava je najuspešnejša.« In zapre odprtino z glasnim truščem. Strick misli kot avtomat: kot srednji metalec granat, ogenj, 300 metrov daljine, hribovita pokrajina, od koder prihaja zamolkel grom.

»Je Vogel zanesljiv?« vpraša Eri. Strick prikima. »Svoje prepričanje skrivam za neumnim blebetanjem. Odkrit je samo do ljudi, ki ga dobro poznajo. Ko liko časa smem obdržati originale?« — »Pol ure. Toliko se bo polkovnik največ zadržal pri okrožnem vodji.« — »Več tudi ne potrebujem.«

Strick ogleduje oba načrta, kot bi se veselil in čudil čudovitima pedagoškima predmetoma. »Neverjetno! Ta človek skriva v predalu pisalne mize dve prepričanju. Prvo za upor, drugo proti upor. In lahko se sklicuje na prvo in drugo. In morali mu bodo priznati, da je še začasna poskrbel, da bo preprečil sleherno zlo. In da je kar gorel od prizadevanja, da ga prepreči.«

»Ko jih boš prefotografiral,« reče Eri, ko gre proti vratom, »prosim, da mi prineseš originale v pisarno. Takoj jih moram vrniti v železno blagajno.« — »Prav,« reče Strick. In Eri odide.

Obe listini se smehljata Stricku. Odporiško gibanje! Poslovna zadeva za tiste, ki nočejo zamuditi nobene ugodne priložnosti. Objekt za trgovino s prepričanju. Borzna špekulacija s spremenljivo vdanostjo svojemu prepričanju.

Cez nekaj časa se Vogel vrne. »Prihajam kot nosilec ljudskega orožja. Aparat je pripravljen. Ukazuj, tako in tako te bom poslušal.«

Telefon zabrni. Vogel vzdigne slušalko. »Poveljstvo protiletalske zaščite. Tukaj Vogel, führerjev desentnik. Zakaj

»Medtem boš ti naredil fotografske posnetke. Ne hiti, potrdi se, da bodo dobri. Vse fotografiraj dvakrat. In brzi ko boš gotov, prinesi sem in daj Eriki.«

Vogel vzame listine in pozdravi z njimi kot z maršalsko palico. V najbližji prihodnosti pričakuje viteški križec h križcu za vojne zasluge. Ali Pour le Mérite. Svečana predaja. Edino odklovanje, ki ga napihneni Herman ne more nositi.

Vrata loputajo. Koraki. Moštvo hiti v zaklonišče. Vogel se preriva med njimi k ateljeju. Strick je miren in hladen. Kot motor, ki avtomatično izpolnjuje ukaze. Vedno je takšen, kadar se začne bojevati.

Kot vedno pride polkovnik Müller prvi iz štaba poveljstva. S tem daje dober zgled disciplini v primeru letalskega napad. In zgled, kako mora biti človek vedno pripravljen. Poleg tega pa lahko v zaklonišču zavdosti svoj veliki strasti: da se sklanja nad zemljevidom!

Tako je: zemljevidi, zemljevidi z zastavicami in bučkami s pobarvanimi glavicami, zemljevidi, porisani z raznobarnimi svinčniki, črte, ki se križajo, meje in tako dalje. Križi, ki označujejo kraj prodora, krog, prav tako top 8,8 cm, romb predstavlja oklepna vozila. Svinčnik, telefon in v oddaljenosti nekaj kilometrov začne bobneti.

Če hiti Müller v zaklonišče, potem hiti zaradi velikega zemljevida. Vstopi gibčno. Letalski alarmi mu razkrajajo kri po žilah. Stopa kot po vzmeteh. »No,« reče lakonsko in, ne da bi počakal na odgovor, stopi do zemljevida, ki leži na lesenih mizi.

Strick strokovnjaško poroča. »Hitra edinice letal iz 9. Lete naravnost sem.« In doda: »Videti je, da je nevarno, gospod polkovnik.« Müller kratko zamahne z roko. Ne trpi osebnih pripomb, kadar mu poročajo. Najmanj pa, kadar bi lahko povzročile preplah ali katastrofo. Pozorno podrsa s prstom po zemljevidu; kot bi sledil poti, po kateri bodo leteli tako imenovani napadalci. »Podrobnosti o natančni smeri leta? Hitrost? Moč enote?«

»Nobenih podatkov,« javlja Strick. To polkovniku ne ugaja. Potrebuje natančne podatke. Rad bi zabadal po zemljevidu puščice, ki označujejo smer, potem bo lahko izračunal, kdaj bo sovražnik nad njim, da se bo duševno lahko pripravil na napad. Kajti popolnoma mogoče je, da bo sovražnik nekoč izpraznil svoj prostor tudi nad Rehhausom. In nato se bo začel stroj kotaliti. In dokazal bo, kaj je prava organizacija!

»Sprejemnik sem zvezal s slušalkami,« reče Strick. »Pri neposrednih spo-

nitih ki jih ni mogoče kar tako prestrašiti. In to mu, vsaj za začetek, daje pogum.

Polkovnik telefonira. »Halo, protiletalsko topništvo! Je tam protiletalsko topništvo? Tukaj poveljnik, polkovnik Müller. Kako je v zraku? Ni sovražnih letal? Se ne? Prav, zvežite me s svojim poveljnikom. — Kako je, dragi major? Je vse v redu zunaj pri vas? Veseli me. Upajmo, da se bodo tudi sem pribalili, da jim bomo krepko podkurili. Seveda. Vedno je treba izbljuvati iz cevi tisto, kar je v njih. Nekaj pobud za boj potrebujemo. Tako bi dobili vsaj bojišni dodatek, kavo za trepetlike, vodo za zaprtje zadnjice in posebni dodatek. Heil Hitler, gospod major!«

Polkovnik obesi slušalko in nezadovoljen pogleda po praznem zemljevidu. Tedaj se obrne k Wolfu II. »No, gospod stotnik, kako se počutite? Po vsej verjetnosti vam ugaja preplah v novem domu?« Wolf II. se s svojo obilno zadnjico primakne za nekaj centimetrov bliže polkovniku. S pogledom krapa zaskrbljeno preleti zemljevid, na katerem so z rdečimi križci označeni vsi letalski napadi v premeru 120 kilometrov. »Zelo neprijeten položaj, gospod polkovnik. Če človek pregleda zemljevid in ugotovi, kaj je preostalo, potem smo zdaj na vrsti.«

Vstopi Eri z Geigerjem. Stotnik Geiger maha z aktovko, v kateri nosi »državne tajnosti.« Svež je in pripravljen na užitek, kot pred začetkom sijajnega književniškega večera. Prizadeva si, kolikor je sploh mogoče, da bi zabaval Eri, in da bi jo poučil in dokazal sodelovanje, vendar tudi prizadevanje, da ohrani primerno razdaljo. »Vidite,« reče, »moj predračun je točen. Če bodo cepci metali bombe z višine štirih kilometrov, bom še vedno v pravem trenutku prišel v zaklonišče. Iz pisarn brž v zaklonišče.«

»Toda lahko bi leteli tudi nižje,« navrže Wolf II. — »Pa čeprav, nekoč bomo morali tako in tako umreti.« Toda videti je, da Wolfu II. še nikakor ne diši smrt. Nasprotno. Seveda, si misli Geiger, saj ni čudno. Kaj naj bi sicer pričakoval od tega človeka? Gotovo ima polno rit. Verjetno še nikoli ni poduhal nevarnosti. Čudežni rog domovinske fronte. Pošalili se bomo z njim na splošno veselje. To je polkovniku všeč. »Ste zavarovani, gospod stotnik? Ste napisali oporoko, naročili nagrobnik, izbrali poslednjo njivo?«

Polkovnik se obrne k zemljevidu, da bi skril nasmeh. Eri stoji poleg Stricka in zašepeta: »Na hodniku sem srečala Vogla. Koliko časa bo potreboval?« »Največ deset minut,« odgovori tudi Strick potihoma. »Nato lahko mirne duše zakleneš listino v železno blagajno.« Naglas pa reče: »Pbložaj v zraku se ni spremenil. Iz B. so odletele nove borbene enote letalstva.« »Nobenih podrobnosti?« vpraša polkovnik. »Nobenih!«

Prikažejo se podpomočnik Raabe in za njim Magda in stari Tanert. Raabe reče glasno, da ga vsi čujejo: »Zunaj naokoli ni nič videti ne slišati. Lahko bi v miru nadaljevali z delom.«

Polkovnik se huduje. To so samo goli in prikriti očitki tega paglavca. In ostro useka: »Podpomočnik Raabe, vi niti ne morete presoditi veličine nevarnosti. Od častnikov svojega štaba zahtevam primerno disciplino glede protiletalske zaščite. Izogibati se je treba nepotrebnimi žrtvam! Zato sem vedno med prvimi tukaj.« — »Vem, gospod polkovnik.« — »Torej se zgledujte.« — »Da, gospod polkovnik,« odgovori Raabe in se susede k Stricku in Magdi.

V prostoru je popolnoma tiho. Tudi v sosednem prostoru so se pomirili. Zrak je tako gost, da človek poleni. Lahko bi ga sekli na kocke kot kipnik; človeku postaja slabo.

Ogromni Wolf II. se zdrzne iz globokega premišljevanja in pravi: »Čul sem, da človek pri priči pogine, če ga zadene bomba. In da ga zračne mine sploščijo kot znamko.« — »Kaj vam nič drugega ne pride na misel?« ga ukori polkovnik s svojega lesenega stola.

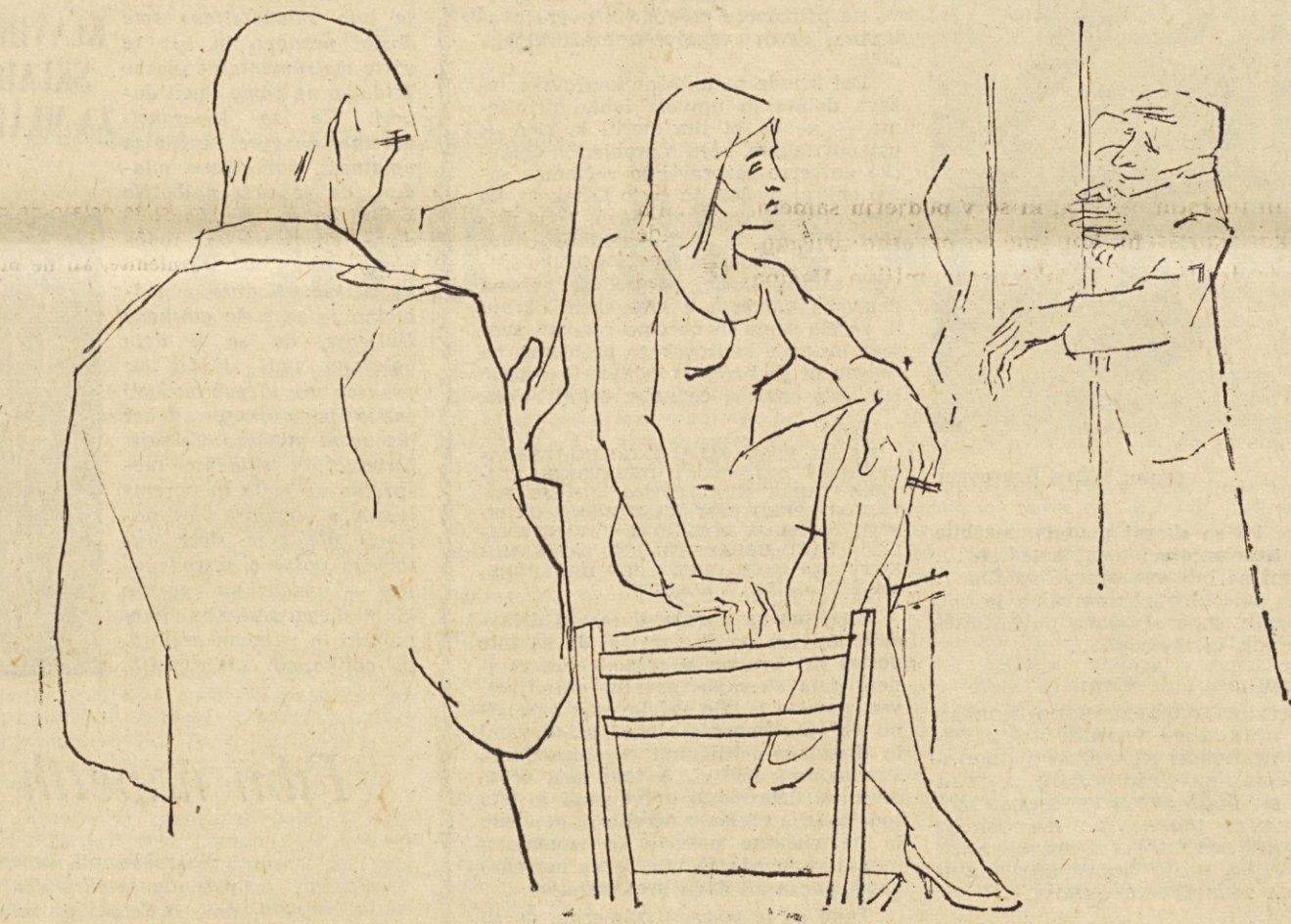
Vendar se Wolf II. ne vda: »Vedno toliko govore o truplih, ki jih polivajo z apnom. Za kaj pravzaprav gre?« Polkovnik z vzvišenim prezirom obrne svoje telo proti zemljevidu. Geiger si prizadeva, da bi zbudil razpoloženje in duhoviti: »Ostanite v gatah, gospod stotnik. Najbrž ste imeli neprijetnosti z vpisovanjem podatkov o množičnih grobovih v zapiske. Tukaj ste varni pred bombami. Tri metre cementa imamo nad glavo. Dovolj tudi za najtežje kalibre.«

»Toda,« trmoglavi Wolf, »kaj pa, če nas bo zasulo?« — »Potem nas bodo odkopali kot stari Schlimann Trojance!« »Pogovarjajte se pametno, gospodje,« priporoča polkovnik, ki še vedno jeznogleduje zemljevid, na katerem na njegovo veliko žalost še ni nobenih znamenj. »Izkoriščajte raje gesla za vzdiganje morale in širite propagando o zdržljivosti.« Geiger pri priči doda: »Priporočam,« zakliče z iskreno željo, da bi bil duhovit, »da napravimo zapisnik o kletni duhovni telovadbi. In da da si izmišljamo pogovore o hrabrosti.«

»Prosim vas, gospod stotnik!« Strick je videti globoko užaljen. »To ni tema za pocieni šale.« Geiger brž utihne. Strick se obrne k polkovniku Müllerju.

»Ob prvi priložnosti vam bom rade volje predložil ustrezno skico, gospod polkovnik.« Znova vse tiho. Polkovnik se pretegne in premeri svoje sodelavce. »Dobro bi bilo, če bi prezračili,« reče prepričljivo.

Desentnik Vogel vstopi v zaklonišče s skrbno zavitim papirjem v desnici. Javlja: »Ropot motorjev v smeri 9. Videti je, da gre za močne edinice.« Polkovnik pri priči telefonira: »Protiletalsko topništvo! Je tam protiletalsko topništvo? Slišite ropot motorjev? Ne? Ne? In zakaj ne? Zvežite me takoj s svojim poveljnikom.«

potrdi Eri, ki zadovoljno opazuje nogo. »Si to pisala tukaj, na stroju?« — »Da, toda brez prepisa. Stal je ob meni.«

Prostor okoli Stricka je surovo razbit mrak. Luči, svetle krogle, ki kot z britvijo režejo in odmetujejo nevidno. Ženska na mizi ogleduje svoje noge, ki jih osvetljuje svetlobni žarek. In ob njej listina, košček papirja, ki vpije nanj. Strick naglo vstane, se umakne svetlobi in utone v temi; popisani papir ga je razvel kot zrak ogenj.

»Če bi mi kdo pripovedoval, da je videl pozimi pod debelim snegom cve-teti gladiole, bi se mi zdelo verjetnejše kot tale listina.« — »Kljub temu je zelo jasna, kajne?« — »Nasprotno, nerazumljiva,« reče Strick; vzame papir in ga znova v naglici prebere, kot bi se hotel prepričati, če ne manjka nobena beseda od tistih, ki jih je malo prej prebral.

Natančno tako je. Nič ni izginilo. »Načrt za odporiško gibanje! Odporiško gibanje! Polkovnik Müller in odporiško gibanje! Rušiti mostove, zapora železnice, zavzeti obveščevalno mrežo, prijeti nacionalne socialiste z mojo malenkostjo vred. Saj to ni mogoče! Polkovnik Müller izrodek nacionalnega socializma! To je poslednja šala popolnoma zasvinjane svetovne zgodovine. In če je vse to res, potem sem neumen pes ali popoln idiot.«

Eri nemarno izvleče naslednjo listino. »Tudi to lahko takoj prefotografiraš,« reče. Strick z nezaupanjem pogleda listino, ki mu jo moli. »Ista svinja-

tako razburljivo, milostljiva gospodič-na?« Pomoli slušalko Stricku: »Po tebi hrepeni.« — »Da, Eri?« Poslušaj. »Prav,« reče. In počasi odloži slušalko.

»Prekleta svinjarija, Vogel. Polkovnik se lahko vsak trenutek vrne. Listine morajo pri priči v železno blagajno.« — »Škoda,« reče iskreno Vogel. »Bili bi lep primerik najine zbirke.«

Strick drži listino v roki in se obotavlja. Premišljuje. Zategnjeno vpraša: »Kako je v zraku?« Vogel vključi sprejemnik in ta enolično zakreketa: »Dora 7, nikjer sovražnika. Ne pričakujemo letal. Dora 7...«

Strick odločno reče: »Daj alarm za letalski napad.«

Vogel ne more verjeti, da je prav slišal. »Kaj praviš?« — »Daj alarm za letalski napad.« Vogel bulji v Stricka in papirje v njegovi rokah. »Z največjim veseljem.«

Vogel telefonira po neposrednih zvezah za protiletalsko zaščito. »Tukaj poveljstvo protiletalske zaščite. Alarm! Kaj? Seveda, dolgokraki svinčnik: alarm. Ni časa za predigro in podobne čarovnije.« In še protiletalski bateriji. Alarm! Nagle edinice 9.

Zunaj začno zavijati sirene. Kar naprej zavijajo. Za Vogla so to resnični glasovi siren. Prisluskuje, kot bi mu nekdo sanjavo igral na citre. »Zdaj je gotovo,« reče in se potihem veseli, »da bo prišel gospod polkovnik sem z vsemi štirimi obličji.«

ročilih se osebje vznemirja.« Polkovnik odobrava. »Prav imate, Strick. Nekateri so celo takšni figamozje, da bi v moji prisotnosti napolnili hlače. Psihološko razumljivo. Vojak na bojišču se lahko brani, mi pa smo priklenjeni na zaklonišče. Često je potrebna večja hrabrost za čakanje v zaklonišču, kot za oprezovanje za sovražnikom v strelskih jarkih. To si morate zapomniti, Strick. Stiri leta v kleti pomeni skoraj prav toliko kot štiri leta v strelskih jarkih. Seveda na vodilnem položaju. Mnogi niti ne vedo za naše skrbi.«

Usede se na stol in prisluškuje glasovom v ostalih zakloniščih, ki se naglo polnijo. V poveljniški prostor sme samo osebe poveljstva. Tukaj v tem, ko se ostali izmikajo, delajo, organizirajo in hrabro gledajo sovražniku v oči.

Prikotali se tudi naslednik stotnika Wolfa, novi poveljnik štabne baterije. Izbral ga je s pogledom izvedenca osebnogospod polkovnik in njegova izbira je bila tako imenitna, da Vogel z vso pravico imenuje novinca stotnika Wolfa II. Wolf II. nosi s sabo dva ogromna kovčka in debelo aktovko. »Položaj je gotovo zelo nevaren,« meni. In Strick: »Vedno, gospod stotnik, vedno. Naše življenje je nevarno, ampak vse se si-jajno razvija.«

Wolf II. odloži kovčka in sede v njuno bližino. Debeli klobasa z natakne-nimi udi. Razlezel se je po stolu in trenutno ima občutek varnosti. Kamor koli pogleda: cement. In okoli njega čast-

KOMU »NEZADOSTNO«?

Razen šolarjev (in prosvet-
nih delavcev) so se ob koncu
šolskega leta oddahnili tudi
starši. Seveda, če nista nado-
budna hči ali sinček prine-
sla domov slabe ocene.

In kdo ve, če nima kdo
med njimi slabo oceno tudi v
telovadbi? Kar predstavljam
si očeta, ali mamo, kako si
bo iz bližnje telovadnice po-
sodila blazino, konja, kozo in
kako bo s fantom ponavljala
snov...

Vse to mi sploh ne bi pri-
šlo na misel, če mi znanec ne
bi povedal, da ima njegov
dvanaestletni sin oceno iz te-
lovadbe — dobro. Tako oce-
no je dobil fant, ker ni in ni
zmožel neko vajo na nekem
orodju.

Ne razumem, kako je zdrav
fant, ki zna plavati, voziti
kolo, ki ga otroci na igrišču
radi vključijo v »moštvo«,
tako slabo ocenjen. Morda je
na eni izmed tistih šol, kjer
vse telovadbe ure, ne glede
na vreme, opravijo v telo-
vadnici? Ne vem. Sicer sem
pa slišal predlog, da v šolah
ne bi več ocenjevali telovad-

be, vsaj s številko ne. Logič-
no pa je, da v primeru, ko
ima zdrav učenec oceno iz
telovadbe »zadostno« zasluzi
njegov telovadni učitelj oce-
no »nezadostno! In to naj
bi tudi upoštevali pri ocenje-
vanju učiteljev oziroma pro-
fesorjev.

Zaradi delitve »giblivega
dela« plače.

ŽIVLJENJSKI MINIMUM

Občina Ormož ima deset
osnovnih šol, v katerih se
pripravlja na življenje preko
3200 otrok.

Tako pravimo. In v to smo
tudi prepričani. Toda..., da
bi le to tudi držalo!

Le pogljemo. Vse omenjene
šole imajo sicer številčno do-
volj kadra, dovolj učiteljev.
Nobena izmed njih pa se še
danes ne more postaviti s
človekom, ki bi bil strokov-
njak za telesno vzgojo...

Pa smo tu. Malce nerodna
stvar, ali ne? Vsaj pri taki
množici mladine, od katere
toliko pričakujemo. Pa ne
samo to. Od vseh teh šol ima

telovadnico le šola v Ormožu,
ki pa zaradi svojih miniatu-
rnih dimenzij (15 x 7) vse
prej kot pa zadošča potre-
bam. Podobno srečo imajo
tudi šolarji v Središču, ki
imajo telovadnico v najemu.

Rezultat? Ne preveč razve-
seljiv. Ostane še 2400 mladi-
ne, pri kateri je telesni raz-
voj v celoti prepuščen njej
sami in včasih tudi iznajdlji-
vosti učitelja. Toda naj bo ta
še tako velika, vedno ne za-
leže. Ne moremo namreč mi-
mo dejstva, da je efektivna
površina na teh šolah za to-
vrstno dejavnost kljub vse-
mu le malce preskromna, saj
znaša povprečno 1 m² na
učenca, kar pa komaj komaj
zadostuje za dihanje...

SILO

»Kolezija« je oživela. Utrinek iz enega izmed dveh ljubljanskih kopališč, kjer si številni Ljubljančani iščejo sonca in osvežitve...

TOVARIŠ VLADO MIKUŠ, PREDSEDNIK OZTK ODGOVARJA NA VPRAŠANJA O NEKATERIH PROBLEMIH
UREDITVE REKREACIJSKIH POVRŠIN V LJUBLJANI

PREDNOST IMA TIVOLI

Če so naša dolgoletna prizadevanja privedla že
tako daleč, da nam je končno vendarle mogoče vlo-
žiti razmeroma velika sredstva v gradnjo športnih
objektov, tedaj nam že sama cena naprave nare-
kuje tehten premislek. Izkušnje kažejo, da športna
igrišča in tovrstni objekti, ki so v podjetju samem,
niso tako izkoriščeni, kot smo to prvotno pričako-
vali. In to dejstvo niti ni tako nerazumljivo. Večina
ljudi si po končanem delu želi domov in preostali
del dneva preživeti v krogu svoje družine, ali naj-
manj menjati okolico. Vse to narekuje, da gradimo
športne objekte tam, kjer stanujemo, ali vsaj čim
bliže svojih bivališč, in da so ti na razpolago vsem:
mladini in odraslim.

V tem pogledu smo zadnja
leta v Ljubljani napravili velik
korak naprej. Zgradili smo
Bloudkov park in istočasno že
pripravljamo načrte za uredi-
tev drugih površin, namenjenih
oddihu in rekreaciji. Glede na
vzporedno porajajoče se aktual-
ne probleme smo poprosili pre-
sednika Okrajne zveze za teles-
no kulturo v Ljubljani, da nam

odgovori na naslednja vpraša-
nja:

Če konkretno pogledamo
naša prizadevanja in dose-
danje delo, da bi posamez-
na področja v Ljubljani in
njeni okolici preuredili v re-
kreacijske površine, potem
ugotovimo, da je trenutno
najaktualnejše savsko pod-
ročje. Kaj menite vi o teh
načrtih in o njih uresničitvi?

Ideja, da preuredimo savsko
obrežje od Mednega pa tja do
Sv. Jakoba, je le del programa
ureditve površin za rekreacijo
v okolici Ljubljane. Drži, da po-
staja stvar vse aktualnejša, ven-
dar pri tem ne smemo pozabiti
še na ostala področja, kot so
Rožnik, Golovec, Smarna gora
in druga. Načrti, ki jih priprav-
lja Zavoda za urbanizem, in
ideja sama, je res hvalevredna
in pomeni korak naprej v pri-
zadevanju za večji standard. Če
nam bo uspelo, da bomo imeli
čez nekaj let del vsega tega, bo
s tem rešeno marsikatero vpra-
šanje, ki nam je danes še vedno
trn v peti.

Dokumentacijo za vse re-
kreacijske površine v okolici
Ljubljane financira mestni
svet, konkretno za izgradnjo
velikega kopališča na Ježici
pa ObLO Ljubljana-Beži-
grad. Načrti bodo kmalu go-
tovi, denarja za samo grad-
njo pa ni.

Drži. V tem grmu tiči zajec.
Stanje je trenutno tako, da tu-
di ni kakih upov, da bi denar
kjerkoli našli. Vsaj pri mest-
nem svetu in občinah ne. Pred
seboj imamo namreč najprej
gradnjo velikega kopališčnega
kompleksa v Tivoliju in šele
potem se bomo lahko lotili
gradnje drugih tovrstnih objek-

tov. Drži pa, da je stališče ljub-
ljanskih občin, češ da je področ-
je Save le stvar Bežigrada, po-
polnoma zgrešeno. Prav gotovo
se tu ne bodo kopali in iskali
razvedrila samo Bežigraščani,
zato bi bilo prav, da bi tudi do-
sled nezainteresirane ljublan-
ske občine postavile na dnevni
red to vprašanje in se pridru-
žile tistim, ki že delajo na reali-
zaciji te humane zamisli.

Kaj menite, ali ne bi bila
morda rešitev v tem, da bi
zainteresirali za gradnjo in
urejevanje rekreativnih po-
vršin tudi delovne kolektive?

Kolikor nam bi to uspelo,
potem uspeh vsekakor ne bi iz-
ostal. Verjetno bi bil to daljši
proces, vendar yreden truda. V
precejšnji meri pa bi nam mo-
rali pomagati tudi sindikati, ki
trenutno vlagajo velik del sred-
stev v svoje počitniške domove
na morju, pri tem pa pozabljajo
na oddih in rekreacijo svojih
ljudi v neposredni bližini biva-
lišč.

A. U.

Med gorskimi reševalci v jubilejnem letu

Od leta 1815 dalje, ko se je v
stenah Kotovega sedla pod Ja-
lovcem smrtno ponesrečil pastir
iz Rateč, poročajo kronisti o
vidnem potastu planinskih ne-
sreč. Prav v letošnjem letu se
bodo ljubitelji in obiskovalci
gora še prav posebej spominjali
nesreče, ki se je pred 140 leti
pripetila sinu prvopostopnika
na Triglav Antonu Korošču.

Tako so se že v prvih povojih
izletništva v planine in pozneje
alpinizma pokazale potrebe po
organizirani prostovoljni gorski
reševalni službi. Misel na usta-
novitev prve prostovoljne gor-
ske reševalne službe je iz leta v
leto rasla in zahtevala uresničit-
ev. Končno so leta 1912 trije
zdravniki: Jernej Demšar, Josip
Tičar in dr. Stojc s pomočjo
kranjskogorskih gorskih vodni-
kov ustanovili v Kranjski gori
našo prvo prostovoljno postajo
GRS.

V letošnjem letu se priprav-
lja preko 260 gorskih reševalcev
Slovenije na svoj zlati jubilej
(1912—1962). Sredi poletja bo
zbor gorskih reševalcev Slove-
nije, kjer bodo najboljši dobili
zaslužena planinska priznanja.
Istočasno bo v Sloveniji kongres
mednarodne gorske reševalne
organizacije IKAR, na katerem
bodo člani naše GRS prikazali
sodoben način reševanja z naj-

Kako bo s telesno vzgojo v strokovnih šolah?

Telesna vzgoja učencev v
gospodarstvu je pri nas na
marsikateri šoli močno za-
nemarjena. Prav v letih, ko
bi se morali mladinci in
mladinke vsestransko okre-
piti, imajo v nekaterih šo-
lah samo po eno uro telesne
vzgoje na teden. To pa je le
nekaj simboličnega.

Zdaj pripravljajo v Slo-
veniji nove predpise za or-
ganizacijo poklicnega šol-
stva. Svet LRS za strokovno
izobraževanje je dal v raz-
pravo osnutek splošnih na-
vodil za verifikacijo poklic-
nih šol. Ob tem nas zanima,
kako bo s telesno vzgojo —
ali bo v smislu novih pred-
pisov poskrbljeno, da bodo
učenci poklicnih šol deležni
sadorov telesne kulture? Po-
vedati moramo, da smo za-
skrbljeni, kajti predvidena
je tedenska obremenitev
učencev do 42 ur, od tega
pa naj bi bilo za zdravstve-
no in telesno vzgojo skupaj
samo po 2 uri na teden. To
pa je malo, premalo!

Poudarjamo, da je prav
mladega človeka treba pri-
dobiti za zdrav način živ-
ljenja in za koristne nava-
de športne rekreacije. Teo-
retično znanje lahko skozi
vse življenje izpopolnjuje-
mo, zanemarjenega telesne-
ga razvoja v mladosti pa ne
moremo nikoli več nado-
knaditi. Za dva tako po-
membna predmeta, kakor
sta zdravstvena in telesna
vzgoja, sta po 2 uri na te-
den nedvomno premalo! Pri
zdravstveni vzgoji gre pr-
venstveno za pouk o zdra-
vem načinu življenja in za
preprečevanje vsega, kar je
zdravju škodljivo. Če dose-
žemo z izobraževanjem in
prepričevanjem vsaj to, da
bodo mladinci in mladinke
osvojili higienske navade in
da si bodo na jasnem glede
alkohola in nikotina, je že
to vredno časa in truda, ki
smo ga posvetili zdravstve-
ni vzgoji.

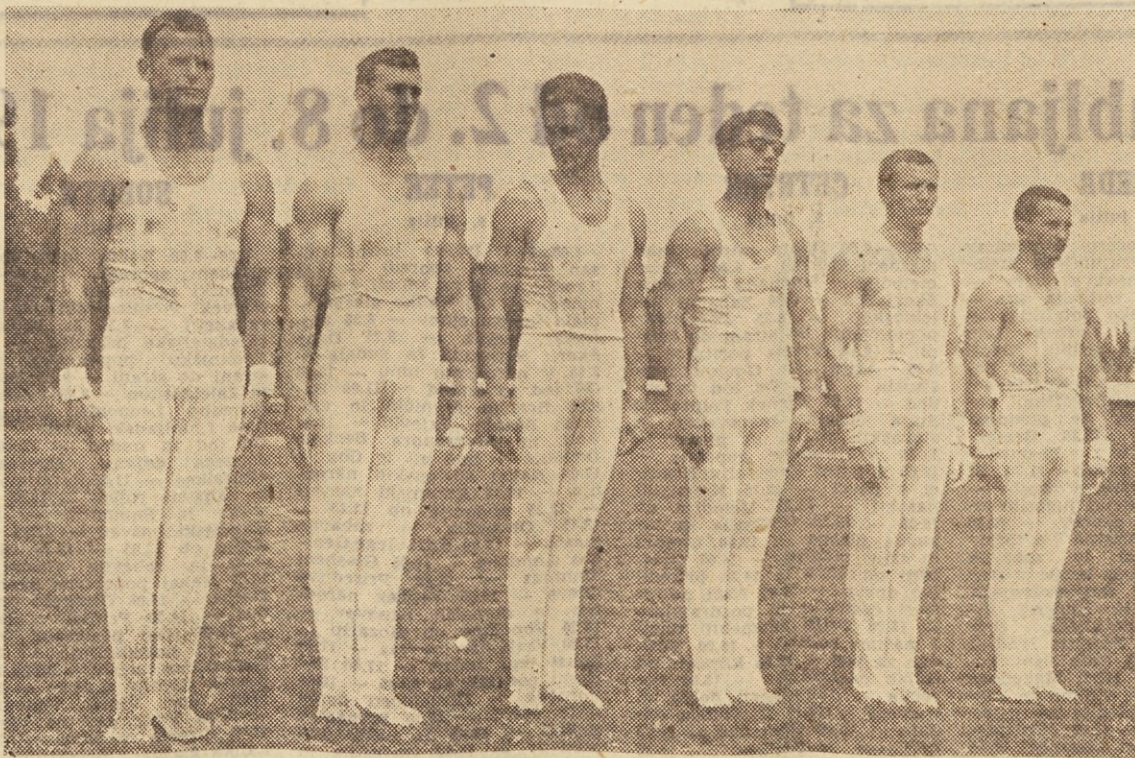
In končno še to: kdor se
v mladosti ne bo naučil
iger z žogo, plavanja ali na
primer smučanja, se tudi
pozneje ne bo več mogel
vključiti v športno rekrea-
cijo. Upoštevali, da je v
poklicnih šolah veliko pred-
metov in omejeno število
tedenskih učnih ur, vendar
se pridružujemo vsem ti-
stim, ki se zavzemajo za to,
da bi bili tudi učenci po-
klicnih šol v večji meri de-
ležni sadorov moderne teles-
ne vzgoje in športa. D. U.

novejšimi sredstvi in pripo-
močki.

Dosedanje prizadevno in
uspešno delo naših gorskih re-
ševalcev prav gotovo zasluzi, da
jim v jubilejnem letu izreče po-
hvalo in priznanje vsa naša pla-
ninska javnost. U. Z.

Grafične športne igre v Kočevju

V dneh od 29. do 30. junija
letos bodo v Kočevju grafične
športne igre, ki jih bo organi-
ziral Časopisno založniško pod-
jetje »Kočevski tisk« v Kočev-
ju. V nekaj športnih disciplinah
se bo pomerilo preko 300 grafi-
čarjev iz vseh delovnih kolek-
tivov slovenskih grafičnih pod-
jetij. Organizator prireditve se
je potrudil, da bi se udeleženci
v Kočevju čimbolje počutili zato
je v ta namen izdelal skrben
program, ki predvideva tudi
obisk nekaterih pomembnih zgo-
dovinskih krajev na Kočevskem.
Poleg tega je delovni kolektiv
ČZP »Kočevski tisk« uredil več
športnih igrišč, da bi bila orga-
nizacija iger čimbolj uspešna.
D. V.

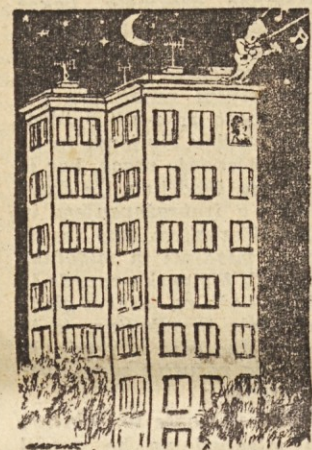
Od 3. do 8. julija bo v Pragi svetovno prvenstvo v orodni telovadbi, kjer bodo nastopali tudi naši telovadci. Na izbirnih tekmah v Ljubljani so se v reprezentanco, ki nas bo zastopala v Pragi, uvrstili naslednji tekmovalci: Čaklec, Cerar, Gagič, Menčik, Petrovič, Šrot (od leve) in Jovanović kot rezerva

OBVESTILA BRAVCEM

HUMORESKA

Filozofija dela

BREZ BESED

— Ja, Francelj, gotovo
si se ga kje nalezel...
saj to sem vendar jaz...

— Že pol ure stoji pri oknu in bulji, — nadaljuje Marta. — Gleda me ta lepotec z okna... Kadar se mu zljubi, pisari, kadar se mu ne ljubi, pa bulji

ma« so se zagnali z delom.
— Kako gre, tovariš Muriz?»
— Tako, tovariš nadzornik.
Malo nas je, bratec. Velik je
mešalec, a mi smo samo štir-
je...

vas vabi na ogled pletenin v največji izbiri po zelo
ugodnih cenah

Spored RTV Ljubljana za teden od 2. do 8. julija 1962

PONEDELJEK	TORER	SREDA	ČETRTEK	PETER	SOBOTA	NEDELJA
2. julija	3. julija	4. julija	5. julija	6. julija	7. julija	8. julija
5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) - 8.05 Zabavni kaleidoskop - 8.30 Trije prolugi k italijanskim operam - 8.35 Za malce radovedneže - 8.25 Plojnatost minut s trnom Dorka Skobetneta - 9.40 Na harfo in na flavto - 10.15 Od tod in ondod - 11.00 Dunajski simfoniki pod taktirko Carla Zecchija - 11.50 Zabavna glasba ob 11.30 - 12.05 Slovenske narodne v izvedbi ženskega dueta - 12.15 Kmetijski nasveti - 12.25 Melodije ob 12.25 - 13.15 Obvestila in zabavna glasba - 13.30 Heitor Villa-Lobos: Dva preludija za kitaro - 13.41 Peter Iljič Čajkovski: Godalni kvartet v D-duru op. 11 - 14.05 Glasbeni omnibus - 14.30 Priridevne dneva - 14.35 Pesmi in plesni jugoslovanskih narodov - 15.20 Mali klub ljubiteljev popevk - 15.40 Literarni sprehod - 16.00 Vsak dan za vas - 17.05 Poročila - 17.10 Skozi stolietja - 18.00 Poročila - aktualnosti doma in v svetu - 18.10 Portreti jugoslovanskih skladateljev zabavnih glasbe - 18.45 Novo v znamenju - 19.00 Obvestila - 19.05 Glasbene razglednice - 19.30 Radijski dnevnik - 20.00-21.43 Simfonični koncert orkestra Slovenske filharmonije - 21.35 20. Kulturni globus - 21.43 Malhni zabavni ansambli - 22.15 Crnske duhovne pesmi in njih izvajavci - 22.50 Literarni nohturno	5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) - 8.05 Znani zborovski napevi - 8.25 Zabavni kaleidoskop - 8.55 Počitniško popotovanje od strani do strani - 9.10 Odmevi iz nordijskih dežel - 0.45 Vaski kvintet s pevci - 10.15 Od tod in ondod - 11.00 Besedo imajo pihala - 11.20 Rolf in Aleksandra Becker: Dovolite - ime mi je Cox - 12.05 Slavko Korošec: Domovini - 12.15 Kmetijski nasveti - 12.25 Melodije ob 12.25 - 13.15 Obvestila in zabavna glasba - 13.30 Iz opere slovenskih avtorjev - 14.05 Glasbeni omnibus - 14.30 Priridevne dneva - 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo - 15.20 Zabavni intermezzo - 15.30 V torku na svidenje - 16.00 Vsak dan za vas - 17.05 Z našimi skladatelji po domovini - 18.00 Poročila - aktualnosti doma in v svetu - 18.10 Dvajset minut ob glasbenem avtomatu - 18.20 Poje Komorni zbor iz Maribora - 18.45 S knjižnega trga - 19.00 Obvestila - 19.05 Glasbene razglednice - 19.30 Radijski dnevnik - 20.00 Udar na udar - 20.30 Radijska igra - 21.30 Pavel Sivirc: Istrska legenda za violino in klavir in tri pesmi - 21.46 Po strunah in tipkah - 22.15 Rendez-vous z našimi orkestri zabavne glasbe - 23.05 Se več! - Spored jugoslovanske komorne glasbe.	6.00-7.00 Borcem v pozdrav - 7.15-8.00 Prikljubljene melodije jugoslovanskih avtorjev - 8.00 Mladinska radijska igra - 8.30 -Ti, ki preko polja hitiš - 8.45 Drago Lorber: Dan vstaje - Blaž Arnič: Kladivarji novega sveta - 9.25 Zabavni orkestri - 9.50 Kvartet sester Stritar z najnovejšimi posnetki - 10.00 Se pomnite, tovariši... - 10.30 Beethoven: Simfonija št. 3 v Es-duru - 11.18 Medvija z godali - 11.30 S. S. Nečič: Primoreški borbi - 12.05 Novi posnetki jugoslovanskih opernih pevcev - 12.50 Skladbe slovenskih avtorjev - 13.15 Obvestila in zabavna glasba - 13.30 Iz borbe v svobodo - 13.56 Razpoloženska glasba - 14.35 Koncert invalidskega pevskega zbora - 15.15 Potpuri vedrih rimov - 15.35 Poje Zau R. R. R. - 15.45 Kiki Makedonski: Sonata za violino in klavir - 16.00 Melodije za prijetno popoldne - 17.05 Predstavljamo vam nov ansambel Trio Mihe Dolžana s kvintetom - Plesko - 17.15 Zabavni zvoki - 17.43 Melodije Josipa Hatzeja in Preludiji Alojza Sebeotnjaka - 18.00 Doslave dneva borca - 18.30 Operetni napevi - 19.00 Obvestila - 19.05 Lepe melodije - 19.50 Radijski dnevnik - 20.00 Mali koncert zabavnega orkestra RTV Beograd - 20.20 Muzika naše borbe	5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) - 8.05 Lirične melodije Luciana Marije Škerjanca - 8.35 Zabavni kaleidoskop - 8.55 Počitniško popotovanje od strani do strani - 9.10 Vesele počitnice - 9.25 Arije iz Gounodovega Fausta - 10.15 Od tod in ondod - 11.00 Zdenek Polprecht: Suita čeških, moravskih in slovaških pesmi in plesov - 11.30 Prikljubljene popevke - 12.05 Kvintet Zgodovinski Kranjski s pevci - 12.15 Kmetijski nasveti - 12.25 Melodije ob 12.25 - 13.15 Obvestila in zabavna glasba - 13.30 Chopin in trije pianisti - 14.05 Glasbeni omnibus - 14.30 Priridevne dneva - 14.45 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo - 15.20 Trije znameniti dueti z našimi solisti - 15.45 Koncert za violino - 17.05 Vsekar željeh poslušalcev - 18.00 Poročila - aktualnosti doma in v svetu - 18.10 Turistična oddaja - 19.00 Obvestila - 19.05 Glasbene razglednice - 19.30 Radijski dnevnik - 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in napevov - 20.45 Veliki godalni orkestri vam igrajo - 20.11 Večer umetniške besede - Stane Sever - 21.40 Milo Cipra: Simfonietta - 22.15 Na skupni studio - 23.05 Zadnji ples pred polnočjo - 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje	5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) - 8.05 Zgodilo se je na sejmu v Richmondu - 8.35 Veliko glasbe - malo instrumentov - 8.55 Polninski tednik - 9.25 Dane Škeri: Sereada za godala - 9.45 V narodnem tonu - 10.15 Od tod in ondod - 11.00 Basi Branko Pivnicki in violinist Branko Pajević - 11.20 Rolf in Aleksandra Becker: Dovolite - ime mi je Cox - 12.05 Nekaj slovenskih narodnih - 12.15 Kmetijski nasveti - 12.25 Melodije ob 12.25 - 13.15 Obvestila in zabavna glasba - 13.30 Štiri vloge Georga Londona - 14.05 Glasbeni omnibus - 14.30 Priridevne dneva - 14.35 Venček narodnih in domačih napevov - 15.20 Popoldne ob Mozartu - 16.00 Vsak dan za vas - 17.05 Solist tega tedna - 17.40 Za prijetno popoldne - 17.40 - 18.00 Poročila - aktualnosti doma in v svetu - 18.10 Romantiki Bellini - 18.45 Iz naših kolektivov - 19.00 Obvestila - 19.05 Glasbene razglednice - 19.30 Radijski dnevnik - 20.00 Antonio Vivaldi - 20.15 Tedenski zunanepolitični pregled - 20.15 Iz zborovskega opusa Claudia Monteverdija - 21.00 Ansambel Charles Magnante in trio Horweld - 21.15 Oddaja o morju in pomorsčakih - 22.15 Petintridge minut popevk in plesnih rimov	5.00-8.00 Dobro jutro (pisan glasbeni spored) - 6.30-6.35 Napotki za turiste - 8.05 Potarček v mladinski glasbeni redakciji - 8.35 Arničevski skladateljski ženski - 8.55 Počitniško popotovanje od strani do strani - 9.10 Zabavni kaleidoskop - 9.45 Pesmi in priredbe Leopolda Cernigoja poje Ljubljanski oktet - 10.15 Od tod in ondod - 11.00 Iz drugega dejanja Dvorakove »Rusalka« - 11.30 Zavrtimo našo zabavno ruleto - 12.05 Poročila - aktualnosti doma in v svetu - 12.15 Kmetijski nasveti - 12.25 Melodije ob 12.25 - 13.15 Obvestila in zabavna glasba - 13.30 Nekaj popularne španske glasbe - 14.05 Glasbeni omnibus - 14.30 Priridevne dneva - 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo - 15.20 Napotki za turiste - 15.25 Poročila - aktualnosti doma in v svetu - 15.40 Med zbori Vinka Vodopivec - 16.00 Vsak dan za vas - 17.05 Gremo v kino - 17.50 Lahka glasba z orkestrom Gabriele - 18.00 Poročila - aktualnosti doma in v svetu - 18.10 Vladimir Milošević: Koncert za oboe in orkester - 18.30 Vedri intermezzo - 18.45 Okno v svet - 19.00 Obvestila - 19.05 Glasbene razglednice - 19.30 Radijski dnevnik - 20.00 Za prijeten konec tedna - 22.15 Oddaja za naše izseljence - 23.05 Želimo vam prijetno zabavo	6.00-8.00 S sprejemnikom na dopust - 6.30-6.35 Napotki za turiste - 7.30-7.35 Radijski kolektor in priridevne dneva - 8.00 Mladinska radijska igra - 8.44 Vesele otroške za klavir in za violino - 9.05 Z zabavno glasbo v novi teden - 9.48 Parizanska romanca - 10.00 Se pomnite, tovariši... - 10.30 Operna matinea - 11.30 Viktor Konjar: Vstop v dvorano prepovedan - 11.50 Glasba za dobro jutro - 12.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo I. - 13.15 Obvestila in zabavna glasba - 13.30 Za našo vas - 14.00 Anica Cepce poje slovenske narodne priredbe Zlatana Vauče - 14

KAM NA DOPUST?

VODNIK PO POČITNIŠKIH DOMOVIH SLOVENSКИH
PODJETIJ, USTANOV IN DRUŽBENIH ORGANIZACIJ
»M O J O D D I H«

Cena knjigi je 650 dinarjev, naročite pa jo pri upravi Delavske enotnosti, Ljubljana, Kopitarjeva 2/IV, ali po telefonu 31-501.

**ZAHTEVAJTE
KATALOG
IN CENIK
PODJETJA**

JAVOR

LESNA INDUSTRIJA, PIVKA

LESNA INDUSTRIJA »JAVOR« PIVKA

proizvaja tudi kvalitetno priznane vezane in panel plošče,

- plemenite in slepe furnirje,
- lepljene sedeže in naslone,
- lesno embalažo,
- žagan mehki in trdi les

VSE IZDELKE PODJETJA »JAVOR« LAHKO DOBITE V
VSEH PRODAJALNAH PODJETJA »SLOVENIJA LES«
IN V POSLOVALNICAH »JAVOR« PIVKA:

Ljubljana, Gosposvetska 13
Zagreb, Braća Oreški 15
Beograd, Nebojšina 7

PREDSTAVNIŠTVO PODJETJA »JAVOR« —
SPLIT, SPINČIČEVA 27